
מעריב
ח' בטבת, תשמ"ט 16.12.1988
גילי
מפעם לפעם
מגיע לי...
מפעם לפעם אני מרשה לעצמי משהו מיוחד.
כמו קנט למשל.
אני מדליק לי קנט ונהנה מהשילוב הנפלא
של רעננות וטעם עדין, נקי ורך.
הטעם המיוחד של תערובת הטבק האמריקאית
ופילטר המיקרוגייט המפורסם. קנט.
מפעם לפעם מגיע לי.
KENT
אזהרה: משרד הבריאות קובע כי - העישון מזיק לבריאות

יותר ויותר אנשים מוסיפים

SEVEN SEAS

לבריאות

מיגון נכון ערובה לבריאות

קצב החיים המודרני מתבטא בארוחות לא סדירות ובתזונה לא מאוזנת.
אנשים רבים יותר מכירים כיום בחשיבותה של תזונה נכונה לשמירה על הבריאות ומקפידים להעשיר את מזונם בתוספת מזון החיוניות לגופם.
מחקרים רפואיים מצביעים על הסכנה לבריאות הטמונה במחסור של אבות מזון החיוניים לבניין הגוף, כשם שצריכת יתר של ויטמינים ותוספת מזון עלולה להזיק. לכן מקפידים בחברת SEVEN SEAS על תוספת מזון במינון המדויק הדרוש לגופך, לא פחות מדי ולא יותר מדי.

תוספת המזון של SEVEN SEAS באות בכמוסות מצופות ג׳לטין נוחות לבליעה, אינן מכילות צבע וטעם מלאכותיים, סוכר או חומרים משמרים.

הצלחה טבעית באנגליה

SEVEN SEAS היא החברה הגדולה ביותר באנגליה לייצור ויטמינים ותוספות מזון. מאחוריה 30 שנות מחקר ופיתוח, שהניבו סדרה מעולה, המבוססת על חומרים טבעיים ומצטיינת ביתרונות יחודיים.
מי שמודע לבריאותך חשוב שתדע כי מעתה תוכל להשיג גם בישראל את סדרת תוספת המזון הנמכרת ביותר באנגליה: SEVEN SEAS.

טיפול מקצועי לאורך כל הדרך

יצרן: SEVEN SEAS (סבן סיז) אנגליה
באישור משרד הבריאות
הפצה: כמיפל בע״מ
הרצברג את מילר בע״מ
להשיג בבתי המרקחת בלבד

SEVEN SEAS
תוספת הבריאות הטבעית שלך

במשביר לצרכן

18.12-23.12.88

יום המוצר
יום ראשון
18.12.88
חזיות
כולל "מרקס אנד ספנסר"
20% הנחה

הצעות מיוחדות

חצאיות
מידות גדולות MAG MODA
רק 69.90 ש״ח ~~95.90~~
רק 79.90 ש״ח ~~109.90~~

חולצות ערב
FOXY LADY
רק 89.90 ש״ח ~~139~~
רק 69.90 ש״ח ~~99.90~~

לגבר שלך!
על קניה מעל 50 ש״ח נטו
אפטר שייב יוקרתי
GIRONIMO

20% הנחה
על כל מוצרי
קרליין

ח' בטבת, תשמ"ט 16.12.1988

This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

...אייל אחיקר. ממשיך לדבר על
...ים. כתבה בעמוד 10. צילום השער:
...ים וילברמן.

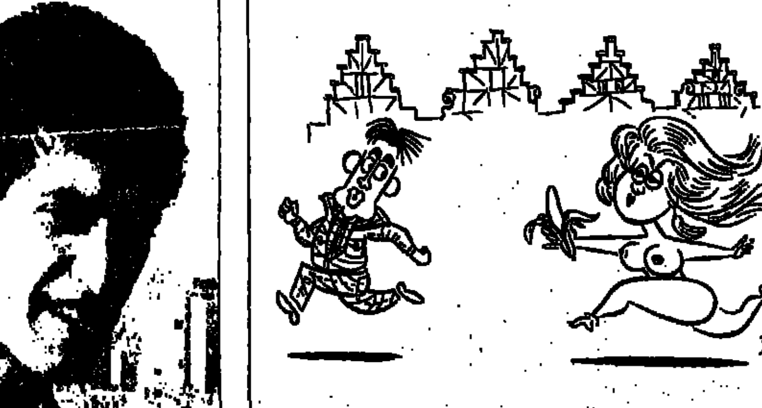
...: עמי דור־און
...: דניאלה בוקשטיין
...: אורית הראל
...: יורם נאמן
...: אורלי אנשל, שרי אנסקי
...: אורי דגן

אליהו דניאל. מחיר החיים.

כריסטינה אונסיס. חיים בזבל עם כסף.

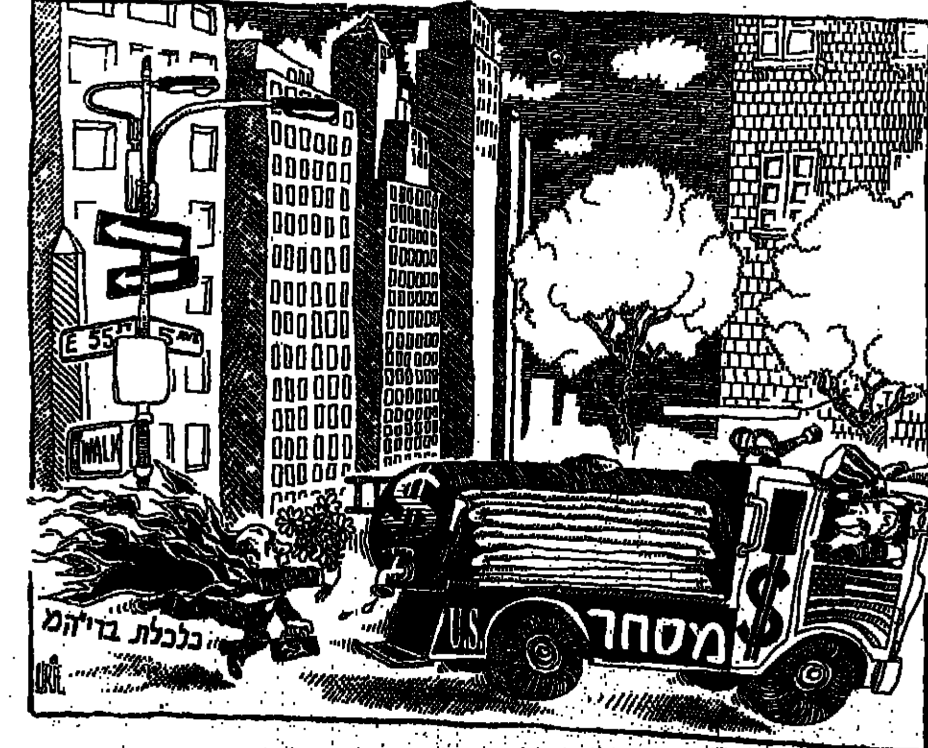

דף למתגייס עפ"י גפן.

משה בקר, בשטח הפרטי.

גורבצ'וב בניו יורק.

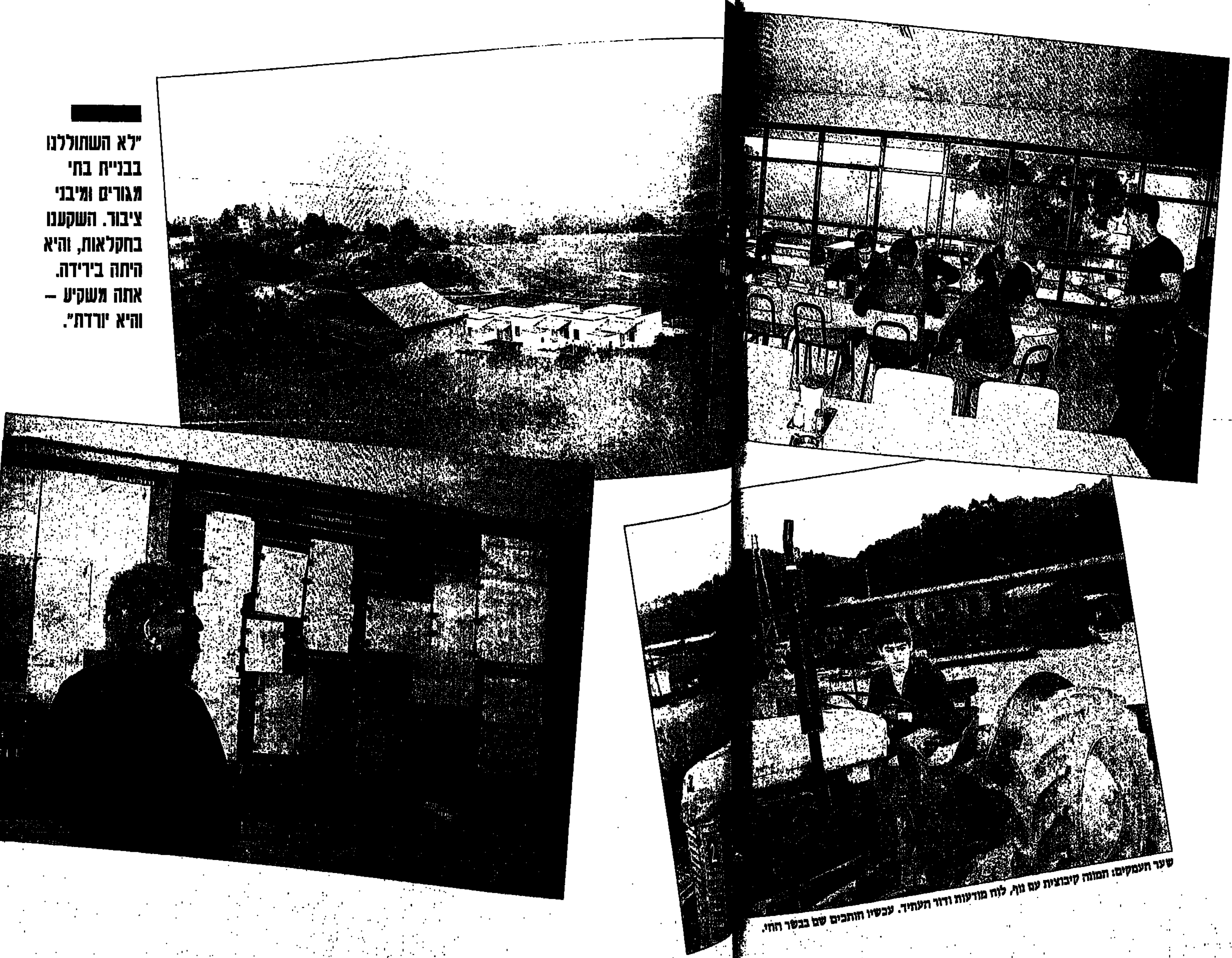

קיבוץ בבוץ

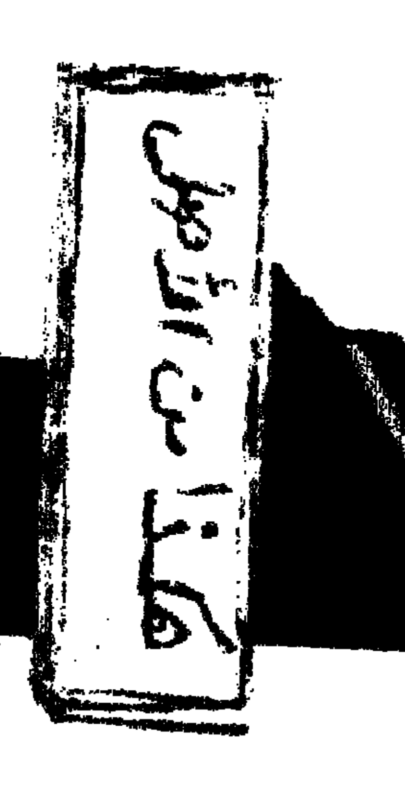
בשבוע שעבר הפסיקו מהתפריט בחדר האוכל מנת בשר, ובערב שבת לא הגישו ירקות קפואים. ממדפי המרכולית הורידו מעדני חלב ובבתי־הילדים חזרו למרגרינה אחרי תקופה ארוכה של חמאה. בשער העמקים, אחד מ־150 קיבוצים השקועים כיום בבוץ פיננסי עמוק, מורגשת חרדה הנובעת ממאבק על עצם הקיום. ומדובר בקיבוץ צנוע יחסית, עם מפעל מצליח, הממוקם בסולם החובות "רק" במרכז הטבלה. אז הפעילו עם צוות חידום כלכלי, הולכים לתקופה של קיצוצים דראסטיים ברמת החיים ומוציאים את האידאולוגיה מהנפטלין כדי להתבונן בה מחדש באור היום החושפני ולבדוק האם היא עדיין מתאימה למציאות. איך זה קרה, ולמה. אנטומיה של תהליך.

מאת יצחק בן־חורין
צילומים: בני גלזר

"לא השתוללנו בבניית בתי מגורים ומיבני ציבור. השקענו בחקלאות, והיא היתה בירידה. אתה משקיע – והיא יורדת".

שער העמקים: תמונה קיבוצית עם נוף, לוח מודעות ודור העתיד. עכשיו חותכים שם בבשר החי.

עצי האלון העבותים בחצר קיבוץ שער־העמקים מעניקים למתבונן בהם תחושה של שורשיות, של אחיזה איתנה בקרקע. אבל גם בפעוטון של המשק, המשקיף על הכרמל ומפרץ חיפה, כבר יודעים שהבתים הקטנים והנאים של החברים עם גינות הנוי המטופחות ומרבצי הדשא הרחבים, מתקשים יותר ויותר להסתיר את הסדקים הנפערים מתחת לרגליים.

ואולי לא סדקים אלא רעידת אדמה של ממש. אם לפני שנים, אתר משני מזכירי הקיבוץ המשתייך לשומר הצעיר, אומר: "היום נשמעים בקיבוץ קולות שקוראים לקשר ישיר בין מאמץ לתמורה. הרבה מאוד שנים לא חשבתי כך, אבל בתקופה האחרונה אני מתחיל להתלבט בשאלה איך מביאים אנשים לכך שיעבדו ויפרנסו את עצמם".

וזוהי כבר לא התלבטות אידאולוגית כזו "באוויר". בשבוע שעבר הפסיקו מהתפריט בחדר האוכל מנת בשר אחת. בערב שבת לא הגישו ירקות קפואים ובשבת כבר לא היה בשר מוכן שהחברים נהגו לקחת לחדרים. ממדפי המרכולית הורידו מעדני חלב, נקניקים וסוגי בשר משובחים. בבתי־הילדים חזרו למרגרינה, אחרי תקופה ארוכה של חמאה.

אירית דרורי, מזכירת הקיבוץ, מאשרת: "יש אצלנו חרדה, חרדה הנובעת ממאבק על עצם הקיום. הגענו לנקודת שפל ועלינו להחליט עם עצמנו אם מגיע לנו להיכחד, או שעלינו לעשות מאמץ להיטהר. אנחנו הולכים עכשיו לתקופה של קיצוצים דראסטיים ברמת החיים. חברות מבוגרות מבקשות לשוב לייצור".

בשלושה בנובמבר, עם היוודע תוצאות הבחירות לכנסת, נקראו נציגי הקיבוצים לכינוס חרום. הם הבינו ששום דבר פחות מבדק־בית יסודי וטלטלה אידאולוגית רצינית לא יעזור. שזוהי שעת חרום. בקיבוץ הארצי ובתק"ם הקימו צוותי הבראה מורכבים מכלכלנים ואנשי חברה לבריקת התפוקה של החברים העובדים.

בתוך התנועה החלו לדבר בגלוי על קיבוצים ...ין להם זכות קיום. אומרת אירית, מזכירת שער־העמקים: "הקיבוץ הראשון שיתמוטט יגרור ... את האחרים, בשיטת הדומינו. עקרון הערבות ההדדית בתנועה קיבוצית הוא הראשון שרוצים ... ממנו, אבל הוא הבסיס לקיומנו. הערבות ההדדית היא עקרון ברזל. שבירתו תגרום לחברים ... לאגור לעצמם מחשש שיגיעו לפת לחם".

...קיבוצים עוד לא קרסו בזכות המטריה ... הערבות ההדדית. התנועה מסייעת להם ומזרימה ... שבכם חמור אמצעים מינימליים כדי שהחברים ... ישיק לייצר ויהיה להם מה לאכול. אבל נשאלת ... כמה זמן יכול מצב כזה להימשך, כאשר על התנועה הקיבוצית כולה רובץ חוב אדיר של שישה מיליארד שקל?

בארץ קיימים 280 קיבוצים, ושער־העמקים הוא אחד מ־150 מהם השקועים בבוץ פיננסי. בסולם החובות הוא ממוקם אי שם באמצע. ושער־העמקים הוא קיבוץ צנוע יחסית. חבריו לא נכנסו להשקעות ראוותניות; לא בנו תוספות למגורים, למרות הרצון העז לעבור ללינה משפחתית. הם כן שיפצו את חדר־האוכל, שגם משמש כמועדון. יש להם מפעל מצליח, כרומגן, לייצור חדרי וקולטי שמש, יש טחנת קמח רווחית, יש חקלאות מקצוענית. אבל זה לא מתבטא בחשבון הבנק. אולי בגלל שאין להם מומחי פיננסים שיתמודדו עם שינויי המדיניות מאז תחילת שנות השמונים כלפי החקלאות והמיגזר היצרני כולו. התוצאה: גם קיבוץ סולידי כשער־העמקים מוצא עצמו בצרות.

כשהחלו שם הבעיות לפני כחמש שנים, דיברו חברים על צורך במבנה כלכלי חדש של המשק. אפילו גקטן צעדימו קיצצו בתקציבי ההלבשה וריהוט. ב־1985 וב־1986 הוקפאו נסיעות החברים לחו"ל. מאז 1987 הפחיתו את מספר היוצאים מדי שנה מעשרה לשישה. זו היתה בשורה קשה לחברים הממתינים לתור לצאת לחופשה בחו"ל שנים ארוכות. ומדובר באנשים

(המשך בעמוד הבא)

תמזכיר רפי שניר: "לא נעים להגיד את המילה פיטורים, אבל במקום שאפשר – נפטר שכירים ונכניס חברים".

"הגענו לנקודת שפל ועלינו להחליט עם עצמנו אם מגיע לנו להיכחד, או שעלינו לעשות מאמץ להיטהר".

(המשך מהעמוד הקודם)

הוזכים לצאת לחו"ל פעם, אולי פעמיים, בחיים.

אבל הפעולות שננקטו אז היו, מתברר, טיפה בים. רק עכשיו התחוור לחברים שהחרב אכן מונחת בפועל על הצוואר. בשער העמקים 400 חברים, 700 נפשות, 30% בני 70 ומעלה: עומס חברתי כבד שנוצר עם עזיבת כחמישים אחוז מהבנים מסיימי השירות הצבאי. 12 בנים (בני 30־21) נמצאים בחו"ל. מכה קשה וכואבת, אבל אין זמן להתעמק בה כאשר יש הרגשה שאולי מחר לא יהיה לנשארים מה לאכול.

חוב אדיר של עשרות מיליוני שקלים, רובו לבנק לאומי, השולט למעשה בשער־העמקים מאז הסכים הקיבוץ (בחודש יולי) להצטרף לתוכנית של הבנק והתנועה הקיבוצית המחייבת אותו לקבל אישור על כל פעולה כספית מוועדת־שיפוט המורכבת מנציגי הבנק והקיבוץ הארצי.

בשבוע שעבר התחיל לפעול בשער העמקים צוות חירום כלכלי. בחדרי החברים ובחדר אוכל מתקיימות מאז שיחות חברה לבירור השאלות הערכיות. איך קרה שהגענו להיות חברה כזו ולא אחרת? שואלים שם. על מה אנחנו מוכנים לוותר ועל מה חייבים לשמור? עד כה, לא עמדו החברים מעולם בפני השאלה המטרידה מדי פעם כמעט כל משפחה בעיר: מה לקנות ועל מה לוותר. עכשיו הם נדרשים לקבוע סדרי עדיפות. מיבחן רציני מאוד לכוחה של האידיאולוגיה הישנה.

במשך השנים עלו בשער העמקים אל שולחן הדיונים השאלות הגדולות. כמה סימני דרך: במאי 1975 התקיים דיון במתן שנת חופש, עקב רצונם של צעירים להתנסות בחיים עצמאים מחוץ לקיבוץ. החברה פבקה קמה ושאלה: "אנשים מבקשים חופש. חופש ממה? היש בעולם חברה חופשית יותר מהקיבוץ"?

בדיון ראשון על הפקדת כספים פרטיים בקופת הקיבוץ (ספטמבר 1980) אמר יואב ארזי: "אנחנו נותנים גושפנקא חוקית לחיסול אחד מעקרונות היסוד של הקיבוץ. יש אצל חברים כסף פרטי במאות אלפי לירות. במקום להלחם בתופעה, מאשרים אותה. אולי כדאי שנשחק בטוטו ונכניס את הכסף הזה לבנק? ישנם חברים שכל מה שמעניין אותם זה הבית והרכוש שלהם. תסלחו לי, זה כבר לא קיבוץ".

אבל עד כה נשארו כל הדיונים במישור התיאורטי. המציאות הנוכחית מחייבת להתחיל לדבר על הכל. מצב הקופה אינו מאפשר דחיה נוספת.

בין חברי שער העמקים הופץ בימים אלה מסמך שהוא כתב מינוי לוועדת חרום לבצע שינויים. "המזכירות החליטה על הקמת צוות המורכב מבעלי תפקידים, אנשי כלכלה ואורחים, שיבחן עריכת שינויים, פעילויות והתארגנויות המתחייבים מהשינוי בסביבה הפוליטית, החברתית והעסקית בה מצויים הקיבוץ, התנועה והמיגזר היצרני כולו. אנו מצפים מהצוות שיתייחס לתחומי העבודה, הצריכה השוטפת, פרוייקטים אחרים במגזרי המשק והחברה מנקודת מבט כלכלית וחברתית־קיבוצית. המטרה: לגרום לשינוי בהתארגנות ובהתנהגות כדי להגיע למבנה הנושא עצמו כלכלית לאור ערכי היסוד של הקיבוץ. הצוות יאתר בעיות ומוקדים בהם דרוש שינוי, ויפרט מטרות לגבי כל מוקד".

ניסוח עדין למציאות קשה ומביכה. חבר הקורא בעיתון על תרופה כלשהי, שוב לא יוכל לבקש מהמזכירות לרכוש אותה בעבורו. הוא יצטרך להסתפק בתרופה לפי מירשם. רוצה לקנות משקפיים? איפה כתוב שחבר קיבוץ צריך להרכיב את היקרים ביותר? חברים ששכחו מתי בפעם האחרונה ניגשו למתג חשמל וכיבו אותו, יצטרכו לתת דין וחשבון על הוצאות בלתי־סבירות.

"חברים שואלים: מי ידאג לסגור את החשמל במקומות ציבוריים: חדרי המדרגות, בית כסא, מקלחות ועורז החברים? השומרים? כולם יחד"? (מעלון המשק 1939).

השאלות החוזרות עתה לסדר היום הן אותן שאלות בהן התלבטו בקיבוץ כבר לפני עשרות שנים. ב־1950 הודיעה הקומונה: "כל חבר הבא לבקש משתת שיניים, חייב להחזיר את השפופרת הריקה, אחרת לא

רפי שניר: "נשמעים אצלנו קולות שקוראים לקשר ישיר בין מאמץ לתמורה. אני מתחיל להתלבט בשאלה איך מביאים אנשים לכך שיעבדו ויפרנסו את עצמם".

ייענה". באותה שנה כתבו עובדי המטבח: "זה תורשיים שלא קיבלנו ריבה. אנחנו מבקשים מהחברים לא לתבוע ריבה במידה שאינה מוגשת מראש לשולחן".

אז מה עושים היום?

שרי גורן, כלכלנית, רכזת ועדת הצריכה: "מורידים את רמת החיים ב־7.5% וכל חבר יוכל לקנות נעליים ב־150 ש"ח בשנה, ובגדים ב־400 ש"ח. הוצאות אישיות לא יעלו על 700 ש"ח בשנה. זו פגיעה קשה ברווחת. החבר שיקנה סדין רק בעוד שנתיים, ייצא פחות להצגות וישתמש בבידור מבית שגם בו קיצצנו. השנה הזאת החברים מימשו את כל התקציב ויש מימוש יתרות – בעיקר לחברים עם ילדים. קשה מאוד לעמוד בתקציב. בפעם הראשונה צוברים חברים אוברדראפטים".

כיצד מטפלים בחבר בעל משיכת־יתר?

"סוגרים כספומטים. מעל סכום מסויים לא מאפשרים לקחת מקופת הבית. במקרים מאוד קשים לא מאפשרים לחברים לקנות באשראי. חוסמים בפניהם את הגישה למחסן המרכזי של הקיבוצים ולמשביר המרכזי. מטפלים ביתרות שלהם. החברים די לחוצים. הם לא רגילים לחיות באוברדראפט. הורדנו את רמת המוצרים בכלבו (צעצועים, ממתקים), ובמרכולית. המיגוון צומצם. כל הזמן אנחנו לוחצים ולוחצים, ואני עושה את זה כבר שלוש שנים, אבל מתוסכלת מההשפעה הקטנה של הצמצומים על החוב שהוא כל כך ענק".

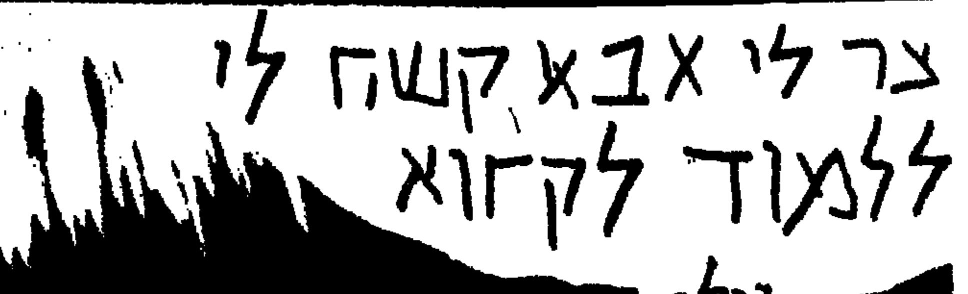
מפעל כרומגן, שעת בוקר מאוחרת. ליד המכונות נראים פועלים שכירים: ערבי, אסיר בתהליך שיקום, סטודנטית מתוכנית סל"ע, בני נוער מקיבוצים אחרים ("דולריסטים") החוסכים לנסיעה לחו"ל. שיוויון וסוציאליזם זה יפה, אבל העבודה במפעל מתכת – קשה. "נחליף אותם בחברי קיבוץ בשבועות הקרובים", מבטיחה המזכירה אירית.

החברים מצידם באים לעבוד במפעל פעם בשבוע, משלוש אחר הצהריים עד שבע בערב, עם תום יום עבודתם במיגזרים אחרים של הקיבוץ. קוראים לזה גיוס. בקיץ הם גוייסו לעשב את שורות הכותנה. עשר שנים עשו את זה פועלים ערבים. במשק היתה התנגדות לראיסים, אבל אי אפשר היה לנכש עשבים עם עקרונות. צריך היה לאחוז בטוריות, ממש בידיים, ואת זה שכחו חברים רבים מתי הם עשו בפעם האחרונה. עכשיו חוזרות היבלות לידיים. "זה מזכיר לי את נעורי", מחייך פרדי דומני, מרכז המשק לשעבר, היום אחראי על הזרמת חומרי הגלם בכרומגן.

שורות מתוך הספר "ביתי בין עמקים", שנכתב לפני שלוש שנים במלאות לשער העמקים 50 שנה: "יש לברר עד יסוד את שאלת המחשבה הקולקטיבית. התמסרנו אמנם לביסוס משקי, אבל יש מעטים שהם בעלי יכולת". (חסיה ג., 1934); "יש צורך לברר את שאלת העבודה באופן יסודי. יש להחדיר לכל חבר את המושג מה זו עבודה. עניין העבודה עדיין לא חדר לכל פרט" (מ., 1935); "צריך לחנך את החברים לקראת בניין משק עצמי. צריכה להיות התאמצות... מעט מאוד שומרים על כמות התוצרת בעבודה. היא צריכה להיות פי שניים. גם את הבהמות צריך לדעת לנצל... בזמן הראשון צריכה להיות דיקטטורה. צריך להבהיר לאנשים מה תפקידם במשק" (פבקה, 1935).

חזרה ל־1988. המזכיר רפי שניר: "לא נעים להגיד את המילה פיטורים, אבל במקום שאפשר – נפטר שכירים ונכניס חברים. רוח שלם גדל על זה

(המשך בעמוד 32)

לאהוב ילדים דפוקים

גם היום ממשיך אייל אחיקר לדבר על גאווה, ערכים, תרומה, ובעיקר אמונה. אמונה בצידקת הדרך. זה מה שהחזיק אותו לפני 17 שנים, פצוע קשה, בשבי המצרי, זה מה שהחזיר אותו אחרי השבי לשרת כנווט בחיל האוויר, זה מה ששלח אותו אחרי הצבא להיות מורה ולפני שנתיים – לניהול ניצ"ן, האגודה לקידום ילדים לקויי למידה. אבל גם מי שכל חייו פעל כאילו באמת אפשר לתקן, לשנות, לשפר, מרגיש היום ש"הכל מידרדר", מצטער על האבות הגוברת בחברה הישראלית ועל ההיסטעות במורח התיכון, ומתחיל לחשוב על מהפכות.

מאת תלמה אדמון • צילומים: אירית זילברמן

בתוכה לפני שבע עשרה שנים חזר אחיקר אייל מהשבי המצרי, והזמן שחלף מאז לא שינה דבר בתפיסת עולמו. הוא ממשיך לדבר על גאווה, ערכים, תרומה. מוגן מכל צרדיו מפגעי העת האופנתית, הוא עדיין רואה את מדינת ישראל דרך עיניים החלוציות של הוריו שהיו גם בדגניה עם קמת, וגם בירושלים במצור. "אמונה", אומר אחיקר. "אמונה בצידקת הדרך. זה מה שהחזיק אותי בשבי". זו האמונה הזאת חזר לשרת בחיל האוויר, אחרי השבי. אנשים עם שבר בגב, שצריכים להשקיע הרבה מאמץ בכל פסיעה של רגל, לא חוזרים בדרך-כלל להיות חיילים. אחיקר הוסיף למחרוזת המלחמות שהוא גם השתתפות בהן את מלחמת יום כיפור ואת מלחמה ההיא בלבנון. הכל ממעוף המטוס. השינוי היחיד בלחימה שלו היה בסוג המטוס שאותו ניווט. קודם זה היה פאנטום. אחרי הפציעה עלה על הרקולס.

תמונת עולמו ברורה, נטולת סימני שאלה. יש סדרי עדיפויות. קודם כל בטחון, מעט אחרי-כן – חינוך. לכן היה למורה אחרי שפרש מהחיל. הוא חינך תלמידי תיכון ברמת-השרון, לימד אותם כלכלה, יצא אתם לטיולים, נתן ערכים. אחרי הזכרונות הטובים מימי הטיסות והמסיבות שאחרי הטיסות, באות תמונות שלו עם התלמידים.

"מתוך מאתיים בוגרים במחזור אחד, התגייסו 50 לקורס טיס", הוא ממשיך למנות הישגים מסוג מסויים. מעבר לסיסמאות הנחרצות שלו מפציע לעתים חיוך קטן, מלחני, שקט. הוא יודע לקלוט את האירוניה שבשעה למשמע כמה אמירות פאתוס שלו. אבל זה לא מזיז לו. אחיקר בשלו. הוא שייך לדור הזה שצידקת הדרך הלאומית היא גם צידקת קיומו האישי. וכאשר לפגוש במה שהוא מכנה "האמונה שלי", את מנה את הספקן אל הלוגותראפיה של ויקטור פרנקל. אפשר לגבור על כל קושי באמצעות כוח השכנוע הפנימי. ואז אתה נוגע בשלווה של אחיקר כמו בסלע.

לפני שנתיים הגיע לניהול ניצ"ן (*), אגודה לקידום ילדים לקויי למידה, בינו לבין הילדים המטופלים במרכזים הסמוכים למשרדו יש מרחקים גדולים ודועים בהצטיינות, שקט פנימי, בטחון עצמי, והשלמות – העולם הטייסי שמתוכו צמח אחיקר, סביר להניח שאף אחד מהילדים של ניצ"ן לא יהיה טייס. אלה ילדים דפוקים, שההישג הגדול בחייהם יהיה קיום עצמאי בחברה בוגרת. אבל אין מקום לתהיות על התגייסותו של אחיקר לעבודת המגב"לות למען כמה, הוא יגיד: "מה שמשך אותי זה היקף האוכלוסיה הניזקקת לטיפול, 10 אחוזים מכלל הילדים בארץ. ואני מאמין שהטיפול בילדים האלה הוא לשילוב שלהם בחברה, ואולי אפילו יוכלו לשרת. לא רק בגלל צו מוסרי, לעזור לחלש. הם צריכים להתגייס לצה"ל. זאת השקעה שתיתן פירות".

הוא איש שאינו מרבה בדיבור. זה נכון לדמותו. "אני מעדיף לעשות, לא לדבר". השתיקה שנשפכת לשולחן השיחה כממשות מוחשית. כשמצא זמן להתבטא בעבר, גרר לעיתון מלים שניגזרו מתוך מלחמת העצמאות. ב-78' כתב ל"מעריב" על תולדות חיל האוויר. יש הרבה הגיגיות שלו, עם כותרות משנה כמו: "חלומות

(המשך בעמוד הבא)

אחיקר אייל: "המציאות וחשב... לא ערערה את הבסיס של אמונתי, פטריוטיזם, כל העקרונות שלפיהם אני חי. מה שהשתנה זה סדרי עדיפויות בחיים"

"צריך לתת לילדים בסיס מוצק של אהבה. אחר־כך הם יוכלו להתמודד עם כל קושי בחיים. אם מראש מכניסים בהם פחד וחוסר בטחון, הם לא יודעים איפה הם נמצאים בכלל".

(המשך מהעמוד הקודם)

ראשונים", "דור הכפירים". במאי '81 כתב ב"דבר" על "מה שאבד לנו". זה היה ביום העצמאות ה־33 למדינה ואחיקר כתב: "דווקא עתה אבדה לעם האמונה בצידקת דרכו. אני עומר משתאה נוכח הירידה, גלי הנשירה, ההתבוללות התרבותית והחברתית, התהיה והספק". אין לשכוח שכשחזר מן השבי, גרר איתו, שלא בבחירתו, הילה של גיבור. הוא מערער על האסוציאציה הזאת שלו בתודעה הישראלית, אבל גם לספקנים לא נותר אלא להאזין לו ולהנהן. הוא שילם מחיר כבד בשביל הזכות לדבר על עתיד מדינת ישראל.

ועכשיו אתה עומד לעזוב את ניצ"ן. שנתיים זה מספיק?

"אני בא מהצבא. בצבא מחליפים כל שנתיים תפקיד. האמת היא שלא היה לי זמן לעצמי בשנתיים האלה. זאת עבודה מתישה. לא קראתי ספר, לא שחיתי, למרות שאני צריך, בגלל הפציעה".

מה שינית בניצ"ן?

"כשהגעתי מצאתי אירגון בעל מטרה גדולה, אבל עם כוח קטן. זה היה אירגון שפעל בצורה חלוצית, ועל בסיס התנדבותי. הרחבתי מעשרה סניפים לשלושים. השתדלתי להגיע לצורת ניהול מסודרת ואחידה. זה חבל דק שצריך להלך עליו, לשמור על התנופה החלוצית, אבל בצורת ניהול מסודרת. בעיקר בנושא של תהליכי קבלת החלטות וניהול כספים. היה קשה לשנות תפיסות של אנשים, שרובם מתנדבים והורים לילדים לקויי למידה. כל סניף הוקם ע"י קבוצת הורים, וכל אחד משך לכיוון הצרכים שלו. נאבקתי לפירוק העמותות העצמאיות המקומיות. הרבה פעמים אמרו לי: כאן זה לא צבא. אבל אני מלא סיפוק מניצ"ן של היום לעומת האירגון מלפני שנתיים, מבחינת ההיקף, התפיסה, נוהלים וסדר. עם זה, יש עוד ים של דברים לעשות".

ובכל זאת אתה עוזב. גם התנדבות ניגמרת באיזה מקום?

"כן, אני חושב שכן".

אייל לא השתהה ללמוד את הנושא שלו כשהגיע לניצ"ן. הוא לא ידע על קיום בעיות של לקות למידה לפני־כן, למרות שהיה מורה. בתוך העבודה למד "שלא מספיק רצון טוב, צריך גם הרבה ידע. למדתי גם על מקומו של אירגון מתנדב בחברה, והיתה לי אכזבה גדולה מהצורה שבה עוכרים הגופים הממלכתיים שאמורים לטפל בנושא". לתפקיד החדש (משכורת צנועה בלי הטבות כמו אש"ל או ביגוד), הוא הביא איתו תארים מהאוניברסיטה (כלכלה, לימודי המזרח התיכון, פילוסופיה, מדע המדינה), נסיון צבאי שכלל גם פיקוד על בית־ספר לנווטים ותפקיד של ראש ענף תיכנון בח"א, פלוס חוויותיו כמורה. הוא לא ניזקק למיפגשים עם ילדים מתקשים כדי ללמוד את בעיתיות האירגון. הוא בא לנהל.

במרכז ניצ"ן פגש צוות מנהלתי ומורות של משרד החינוך. בסך הכל כ־50 נשים. במפגשי ההנהלה ישב עם ויטה רחוב, יו"ר, ונלה יעקבי, נשיאה. כשביקר בסניפים, נידבר עם אימהות. לפי הרגשתו עבר כמה תרגילים קשים בניהול במסע הזה בעולם הנשי.

"נשים עובדות הרבה יותר על אמוציות", הוא אומר. "הן ניתפסות לפעמים לדבר מסויים שנראה להן הכי חשוב, וקשה להן לראות את הבעיה הכוללת. זה קרה לי לא פעם עם אם, שבאה לטעון טענות בקשר לסניף שלה. היה לי קשה להתמודד עם התפיסה של צרה מקומית. אחרי השבי, רוב הדברים בחיים ניראים לי שוליים. הדברים החשובים באמת הם מועטים.

בעבודה שלי עם נשים, כאן, קיבלה כל מלה חשיבות עליונה. כל פעם אמרו לי: למה אמרת כך, ולמה אמרת כך. הרגשתי שהרבה מאד זמן מתבזבז על שטויות".

אתה בטוח שהעיסוק הזה בקטנות אופייני לנשים?

"במידה רבה אלה תכונות נשיות. לגברים אני יכול להעיר ביתר קלות. הם לא נעלבים כל־כך מהר".

איך בכל זאת פתרת את בעיית התיפקוד עם הצוות וההנהלה?

"הרבה דברים עשיתי בסוף לבד. אני נוהג לחלק סמכויות, אבל דורש להיות מדווח, לדעת הכל. התרגלתי בסוף לעשות הכל לבד ולהביא להנהלה דבר מוגמר".

אייל ניתקל ב"ניצן" בהתמקדות באיבחון ובהוראה המתקנת. הגירסה שלו לצרכי ילדים לקויי למידה כוללת היבטים שיקומיים רחבים יותר, כמו תיפקוד חברתי, רכישת מקצוע, איבחון פעוטות. לקות

עם עמיתות לעבודה במשרדי ניצ"ן: "אני מאמין שהטיפול בילדים האלה יביא לשילובם בחברה".

הלמידה צוברת קשיים ככל שהטיפול בה משתהה. בתום הקדנציה שלו יכול אייל לרשום שבירה מסויימת של התפיסות המסורתיות באירגון. הוא הקים מיכללה ללימוד החיים ומקצוע לבוגרים בני 18־24, בכפר־סבא. הוא עסק בניסויי איבחון מוקדם, מגיל אפס עד חמש, עוד לפני שהגננת צועקת שיוציאו את הילד הקשה הזה מהגן.

"אין ילד שלא רוצה ללמוד", הוא אומר. "אם הוא לא לומד כמו שצריך, צריך רק למצוא את הסיבה".

בחולון הקים סניף שהוא רואה בו מודל. נוסף להוראה המתקנת יש בו חוגי העשרה. נירכשו כלי נגינה. גם אם לאימהות הנאנקות בגלל קשיי גידול ילד ניצ"ני תמונת השטח לא השתנתה באורח דראסטי, אחיקר מרגיש שהוא זרע משהו. במהלך השנתיים האלה נירתם ללובי האינטנסיווי שהביא לקבלת חוק חינוך מיוחד. לפי החוק הזה, המדינה תהיה חייבת לספק את כל צרכיו של ילד מוגבל. ישום החוק יחל בהדרגה בתחילת שנת הלימודים הבאה.

עכשיו מסתמנת בו עייפות מסויימת. הוא בן 56, סב לנכדה, חש בצביעות הקשי של הפציעה. כתוצאה מצליעתו הקשה יש שחיקה בברכיים. "קודם־כל אני רוצה לנוח", הוא אומר. "אחר־כך אלך לביטחון או לחינוך. לעסקים פרטיים ודאי שלא אלך. לא אמכור נשק בוונצואלה".

אתה לא אדם שמורש. למה באמת לא פרשת אחרי שחזרת מהשבי עם פציעה כל־כך קשה?

"משתי סיבות. חשבתי שזה חשוב ונכון לחזור לצבא. מלחמות אין לכפות עלינו. אנחנו חייבים להגן על עצמנו. הסיבה השניה: אהבתי את זה. את עצם העשייה, המתח, ההרפתקה. זה הטעם לחיים. עסקתי הרבה בטיסות מבצעיות של צילום מעל שטח אויב. קשה לתאר את הסיפוק אחרי שעשית דבר מקצועי שלם. מצליחים להתגבר על המתח של הסכנה ועושים עבודה טובה, זה נותן המון. עד שנפלתי בשבי היו לי הכי הרבה גיחות מבצעיות בחיל־האוויר".

חיפשת אותן?

"כן. הייתי מחליף חברים בתורנות שבת, שאם יהיה משהו, אני אהיה שם".

חיית שם. שכבת פצוע קשה בחור מבודד במשך שנה וחצי, בלי לדעת מה יהיה. איך עומדים בזה?

"אחד הדברים שחיזקו אותי היה שידעתי שיכול להיות יותר גרוע. בשואה היה יותר גרוע. לטייסים שלנו בוייטנאם היה ממש קשה. להיות בבור מתחת לאדמה ולאכול תולעים, שבע שנים. כל הסיפור שלי לא נראה לי חריג ששווה לדבר עליו. לא הבנתי על מה המהומה כשחזרתי, וגולדה באה לבקר אותי".

מה עשו בפציעה שלך במצריים?

"רק טיפולים שוטפים, כמו ניקוי דלקות וריפוי פצעי לחץ. ההזנחה בטיפול בפגיעה בעמוד השדרה גרמה לנזק בלתי הפיך. חצי שנה שכבתי במיטה בלי לזוז. אחר־כך התחלתי לקום, ובכוחות עצמי, התחלתי להניע את אצבעות הרגליים. בתחילה מילימטרים, אחר־כך יותר. הגעתי למצב שהייתי הולך בחדר, ניתמך בחפצים".

מה היה גודל החדר?

"שלושה על ארבעה מטר. אור ניאון דלק כל הזמן. התריסים היו מוגפים, אבל היה חור קטן באחד מהם, ואור השמש חדר בעדו. יכולתי לדעת את השעה לפי זווית קרן האור".

אחרי חצי שנה הוכנס לחדר שלך מנחם עיני, גם הוא נווט שנפל בשבי. כשהבריא והעבירו אותו לשאר השבויים, היה לך קשה לחזור לבדידות?

"לא".

אתה לא אדם שזקוק לשיחות.

"לא".

אתה יכול בכל זאת לדבר על הקושי שבמצב ממושך כזה?

"הקושי נובע מחוסר הידיעה, מן הניתוק. אי־הודאות מתי זה יגמר, אם זה יגמר, איך זה יגמר. בתחילה יש דברים אחרים, שהם הקשים ביותר. אתה נתון ממישהו לגרגיר חול שאפשר לעשות בו מה שרוצים ואין למי לפנות לעזרה".

השבוע הראשון היה קשה במיוחד.

"כן. הייתי בחקירה. מנעו ממני טיפול רפואי. שכבתי על הריצפה, וכל כמה שעות היו גוררים אותי לחקירה. כדרך החקירות המשכתי לשכב על הריצפה, הרי לא יכולתי לזוז. זה איפשר להם לבעוט. לא קיבלתי אוכל. איזה פעמים הגניב לי אחד השומרים עגבניה. לא יודע אם זה היה מתווה אנושית או תרגיל. רויתי הרבה בשבוע הזה. כשהעבירו אותי לבית החולים והסתכלתי פעם ראשונה בראי נראיתי כמי שחזר מהעולם הבא. במשך השבוע הזה הייתי מטושטש רוב הזמן, סבלתי כאבים. היו לי מחשבות על הבית, התאמצתי להתמודד עם החקירה".

התמודדת?

"אני חושב שכן. הצלחתי להונות אותם במידה רבה. הם לא ידעו שהייתי כארה"ב כדי ללמוד את הפאנטום. סיפרתי להם שאני סטודנט ושקראו לי באמצע הלימודים לבוא ולטוס. הם הירפו ממני כשראו שאני גוסס. הייתי במצב קריטי. למצרים יש גאווה מסויימת. היה ידוע שתפסו אותי, והיה חשוב להם שכלפי חוץ הם ייראו יפה בעניין הזה".

"לילדי יש טענות אלי, שלימדתי אותם להיות ישרים. הם אומרים: אתה לא יכול להתמודד עם החיים אם אתה נאיבי כזה".

אחרי הרבה חודשים תגיע אליך נציג הצלב האדום.

"כן, הוא הביא ספר, 'בן כושים' של פוקנר. אחר־כך הביאו תנ"ך. ידעתי אותו בעל־פה, עכשיו כבר שכחתי. יותר מאוחר מילא בקשות שלי. הביאו לי פטיפון, שח, ברידג'".

איזה תקליטים קיבלת?

"החיפושיות, ריי צ'ארלס. ניגנתי הכי הרבה את אדית פיאף. היה ז'אק ברל, ג'ורג' ברסנס. השתדלתי להשמיע את כל התקליטים במחזוריות, כדי שלא יימאס. בספר קראתי לא יותר משלושה עמודים ליום, שלא ייגמר".

מה חיכה לך כאן בארץ?

"קודם כל ההתמודדות עם הפציעה. היה רופא מצרי אחד שאמר לי: כשתגיע לישראל, הרופאים ירפאו אותך, הכל יהיה בסדר. היתה לי תקווה לאיזה נס שיקרה בבית־החולים בארץ. הוא לא קרה. הייתי צריך להשלים עם זה שהרבה עצבים בפלג הגוף התחתון משותקים, שאני יכול להפעיל רק מספר קטן של שרירים. היה גם החשש איך יקבלו אותי כאן. אדם שהיה בריא וחוזר פצוע. איך זה יהיה בבית, בעבודה. והיו לי רגשי אשמה. לא ראיתי בנפילה בשבי עניין שיש להתגאות בו. תמיד מציקה לי השאלה אם עשינו כל מה שאפשר כדי לא להיפגע. זו הרגשה נוראה להסתובב איתה כל הזמן, הידיעה שרגע אחד של היסח הדעת שינה מהלך חייהם של אנשים".

"אחד הדברים שחיזקו אותי בשבי במצריים היה שידעתי שיכול להיות יותר גרוע. בשואה היה יותר גרוע".

הל בך איזה שינוי בעיקבות הניסיון הזה?

"הפציעה והשבי לא ערערו את הבסיס של אמונתי. פטריוטיזם, כל העקרונות שלפיהם אני חי. מה שהשתנה זה סדרי עדיפויות בחיים".

מה נתת לילדים שלך מכל העקרונות האלה שאתה מדבר עליהם?

"היום אני כבר לא גאה כל־כך במה שנתתי להם. יש להם טענות אלי, שלימדתי אותם להיות ישרים. הם אומרים: אתה לא יכול להתמודד עם החיים אם אתה נאיבי כזה. לי אין טענות אליהם בעניין מימוש העקרונות. הבן שלי היה בקורס טיס עד שקרתה לו תאונה".

המצרים שמרו בשביל עצמם מחברת שירים שכתבת בשבי. אתה ממשיך לכתוב?

"אני רוצה להמשיך לכתוב. זה מה שאני מתכנן לעשות עכשיו. אולי לכתוב רומן על החיים, על חיל־האוויר, לספר את תולדותיו. לכתוב סיפורי ילדים. אני מספר הרבה אגדות לנכדה שלי".

מה מסופר בהן?

"האגדות הן בדרך־כלל על ילד או ילדה שעוזרים לכל מיני חיות, ואז יש להם בעיה והחיות עוזרות להם לצאת מהצרה".

זה עולם צודק וסימטרי. העולם עליסי אחיקר?

"צריך לתת לילדים בסיס מוצק של אהבה. אחר־כך הם יוכלו להתמודד עם כל קושי בחיים. אם מראש מכניסים בהם פחד וחוסר בטחון, הם לא יודעים איפה הם נמצאים בכלל".

הנתינה הזאת מספיקה גם לילד לקוי למידה?

"ילד כזה צריך לקבל. לקבל אותו כמו שהוא. זה הדבר הראשון. שירגיש שאוהבים אותו. לא רק שיגידו לו שאוהבים אותו. שירגיש. אחר־כך צריך למצוא דרך להתמודד עם הבעיה שלו, כדי שיוכל להשתלב בחיים".

אתה פועל כל חייך כאילו באמת אפשר לתקן מעוות. לשנות, לשפר. אבל כשאתה מדבר על החברה הישראלית אתה מצטער על הזאביות וההיטמעות במזרח התיכון. זו הרגשתך כבר הרבה שנים. אמרת לי: "למעשה הכל מידרדר". אולי הגיע זמן המסקנות? אולי בחירה של מטרה שונה?

"אם המטרה נכונה לא צריך לשנות אותה. אולי צריך לשנות את הדרכים. אולי להצטרף למימסד הקיים ולנסות לשנות מבפנים. אבל אני נאיבי מכדי להיות פוליטיקאי. ואולי צריך לעשות מהפכה. כן, אולי צריך לארגן מהפכה".

אבל החיוך שלו נשאר סטואי, ואין התלהבות בקולו. אחיקר אייל ימשיך ודאי לשמר את תמונת ישראל האידיאלית שלו. המהפכה, אם בכלל תבוא, תתחולל מידיו של מישהו אחר.

• יום ההתרמה של ניצ"ן: 21 בדצמבר.

מהפכת המסגדים

מאת שפי גבאי

כבר לפני שלוש שנים הטילו צעירי חמאס – תנועת ההתנגדות האיסלאמית – את אימתם ע[...]רצועת עזה. מה שהתחיל בשריפת חנויות למכירת משקאות חריפים ואיומים על צעירות בלבוש מודרני נגמר באינתיפאדה. מהפיכת המסגדים בלשונם. מאחו[...]קוממות הלאומנית עומד כוח דתי עולה, שמתפשט בריכוזי איסלאם בעולם כולו, מוציא לאור בלונדון שבועון צבעוני מהודר, שמופץ במחתרת ביו"ש ועו[...] הרבה פעילים וכסף. "יש לנו בית, פלשתין שמו, אבל הוא בנוי מזכוכית, לא מברזל", אומר מנהיג התנועה בישראל, שיח' עבדאללה עיסה. "אם נמשי[...]ך האלים, ננפץ את הזכוכית ושני העמים עלולים לאבד את מולדתם".

ביום רביעי, 9 בדצמבר 1987, התלקחה אש האינתיפאדה כמעט ללא התראה מוקדמת, במחנה הפליטים ג'באליה ברצועת עזה, הגדול והמתוסכל שבמחנות הפליטים בשטחים. הדיווחים במכשירי הקשר במפקדות הצבאיות באיזור סיפרו על יחידה צבאית של אנשי מילואים, שנלכדה בתוך הפגנה נזעמת ואלימה. היחידה נחלצה לאחר שפתחה באש. כתוצאה מכך נהרג צעיר מקומי ונפצעו עשרה מקומיים אחרים. בממשל לא האמינו כי אירוע זה עלול לגרור בתוך ימים אחדים את רוב אוכלוסית השטחים למאבק אלים וממושך. באותה תקופה עדיין רווחה התפיסה הישנה שישראל מסוגלת להשליט את ריבונותה ללא קושי וללא הקצאת כוחות ניכרים ביהודה, שומרון וחבל עזה.

ששה ימים קודם לכן איבד נהג סמי־טריילר ישראלי, שנסע בכביש המרכזי של הרצועה, את השליטה ברכבו, ופגע במכונית מג'באליה, עמוסה עובדים, שחזרו מישראל. בתאונה נהרגו ארבעה בני אדם ונפצעו שבעה. השמועה חסרת הבסיס שהופצה ברצועה, סיפרה כי התאונה בוצעה במתכוון על־ידי אחיו של שלמה סקל ז"ל, סוחר מבת"ים שנרצח כמה ימים קודם בדקירות סכין בשוק של עזה, בידי איש הנמנה עם תנועה דתית איסלאמית קיצונית. לאחר זמן־מה הוברר כי המדובר בתנועת ההתנגדות האיסלאמית, או בשמה המקוצר חמאס, שאירגנה בחשאיות את כל כותרת הפנים, והיא אשר נתנה את האור הירוק ל"מהפכת המסגדים".

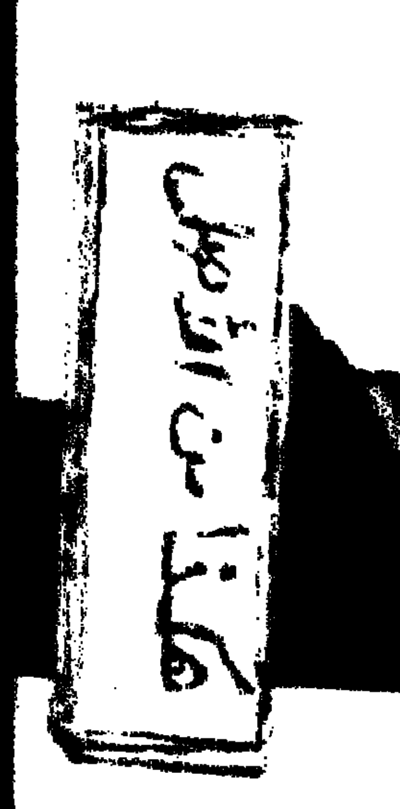
חמאס (ראשי תיבות חרכת אל־מוקאומה אל־איסלאמיה), ובעברית "תנועת ההתנגדות האיסלאמית", מייחסת עתה את ההתקוממות בשטחים לעבודת הנמלים שעשו פעיליה בחשאיות ולעתים בפומבי. לטענת כמה מדובריה, הממשל הצבאי הישראלי, סייע לא מעט במהלכי ההתארגנות הראשונים. לדבריהם, הממשל ניסה כנראה, ללא הצלחה, לעודד גופים מקומיים כמשקל נגדי לאל־פתח ולפלגי המחבלים הפלשתינים האחרים.

כבר לפני שלוש שנים הטילו צעירי חמאס, שגידלו זקנים דלילים, את מוראם על האוכלוסיה ברצועה. הם שרפו חנויות וידאו וחנויות למכירת משקאות חריפים, התהלכו ברחובות ואיימו על צעירות חשופות, אסרו הופעות זמרים בחתונות, ניסו לסגור את בתי הקולנוע. קצין ממשל בכיר אמר לנו אז: "הזמנו את ראשי הזרמים הקנאים אלינו, הסברנו להם כי מותר להם לעשות הכל, אבל לא פיגועים חבלניים, והם הבטיחו חגיגית כי מדובר בנסיונות להחזיר את הצעירים למקורות האיסלאם".

ראשי חמאס, שרובם נמנים עם תנועת "האחים המוסלמים" ההיסטורית, שניסתה לכרסם במשטרים הערביים זה שנות דור, רוחים עתה בשאט נפש את טענת אש"ף כי ההתקוממות היא יצירת־כפיו. אמר לנו פעם המנהיג מס' 1 של חמאס, השיח' ח'ליל קוקא, שגורש לפני ששה חודשים ללבנון: "אש"ף התעורר מאוחר. הוא גרס בהתחלה כי ההפגנות המאסיוויות, שהתארגנו ברצועה ובמחנות הפליטים בגדה המערבית, הן תופעות חולפות, כמו כל ההתפרעויות שהתחוללו ב־20 שנות הכיבוש. אולם בעקבות הידיעות הפנימיות שהגיעו לידיעת ראש המטה הצבאי של אש"ף, אבו־ג'יהאד, כי הפעם זה רציני, נתקפה כל הצמרת בחלחלה לאחר שהבינה שהמדובר בהתקוממות דתית. ראשי אש"ף פשוט חשבו כי תושבי השטחים נשמטו מידיהם, שפלשתין בורחת להם. רק אז מיהרו לרכז את כל פעיליהם כדי להקים

(המשך בעמוד 19)

שיח' עבדאללה עיסה: "אני כמנהיג מוכן להכיר במדינת ישראל בתנאי שתפסיקו לעשות מהמדינה שלכם מחנה צבאי". בתצלום הקטן – שבועון חמאס היוצא לאור בלונדון.

יהונתן גפן, אמסטרדם

דף למתגייס

אל שלטונות צה"ל: אם מחזור פברואר לא יתייצב לגיוס במועד, חפשו אותו בעיר התעלות, בעיקר בקפה "בולדוג" ברחוב ליידספליין. שם הם יושבים ורגים כחומר.

[illegible] הנכדה, שמתגייסת בעוד שנה, קיבלה לא מכבר עלון [illegible] מאגף כוח אדם של צה"ל, עם הצעות [illegible] כיצד לנצל ביותר יעילות את תקופת ההמתנה [illegible] לימודיך בתיכון ועד גיוסך לצה"ל, ולהשתלם [illegible] קורסים אשר יאפשרו לך לשלב את כישוריך [illegible] צבאי רב־תועלת למדינה".

מציעים לה, לבת שלי, ללמוד תכנות מחשבים, [illegible], פיענוח תצלומי אוויר, חובשות, קשר, [illegible] סיוע לרופא שיניים. אני הצעתי לה ללכת על [illegible], כי לא תמיד תהיינה מלחמות, אבל תמיד יהיו [illegible], וזה מקצוע לכל החיים, עם רוב תועלת [illegible]. אבל מחזור פברואר לא רוצה לנצל ביעילות את תקופת ההמתנה, אלא לדפוק את הראש, לפני [illegible] להם את התחת.

במקום להשתלב בקורסים הם משתלבים בין התעלות, ובמקום להתלבט בין חיל־הים לשק"ם [illegible], הם מתלבטים בין חשיש אפגאני לעשב [illegible] קולומביה, מסתלבטים על החלונות האדומים, [illegible] כאילו אין מחר. ואולי באמת אין.

באמסטרדם פגשתי חלק ניכר ממחזור פברואר, [illegible] מנתניה שמתגייס בקרוב לקבל נאבוט [illegible] ולהישבע למות בעד ארצו. ועד הגיוס הם פה.

"למה דווקא אמסטרדם?" אני שואל אותם.

"בגלל שזה זול", אומר גלעד.

"בגלל המוזיאונים", אומר תומר, "קרוע על [illegible]".

"אני אוהב תעלות", אומר רונן "מת על תעלות".

"ההולנדים כל־כך נחמדים", אומרת הילה, "[illegible] יהודים".

ואני אומר להם: "חבר'ה, תהיו ישרים, לעזאזל. [illegible] שבאתם בגלל החומר. תגידו שבאתם לעשן [illegible] לפני הגיוס. ואם הייתם יכולים, הייתם גם מגלגלים את התעלות ומעשנים את רמברנדט. ואני [illegible] אתכם. עוד מעט אתם הולכים לעשן גומי של [illegible] ולגלגל דגלים קרועים של אש"ף, מי יודע [illegible], ואתם אוהבים את הקטע הזה, של ההמתנה [illegible] שבו אתם נכנסים לבית־קפה, ומקבלים תפריט:

[illegible] – 50 גילדן
[illegible] לבנוני – 50 גילדן
[illegible] קולומביה – 60 גילדן
[illegible] אפגאני – 70 גילדן
[illegible] – 40 גילדן
[illegible] פרחים – 80 גילדן

[illegible] – קודם כל הגברת מזמינה, ורק אחר־כך [illegible] הצעירים. מסיבות מובנות אין לכוחותינו [illegible] סימפטיה לחומר מלבנון. ובסוף כולם הולכים [illegible] חומר אפגאני ועל פרחים. ובגלל שהם נשארים [illegible] הם קונים חצי טון. שיהיה.

"אבל אני בכלל לא מעשן", אומר גלעד.

"רק בשביל הקטע", אומר תומר.

"אי אפשר להזמין פה סתם קפה?", מתעניין רונן.

"ואיזה בורקס עם גבינה כזה כאילו", שואלת הילה.

הילה המסכנה, באה מנתניה ובעוד חודשיים היא [illegible] לטירונות ואחר כך להיות פקידה של איזה [illegible], או קשרית או מסייעת לרופא שיניים [illegible], זה הגורל של עמנו המתחדש. נערה בגיל 18 [illegible] ללבוש חאקי ולהתחיל לפענח צילומי אוויר; [illegible] הולנדית שמגיעה לגיל שמונה־עשרה מתפשטת [illegible], נכנסת לחלון, ומפענחת גילדנים. ככה זה, הילה, [illegible] הצופרים שלה.

קח פרי ותהיה לי בריא

"כל אדם המפליג בים מתכוון לספר על כך ביום מן הימים".
(פסקל, על התהילה)

את הקטע הזה עברתי כאן, באמסטרדם, לפני שנה, אבל רק עכשיו אני חושב שאני בשל לספר אותו. ידידי הטובים כבר מכירים את הסיפור הזה, ואף מנגחים אותי בו מרי פעם, כשנחה עליהם הרוח. הם אומרים לי: "רוצה בננה?" ואני מסמיק כמו תפוח.

הסיפור התרחש בלילה הולנדי קר, בינואר שנה שעברה. אשתי ואני החלטנו שגם אנחנו חייבים פעם לראות איזה מופע מין באמסטרדם, ולגמור עם זה. ידידים המליצו על מקום שנקרא "קאזה רוזה" – הבית הוורוד, שנמצא במרכז רחוב החלונות האדומים, ואנחנו הגענו להצגת חצות.

בפתח שילמנו מאה דולר, ואשתי רכסה מעליה את כל המעילים שלה, נגד איידס. הקהל היה מורכב ממה שנקרא "girls" – נשים אמריקניות מבוסטון שעברו את גיל החמישים, לבושות כמו ננסי רייגן אחרי שירדה מהקולב העמוס שלה, עם בעלים קטנים ומגחכים, בטיול מאורגן ששילב גם מופע מין בין ואן־גוך לאנה פרנק. אנחנו ישבנו בשורה רביעית. מוסיקה רכה נשמעה. הבמה שטופה באור ארום, כמובן, והכרוז, שנראה בדיוק כמו קלצ'קין ז"ל ב"הצוענים של יפו", פתח בטקסט נטים־אלוני למהדרין: "גבירותי ורבותי, אתם תראו פה דברים מרהימים. ליידיס אנד ג'נטלמן, מאדאם א מסייה, תרשו לי להציג את הכושי עם האיבר הגדול ביותר בעולם – מיסטר ביגר". ואז באמת הגיע ענק שחור שנראה כאילו יש לו זנב מקדימה, והתחיל להתיידד עם הקהל. בשלב הזה אשתי שמה גם את הכובע של המעיל על הראש, נגד איידס, וההצגה התחילה לקלוח.

די משעמם לראות הדוגמיות על הבמה. אתה גם יודע שואת ההצגה החמישית היום, וכהכירך את חיי הבמה, אתה יודע שהזיונים כבר יוצאים להם מכל החורים, והם כבר מתים לגמור את העבודה ולאכול איזה סטייק טוב. לקרוא לזה יום. האמריקניות כל הזמן צוחקות. הסקס מצחיק את האשה האמריקנית, וכשהבעל מתחיל להתלהב, האשה מכניסה לו מרפק ומתחילה לצחוק, וככה המין מת, וההצגה נמשכת.

ואני באמת כבר חסר סבלנות להגיע לקטע שלי. נשים מולאטיות ערומות יפהפיות נכנסות כזו אחר זו לבמה, עליה מוצבת כמובן ספה עם סדיני משי, פה ושם הכושי טובל את זנבו ביפהפיה זו או אחרת, והנה הכרוז כבר מכריז: "ועכשיו, מאדאם א מסייה, ליידיס אנד ג'נטלמן, שתי אחיות רעות שעושות דברים לא יפים אחת לשניה, מי שלא יראה – לא יאמין גבירותי ורבותי – האחיות בננה"

שתי נשים יפהפיות נכנסות לבמה ומתחילות ללטף אחת את השניה, וזה לגמרי ברור, שכן נאמר לנו שהן אחיות, ואחיות אמורות לחבב זו את זו. בשלב מסויים מפשיטה האחת את השניה, ומחדירה לה, למקום שממנו כולנו יצאנו, בננה גדולה וצהובה. היא מקלפת את הבננה התקועה לה שם, ויורדת מהבמה, והנה היא על ידי. היא צריכה מתנדב שיתן ביס מהבננה האיומה ההיא. מכולם היא בחרה בי.

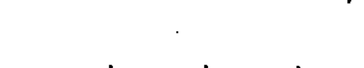
בהתחלה אני מנסה להתנגד. אשתי שמה גם את הצעיף על הצוואר שלה, חוק חזק, נגד איידס, ואני מסתכל חסר אונים פעם אחת באשתי ופעם אחת במולאטית היפהפיה, שבאה לקחת אותי לבמה, להשתתף במופע. השאלה הראשונה היא כמובן "why me?", ויש הרבה התלבטויות וצרדים לכאן ולכאן. אבל בסוף, כאחד שיודע מה זה שואו־ביזנס, ואדם שיש לו הרבה כבוד לבמה, הצטרפתי אל הערומה שבאה לקחת אותי. וכשהגעתי אל הבמה היא ביקשה ממני לאכול מהבננה התקועה, אתם יודעים איפה.

מהרגע הזה קשה לי קצת לזכור, משום שנכנסתי למשהו מאוד דומה לקומה – חוסר הכרה כללי. אשתי מספרת שמרוב כבוד לבמה נתתי נגיסה מהירה מהבננה, ואחר כך רצתי בחזרה למושב שלי וירקתי אותה לתוך הכיס של המעיל, נגד איידס, וכל הגרל'ס מאמריקה צחקו ומחאו לי כפיים. "היית יופי", אמרה לי אשתי, כאילו הנחיתי איזה כנס של "יש גבול", "היית מצויין".

אחר־כך קראו לאמריקאי קטן שימשיך לאכול את הבננה מאיפה שאני הפסקתי. ואת זה לא הייתי עושה בחיים. הייתי אוכל בננה שזה עתה נפתחה, ולא חשוב איפה היא תקועה, לכבוד התיאטרון! אבל לא הייתי אוכל בחיים מפה של מישהו אחר. ועד היום, כשאני רואה בננה, אוחזת בי התרגשות קלה ואני מחפש את המולאטית שמחוברת לפרי, ואשתי מתכסה חזק במעיל שלה, נגד מגיפות, וצחוק הגרל'ס האמריקניות הקשושות נשמע מרוצע, לרצון עולם.

מהפכת המסגדים

שיח' חליל קוקא: "שליחות איסלאמית".

שיח' אחמד יאסין: "רוצים מדינה איסלאמית".

(המשך מעמוד 15)

זו סכנה, ההנהגה המאוחדת של האינתיפאדה בשטחים. זו הנהגה חילונית הנשלטת על־ידי אל־פתח ועל־ידי פלגי השמאל שבהתנגדות הפלשתינית".

חמאס (שפירושה בערבית התלהבות), הוא כוח חדש מתפשט ועולה, לא רק בקרב המוסלמים בשטחים ובישראל, אלא בקרב מוסלמי ארצות המזרח התיכון והריכוזים המוסלמים הגדולים בעולם. כוח זה כבר הוציא לאור בלונדון שבועון צבעוני ומהודר, "פלשתין האיסלאמית", המרתק את כל הפעילים בעולם, לקהילות המוסלמים בשטחים, בנפש ובחומר. חמאס לא מכנה את ההתקוממות בשם "אינתיפאדה", אלא בכותרת הדתית "מהפכת המסגדים". לדעת ראשיו, "אינתיפאדה" זה מעשה שחולף לאחר דיכוי, אולם

עיתונאי מצרי: "אם נותנים לזרמים איסלאמים קיצונים אפשרות לפעול בחופשיות, הם מתרבים כמו עלוקות, ובשם אללה"

מהפכה בשם האיסלאם לא תחלוף לעולם, עד השגת היעדים שהוצבו לה. "אנו לא פלג באש"ף, ולעולם לא נהיה כזה, אלא שאנו חלק מהתנועה האיסלאמית העולמית. אין לנו גם קשר עם הזרם הפונדמנטליסטי־שיעי, משום שאנו, כולנו, הפלשתינים, בני העדה הסונית באיסלאם", טען השיח' קוקא.

שיח' עיסה: "השמאל שלכם מקבל את האדם בלי אלוהים, ואילו הרב לווינגר מקבל את אלוהים בלי האדם"

ש בועונים ערביים טענו כי חודש לאחר פרוץ ההתקוממות, ובמסגרת ההתרוצצויות של מי שהיה ראש המטה הצבאי של אש"ף, חליל אל־וזיר הוא אבו־ג'יהאד, שחוסל בשנה שעברה בתוניסיה, הוקמה בהשתתפות כל נציגי הפלגים הפלשתינים, ובכללם אנשי חמאס, הנהגת השטחים של האינתיפאדה. היה זה בפגישה שנערכה בבירה ערבית. אבו־ג'יהאד הזהיר את ראשי התנועה האיסלאמית כי מהפכת המסגדים לא תחזיק מעמד בלי תיאום עם אש"ף. הוא הבטיח כי בתמורה לאיחוד זה, יתן בכספים הדרושים לניהול מהפכה עממית ממושכת עד הנצחון, עד הקמת המדינה הפלשתינית העצמאית. כך קמה בראשית ההתקוממות ההנהגה הלאומית המאוחדת, אך לא להרבה זמן. ראשי חמאס נימקו אותה בנימוק כי קשה מאוד למצוא לשון משותפת עם נציגיהם של ג'ורג' חבש, אחמד ג'בריל ונאיף חוואתמה, שהם בבחינת כופרים.

אולם מקורות אחרים מציירים תמונה אחרת. לטענתם, חמאס, היא בעלת בריתה של ירדן עוד משנות החמישים. ירדן הפעילה את חמאס בגלל הקשר העמוק שלה עם אש"ף בשטחים. בקשר לכך, בפרסומים והפרסומים של חמאס, בעקיפין, שבחים על ירדן. השיח' אחמד יאסין, איש עזה, ממשוחררי עסקת חילופי השבויים עם ג'בריל, והמשמש עתה "חלון הראווה" של חמאס כמנהיגה הרוחני, אמר לנו: "אין לנו קשרים עם ממסדים ערביים. מצאנו שהזרם האיסלאמי כולו הוא השולט באוכלוסיה שלנו ברצועה. זהו זרם יציב המבוסס על אמונה עמוקה. אנו רוצים

מדינה איסלאמית, ולא איכפת לנו שבהתחלה תהיה בהנהגת אש"ף. אבל אנו מאמינים שברבות השנים, תנצח העוצמה האיסלאמית".

מאז פרישת חמאס מהנהגת ההתקוממות, התחילה תנועה זו לפרסם כרוזים ממוספרים משלה, כדוגמת כרוזי אש"ף. כרוז מס' 37 שלה, שהופיע על רקע ההתרוצצות המדינית הנוכחית של יאסר ערפאת ומרעיו, יוצא בהתקפה חריפה ביותר על אל־פתח, ומביע התנגדות לכל ויתור, "ולו על גרגיר אבק מאדמת המולדת". הכרוז מותח ביקורת על המשטרים הערביים, שמכרו את פלשתין בזול, ומתנגד לכל המהלכים המדיניים לפתרון הבעיה הפלשתינית, ובכללם ועידה בינלאומית. כותרת הכרוז: "פלשתין איסלאמית מהים ועד הנהר".

תוכן הכרוז חשף גם עימותים אלימים שהתחוללו באחרונה בין הוועדות העממיות של חמאס לבין פעילי אל־פתח בכמה ערים בשטחים. לא מכבר הורה ערפאת לכל הקאדרים של אל־פתח בשטחים לעשות כל מאמץ לחיסול חילוקי הדעות עם חמאס. אולם הזרמים האיסלאמים הקיצונים אינם מוכנים להשלים עם מגמת אל־פתח ועם פלגי השמאל לטשטש ולהצניע את הישגיהם. אחד מראשי חמאס סיפר באחרונה: "הוכחנו להנהגה החילונית של אל־פתח, שהימים המוכרזים על־ידה כימי שביתה בשטחים, בלא תיאום איתנו, הם ימים של פעילות מלאה בשווקים ובכל מקום. אבל כשאנו מכריזים על ימי שביתה, הופכים ישובי הרצועה וכמה ישובים בגדה לערי רפאים".

ערפאת בעצמו ניסה החודש לדבר על ליבה של ההנהגה האיסלאמית. אך מתברר, מתוך פרסומים בשבועון חמאס, כי ההנהגה נעלבה במהלך השיחה מקביעתו, כי המוסלמים הקנאים מהווים רק 30 אחוז מאוכלוסיית השטחים, לעומת 60 אחוז אוכלוסיית אל־פתח. ההנהגה גם לא זכתה לקבל את כספי הסיוע בהתאם לעוצמתה בהתקוממות. השבועון מוקיע את נסיונות ההתעלמות מכוחו של חמאס, שהתחיל, לדבריו, להדאיג את שתי הצמרות הפלשתיניות, זו היושבת בדמשק וזו היושבת בתוניס, והמכתירות את עצמן, כאלה העומדות בראש האינתיפאדה. "לנו אין אמצעי פרסום ויחסי ציבור כמו אש"ף או פלגי השמאל הפרו־סורים, אבל עבודתנו היא יסודית ואנשינו עושים את העבודה המרכזית", טען השבועון.

חמאס אינו מסתפק בקריאות בלבד כדי לתת ביטוי מוחשי לכוחם העולה של הזרמים האיסלאמים. פעילי חמאס מוחקים סיסמות־קיר של אל־פתח, מנסים להעניק אופי דתי להפרות הסדר וקוראים להמונים להרוס את בתיהם של אנשי השמאל. חמאס שואף לאיסלאמיזציה של האינתיפאדה, בהתאם להשקפת "האחים המוסלמים". הוא דוחה את המגמה של פלשתין דמוקרטית־חילונית ואת המרכסיזם של השמאל. במועצה הלאומית הפלשתינית האחרונה באלג'יר השתתפה קבוצה של ראשי דת מחמאס, אך לא היססה להפיץ בקרב הצירים "פסקי דין הילכתיים", לפיהם מי שמדבר על החלטות 242 ו־338 הוא כופר. פסקי דין אלה עוררו את חמתו של ערפאת שזעק לעבר הפוסקים: "או דת, או פוליטיקה. אנו עושים פה פוליטיקה".

פעילי חמאס מרחיבים את התשתית שלהם בגדה המערבית לאחר שביססו את כוחם ברצועה. הם כבר הקימו תאים חשאיים בערים ובכפרים ביהודה, שומרון ומזרח ירושלים. אולם פעילי אל־פתח עדיין מחזיקים ברסן באזורים אלה. הם אף מתכוננים לרגע שבו ינסו פעילי חמאס להשתלט על הרחוב בגדה. ארגוני השמאל, ובראשם הקומוניסטים, חוששים שיהיו היעד הראשון של חמאס במסגרת חיסול החילוניות של האינתיפאדה. גורמי השמאל מרבים לתקוף את הזרמים האיסלאמים ומרגישים את עוינותם כלפי אש"ף ואת הסכנות הצפויות מצד "האחים המוסלמים" והתנועות האיסלאמיות האחרות, גרורותיהם. חמאס כבר פגע במטה הסהר האדום הפלשתיני, מעוזם של אנשי השמאל ברצועה. אנשיו היכו "לוחמים לאומיים" בשרשרות ברזל בעזה.

בחוגי אל־פתח קיים חשש כי בסיוע איראני, עלולים הזרמים האיסלאמים לפתוח במלחמת חורמה נגד אל־פתח ופלגי השמאל. איראן אכן ניסתה להשיג השפעה בתנועת חמאס על־ידי הקמת ארגון־גג איסלאמי לשחרור פלשתין לכל התנועות הקיצוניות במזרח התיכון, ובכללן חיזבאללה בלבנון, המחתרות במצרים, באלג'יריה ובתוניסיה. היא אף הסתייעה בתחנת אל־קודס, המשדרת להתקוממות מהעיר הדרוזית סווידא שבהר הדרוזים בדרום סוריה. אולם הנהגת חמאס קבעה שאין כל רקע אידיאולוגי דתי משותף עם תורתו האיסלאמית של חומייני.

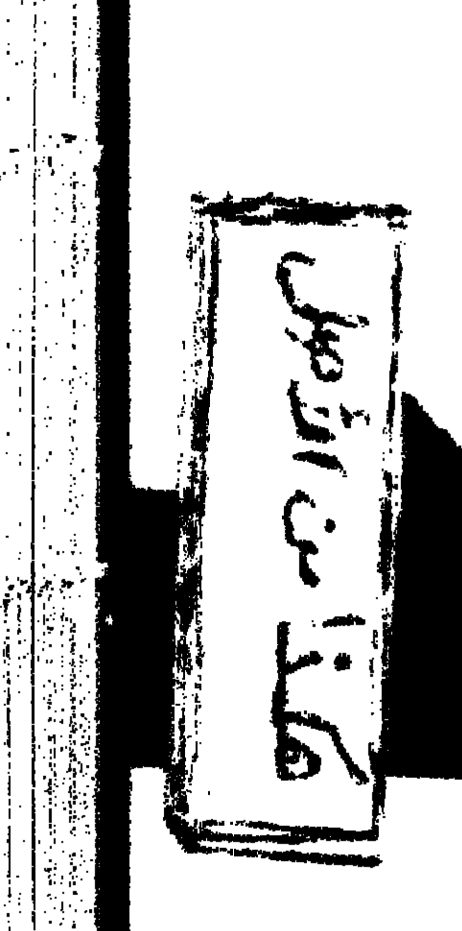
ב עקבות המגמה להתרחקות מאש"ף, פירסמה הנהגת חמאס "אמנה פלשתינית" משלה. אמנה זו פותחת ומשובצת כולה בפסוקים מהקוראן ובציטוט דברי מייסד "האחים המוסלמים", השיח' חסן אל־בנא, שנרצח במצרים ב־1949: "על היהודים השפלה, היכן שיהיו, כי העלו את חמתו של אללה. נגזרה עליהם המסכנות, משום שכפרו בדבר אללה והרגו את הנביאים ללא הצדקה". בהקדמה נאמר: "תנועת ההתנגדות האיסלאמית משלבת זרועותיה עם כל לוחמי אל־ג'יהאד למען שחרור פלשתין. שכן מלחמתנו עם היהודים היא מאמץ גדול ורציני".

שיח' עיסה: "השמאל שלכם מקבל את האדם בלי אלוהים, ואילו הרב לווינגר מקבל את אלוהים בלי האדם"

סעיף 6 של האמנה מבהיר: "חמאס היא תנועה פלשתינית ייחודית, נאמנה לאללה, הפועלת להנפת דגל אללה על כל פיסת אדמה מפלשתין, ובצל האיסלאם, יכולים לחיות בדו־קיום, בני כל הדתות בבטחון ואמונה לנפשם, רכושם וזכויותיהם". סעיף 8: "סיסמת חמאס היא, שהקוראן הוא החוק, והג'יהאד היא הדרך למוות למען אללה". סעיף אחר מדגיש: "אדמת פלשתין נקבעה לדורות המוסלמים, עד קץ הימים. אין להפקיר חלקה ממנה. היא לא בבעלות מדינה ערבית ולא בבעלות ארגון. מה שמכונה פתרונות של שלום והוועידות הבינלאומיות, סותרים את העקרונות שלנו".

סעיף 28 באמנה, המתייחס לאש"ף, מכיר אמנם כי ארגון זה מורכב מאבות, אחים, קרובים וידידים, אך,

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

למרכית הצער, אימץ את רעיון המדינה החילונית, הסותר את הרעיון הדתי. "עם כל ההערכה לאש"ף, אין ביכולתנו להמיר את איסלאמיות פלשתין שהיא חלק מדתנו, ומי שמזלזל בדתו מפסיד. ביום בו יאמץ אש"ף את האיסלאם כאורח חיים, הרי אנו נהיה חייליו, מדליקי להבתו". סעיף 36 באמנה מציין: "חמאס לא רודף יוקרה אישית, או רווח חומרי, או מעמד חברתי, ואיננו יוצא נגד אף אחד מבני עמנו, או המתפייסים עימנו מבין הלא מוסלמים. מי שמאמץ את האיסלאם האמיתי כאורח חיים, הרי תנועת חמאס היא צבאו".

מנהיגה הגולה של תנועת חמאס, השיח' חליל קוקא, נשאל החודש על־ידי היומון הכוויתי "אל־אנבא", למה הוא מכנה את האינתיפאדה "מהפכת המסגדים". "התחלנו לפעול כמה שנים אחרי מלחמת ששת הימים", אמר. "פעילות זו, מתחת לאפו של הממשל הצבאי הישראלי, נשאה אופי אידיאולוגי־דתי ותרבותי. המטרה: לבלום את ההגירה מהשטחים ולספוג את כל הריקנות והחולשה שפקדו את הדור הפלשתיני החדש. במסגרת זו ניתנו שעורי העשרה במסגדים. הממשל עצמו סייע בהקמת מסגדים חדשים ששימשו גם כבתי ספר וכמועדונים, ובהם השמענו לא רק דרשות דתיות, אלא גם ניהלנו שיחות פוליטיות. בדרך זו עוצב הדור מחדש, וזו היתה ראשית ההתפכחות".

לדבריו, רבים בעולם לא תופסים כי הסכסוך בין הערבים לישראל הוא דתי, בין התורה לקוראן, בין יהודים למוסלמים. כל חכמי הדת המוסלמים פסקו, שהפיוס עם ישראל הוא אסור. "זו הסיבה שקבענו כי בעית פלשתין אינה בעיה פלשתינית, ולא בעיה של אש"ף, אלא בעיה ערבית־איסלאמית, שליחות איסלאמית בראש וראשונה. אני מרגיש כי הבעיה הפלשתינית היא בעיה איסלאמית מראשיתה ועד סופה, ובעליה הוא הורם האיסלאמי".

השיח' קוקא מרבה להזכיר בדבריו את ההשפעה של מנהיג "האחים המוסלמים" במצרים, השיח' חסן אל־בנא. "הוא שהניח את היסודות לחמאס של היום, עוד בשנות הארבעים. תנועת ההתנגדות האיסלאמית בשטחים אינה אלא זרוע של התנועה האיסלאמית המתפשטת בשקט בעולם הערבי והאיסלאמי, באירופה, באסיה ובכל מקום. אנו מצליחים לממן את עצמנו, לא באמצעות אש"ף, בעיקר מכספי תרומות של מוסלמים וערבים במדינות המפרץ, ומכספי מוסדות צדקה מוסלמים בכל העולם. כספי התרומות זרמו אלינו בכל שלושת שלבי ההכנה החשאיים להתקוממות, בשלב המסגדים החל משנת 1975, בשלב המוסדות שהקמנו בשנת 1980 ובשלב מלחמת האבנים עם פרוץ מהפכת המסגדים".

שבועון חמאס: "לנו אין אמצעי פרסום ויחסי ציבור כמו אש"ף, אבל עבודתנו יסודית ואנו עושים את העבודה המרכזית"

התנועה האיסלאמית אינה מיקשה אחת. כמו אש"ף, אף היא בנויה מפלגים שונים, המאוחדים לפי שעה בגלל האינתיפאדה. במהלך השנה האחרונה בלטו פלגים כמו "אל־ג'יהאד", מפלגת השחרור הפלשתינית, אל־תכפיר ואל־היג'רה ועוד. ידוע שקיימת מחלוקת אידיאולוגית־דתית ביניהם. לדוגמה, חלק מהפלגים חותרים לרפורמה חברתית מבפנים וחזרה הדרגתית לשורשים האיסלאמים ורק לאחר־מכן לפתח בקרב האוכלוסיה את נושא המאבק נגד ישראל. הורמים האחרים, ובעיקר אל־ג'יהאד, גורסים שבראש וראשונה צריך לרכז את כל המאמצים נגד ישראל. אך כמה חודשים אחרי התפרצות האינתיפאדה התאחדו הפלגים, תחת דגל "האחים המוסלמים" לפעילות מלחמתית. הם ראו בהתפרצות ההמונית אות מהשמים, מהנביאים, למימוש חלומות האיסלאם.

על כך אומר לנו השיח' עבדאללה עיסה, מנהיג התנועה האיסלאמית בישראל, בביתו שבכפר קאסם: "אין על הבדל בין הפלגים כלפי המטרה הסופית. כל

ד"ר פתחי אל־שקאקי, מנהיג מגורש.

"אין סדקים"

ד"ר פתחי אל־שקאקי, מנהיג בולט בחמאס, אף כי הוא משתייך לפלג אל־תכפיר ואל־היג'רה שהיה המעורב ברצח נשיא מצרים המנוח אנואר סאדאת, ממשיך להפעיל את עוצמתו הדתית בשטחים ממקום גלותו, לאחר שגורש השנה מרצועת עזה. בראיון לשבועון "אל־עאלם" המופיע בלונדון, גילה כי תנועת ההתנגדות האיסלאמית, הפועלת במחתרת בכמה ארצות ערביות, היתה מוכנה להתפרץ ממחבואיה ולהכריז על התקוממויות, עד להפלתם של כמה משטרים ערביים.

אולם, לטענת אל־שקאקי, משטרים אלה מודעים להתפשטות המחתרות האיסלאמיות. הם עורכים מעצרי מנע המוניים של חונות שלמות, המושלכות למרתפי עינויים.

הוא לא מאמין שהתקוממות בשטחים תסתיים. לדבריו, אפשר שאנשי אש"ף יתעייפו, אך בשום אופן לא המאמינים באללה, גם במחיר דמים יקר. "אנו יודעים כי התנועה של אש"ף בשטחים אינה מאוחדת, אבל אין כל סדקים בתנועת חמאס". הוא גילה: "למדנו את שיטת ההתנגדות הלבנונית נגד צה"ל לפני נסיגתו מדרום לבנון. גם זו היתה מהפכת מסגדים, שיסודותיה הונחו מתחת אפו של צה"ל בתוך המסגדים של צידון, צור ונבטיה. ההבדל בינינו הוא, שאנו עומדים על דעתנו שלא להשתמש בנשק בהתקוממות הנוכחית בשטחים, אף כי יש לנו נשק רב".

אל־שקאקי מנה את הסיבות להתקוממות בשטחים: "האכזבה של העם הפלשתיני מהמשטרים הערביים, שהבטיחו לשחררו מעול הכיבוש; השינויים הפוליטיים שהתחוללו באש"ף, שהפכו אותו למשטר ערבי ממוסד כמו כל המשטרים הערביים האחרים; מעשי הדיכוי וההשפלה של הממשל הצבאי הישראלי לאורך 20 שנה, שפגעו בכבוד הפלשתיני וכן ההתעוררות הדתית המתפשטת בקרב עמי המזרח התיכון, אפילו אצל הישראלים עצמם".

הפלגים מאוחדים היום תחת תנועת הגג של ההתנגדות האיסלאמית. הם אינם פוסלים גם את אש"ף, אבל לקראת המטרה הם זקוקים לסיוע של אש"ף. כולם לא חברי אש"ף, והם יודעים שאינם מסוגלים להסתדר במדינה בהנהגת אש"ף, אבל רוצים שתהיה קודם מדינה פלשתינית. אני למשל רוצה היום שתהיה הכרה ישראלית באש"ף כדי לחסל את מעגל הפחד שעליו התחנכה אוכלוסית ישראל, ושתתנו להנהגה האיסלאמית את הזכות להחליט, איזה צביון יהיה למדינה הפלשתינית שתקום. אני כמנהיג מוכן להכיר במדינת ישראל בתנאי שתחדלו לעשות מהמדינה שלכם מחנה צבאי. לדעתי, דרך המרכבה והכור הגרעיני אינה הדרך לעשיית השלום. נכון הדבר, שלא כל העם הפלשתיני הוא אש"ף, אך באמצעות קשריו הבינלאומיים של אש"ף, אנו רוצים תחילה לממש את הזכויות שלנו".

שיח' עבדאללה עיסה הביא דוגמה: "יש לנו בית, פלשתין שמו, בית גדול וחם, אבל בית זה לא בנוי מברזל אלא מזכוכית. עד היום לא נשברה כולה, משום שיש לכולנו תקווה לשמור אותה יפה. אבל אם נמשיך במאבק האלים, ננתץ את הזכוכית, ושני העמים עלולים לאבד את מולדתם, כמו בלבנון. אני רוצה להפנות קריאה לעם היהודי, בואו לחיות איתנו בשלווה. אני מוכן לצאת לכל הפלגים המוסלמים האחרים בשטחים, ולשכנעם מהבחינה הדתית בכתב ובעל פה, שאין מנוס מהכרה ביהודים בפלשתין. פלגי חמאס אינם נוראים. הם מכירים במנהיגות שלי. אין לפחד מהם. היעד שלנו הוא מדינה פלשתינית. אם תקום, נציע לאש"ף שהעם הוא שיבחר בצורת השלטון על־ידי משאל עם, שלטון דתי או חילוני. לא ננהל מלחמה בינינו אם החילוניות תנצח".

בחדר האורחים המרווח של השיח' עבדאללה עיסה תלויות תמונות גדולות, המרגישות את המוטיבים האיסלאמים, המשמשים כיום את סמליה של חמאס, האגרוף הקמוץ המתרומם מתוך ספר הקוראן ומעליו אימרת הפתיחה "ביסם אללה". השיח' מסביר לנו את המוטיבים של תמונה המקשטת את הכותל המרכזי שבחדר: "ספינה זו מסמלת את ים הסכל שלנו, שחובה להציל את נפשות בני האדם לפני שישקעו למצולות. מרובר בים של שנאה, שאנשי הדת נטלו על עצמם את המשימה שלא יבלע את כולנו".

האם זה מתייחס גם ליהודים?

השיח' עונה כי חובה להציל את המוסלמים מהחילוניות בעזרת האלוהים.

שיח' קוקא: "אנו לא פלג באש"ף ולעולם לא נהיה כזה. אנו חלק מהתנועה האיסלאמית העולמית".

כיצד זה שאתה מדבר על אלוהים בעוד שהנהגת חמאס מדברת על השמדת היהודים?

שיח' עבדאללה: "הצרה היא, שהשמאל שלכם מקבל את האדם בלי האלוהים, ואילו הרב משה לווינגר מקבל את האלוהים בלי האדם".

תנועת האחים המוסלמים שהיא עמוד השדרה של חמאס לא שבעה נחת עד היום במדינות ערב. אולם בשטחים זכתה לפריחה. עובדה היא שברצועת עזה למשל היו בשנת 1967 רק 100 מסגדים ואילו היום יש יותר מ־700. בעיר עזה הוקמה גם מכללת אל־אזהר, שלוחה של האוניברסיטה האיסלאמית הגדולה במצרים. צעירים מעזה הורשו להשתלם בלימודי דת במקומות שונים במזרח התיכון. בדרך כלל נענו כל הבקשות הדתיות מצד הממשל הישראלי.

אולם היום אומר פרסום רשמי של הממשל: "בשנים האחרונות חלה הקצנה דתית־איסלאמית בשטחים, שקיבלה בעת האחרונה ביטוי לאומני, מעין גולם שפרץ מבקבוק סיפורי אלף לילה ולילה. ממסגדים רבים יצאה הקריאה להפרות הסדר. משתפי הפעולה עם השלטונות הובאו למסגדים להישבע ולחזור למקורות. בניגוד לרצועת עזה, ביהודה ושומרון, נכון להיום, משקלו של הגוש האיסלאמי ביחס לאש"ף עדיין לא גדול, אולם האירועים האחרונים במרחב מגדילים ומחזקים את הגוש הדתי, הצובר עוצמה ומהווה סכנה לישראל בעתיד הקרוב והרחוק. הגורמים הדתיים עלולים לסחוף את האוכלוסיה כולה, כפי שהיה באיראן, ולהביא אותה לקרביות פוליטית בדרגה גבוהה. ההסלמה הזאת הופכת לבעיה בטחונית חמורה, המחייבת תשומת לב ואמצעים, במידה שווה לזו המופנית היום כלפי אש"ף ופעילותו".

עתונאי מצרי כתב פעם: "אם נותנים לזרמים האיסלאמים הקיצונים את האפשרות לפעול בחופשיות, הרי הם מתרבים כמו עלוקות, ובשם אללה". מאז, הופקדה שמירה כבדה על העתונאי הזה מחשש שהמחתרות הדתיות יחסלו אותו.

"דע לך, זו הבעיה החמורה ביותר במזרח התיכון כיום", אמר לנו אותו עתונאי לא מכבר במשרדו בקהיר.

שפי גבאי

90. בארץ־ישראל העובדת

מאת נילי פרידלנדר
צילום: דובי טל
ומוני הרמתי

כדי להתחמם בחורף של ארץ־ישראל, צריך לצאת מה־בית. זהו טיול לעצלנים בא־רץ־ישראל העובדת הסמויה מהעין, בצידי כבישים ראשיים, הרחק מהתקשורת ובמרכז הארץ. לא באתרי טיולים אלא במקומות עצמם. הכי נעים לעשות את הטיול הזה בשבת בצהרים ואחרי־הצהרים, אפילו ביום שישי.

עמוה מגוש דן ומרמת־השרון ודרומה מחיפה. באמצע הארץ, והטיול מתחיל במחלף קיסריה בכביש החוף, הכביש המהיר ת"א־חיפה, לכיוון חדרה־עפולה. זהו הטיול ברכב עם חניות וקפיצות קצרות למקומות בדרך, שהכינוי שלהם הולם: א"י העובדת, מושבות ותיקות, משקים וקיבוצים.

• לא לוותר
אם עושים את הטיול הזה בחודש פברו־אר, לא לוותר על גבעת הכלניות מדרום לעין־שמר ועל פריחת הצבעונים ושמו־רת אלון.

• אל הבריכות והביצה
ממחלף קיסריה בכביש החוף נוסעים לכיוון עפולה ואחרי שישה ק"מ, מימין לכביש, מגיעים למפעלים של "גרנות". אחרי המפעל, פונים ימינה בדרך עפר משובלה, תחת גשר הרכבת, לבריכות הדגים ולשמורת טבע נדירה: הביצה הטבעית הנקיה והיחידה בארץ, ביצת ימה, זו שאבותינו תושבי חדרה שכחו לייבש. נוסעים בדרך העפר אל הבריכות הביצה.
חוזרים לרכב ובחזרה אל הכביש.

• שמורת אלון
שמורת מצד שמאל של כביש חדרה – כשפונים לעפולה. לבוא בפברואר, לר־אות שדות של צבעונים ביער האלונים הגבוהים והעתיקים. האלונים (אלוני תבור) עומדים בחורף בשלכת. בדרך כלל חונים בפניה למושב תלמי־אלעזר ומשם כוהירות את כביש חדרה־עפו־לה.

• עין־שמר
נוסעים מזרחה בכביש חדרה־עפולה, כחמישה ק"מ אחרי שמורת אלון, ומגי־עים לצומת מנשה. פונים דרומה, ימינה, לקיבוץ עין־שמר. אחרי קילומטר ותצי יש שלט כניסה לקיבוץ ובו חצר הקי־בוץ חישנה, מוזיאון ארכיאולוגי, 60 שנות עין־שמר, תצוגת נשק, מוזיאון הלחם, שיחזור צריף מגורים ובית ילדים מתחילת הקיבוץ, מזנון וחנות מתנות – בובות שעושים זיקני המשק וגם מכירת צמחי תבלין.
פתוח: יום ג' – 0800־1900. יום ו' 0800־1300.
בימים א'־ב' ד'־ה' 0800־1600, שבתות וחגים 1000־1700. פרטים בטלפון 06־374327.

לאורך כביש חדרה־עפולה: בריכות הדגים (בתצלום העליון). המוזיאון בעין־שמר. צילום: שמואל רחמני.

• גבעת הכלניות
פורחת בחודש פברואר. נוסעים מעין־שמר בכיוון השני, קילומטר וחצי עד לצומת נרבתה ופונים ימינה וימינה ליד הכביש שמוביל למושב מאור.

• לפני הפריחה: דרך הכרמים
דרך יפה תמיד. מפרדס־חנה־כרכור לגב־עת־עדה.
פונים מכביש חדרה־עפולה שמאלה לכי־וון פרדס־חנה־כרכור ומתברברים בר־חובות הקטנים של המושבות. כדאי.

• פרדס־חנה כרכור
נוסעים ישר. שמאלה – פרדס־חנה וימי־נה כרכור. פרדס־חנה בת 60, כרכור בת 75. מתחנת אגד במרכז פרדס־חנה יש כביש שמושך לכיוון כרכור. כדאי להת־ברבר ברחובות הצרים עם הגינות הירו־קות, הבתים הקטנטנים גם לכיוון כפר־פינס (מושב דתי) או קיבוץ משמרות ולחזור אל כביש פרדס־חנה. לנסוע לכ־יוון בנימינה ושדרות דקלים וגרווילאות – מהשדרות הגבוהות והזקנות בארץ. ממשיכים במסלול ארץ־ישראל העובדת לכיוון בנימינה ואחרי קילומטרים את־דים מגיעים לצומת שבה פונים ימינה לגבעת־עדה.

• גבעת עדה ובנותיה
אחרי ארבעה ק"מ מגיעים להצטלבות דרכים. יש שלטים. ישר ימינה לגבעת־עדה, מושבה ותיקה וצנועה. שמאלה למושבים אביאל, עמיקם וגבעת־נילי ולקיבוץ רגבים, מסלול טבעתי שאפשר להגיע איתו אל גבעת עדה, ממזרח.
נסיעה בבקעה שכולה נטועה כרמים ומטעי פירות עם גבעות האלונים מס־ביב. ממרכז גבעת־עדה לפנות דרומה, לכיוון אלוני־יצחק, אל שמורת האלונים והפריחה שמתחילה פה אחרי הגשמים. גם לפני זה, יפה פה מאוד.
צבעי השלכת האדומה של הכרמים. צבעי שלכת בכתום מתכתי של האפרס־מונים, ירוק, אפור, זהוב וחום של אלוני התבור הגבוהים והזקנים.

• חדרך חזרה
אפשר לעלות מגבעת־עדה, דרך בנימינה לזכרון־יעקב ולרדת בחזרה לכביש החוף המהיר.
לאלה שחוזרים לכיוון דרום, תל־אבי־בה, כדאי לחזור באותה דרך, בפרדס־חנה אל כביש חדרה־עפולה ולחזור בכ־ביש הישן, דרך חדרה וכפר הרא"ה לש־רון או בכביש המהיר, ממחלף קיסריה לתל־אביב.

תבשילי "סבתא טובה"
צריך רק לחמם והלב מתחמם

חדש מי מאתנו אינו נזכר בגעגועים בתבשילים הטובים שהכינה סבתא. תבשילים שחממו לנו את הלב בימי ילדותנו ועוררו את התפעלותנו כשגדלנו. לסבתות יש תמיד סבלנות לבשל מאכלים "מסובכים" והן תמיד מצליחות. הסבתות משתמשות במוצרים הכי טובים כמו ירקות טריים – ואילו חומרים משמרים הס מלהזכיר!

היום, כל אחת יכולה לבשל כמו סבתא טובה. כי לפי מסורת הסבתות הטובות הכינה "סבתא טובה" סדרה חדשה של תבשילים טעימים המיוצרים מירקות טריים, על טהרת החומרים הטבעיים, ללא צבעי מאכל וחומרים משמרים. חשוב לדעת שהפשטידות אינן מכילות כולסטרול.

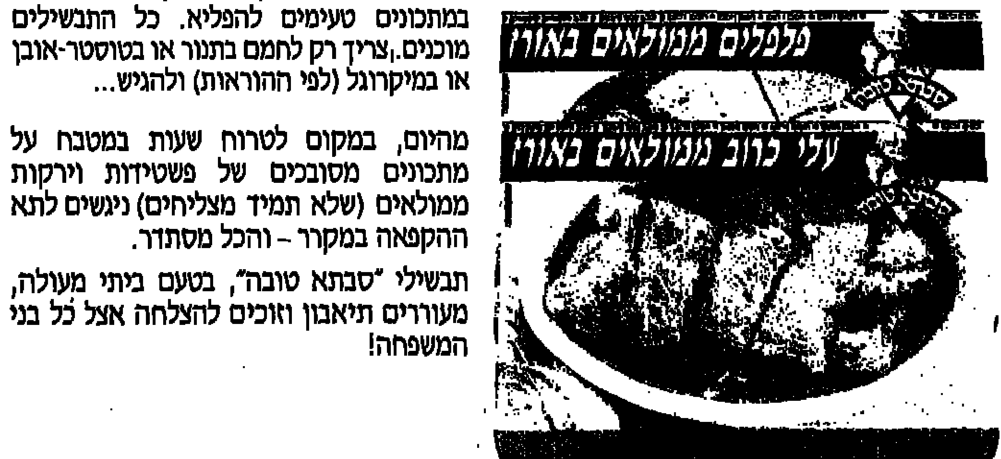
"סבתא טובה" מציעה לך: מבחר פשטידות ומרקים עם שפע ירקות טריים, ירקות ממולאים באורז וברוטב נפלא (ללא בשר) ותבשילי אורז במתכונים טעימים להפליא. כל התבשילים מוכנים. צריך רק לחמם בתנור או בטוסטר-אובן או במיקרוגל (לפי ההוראות) ולהגיש...

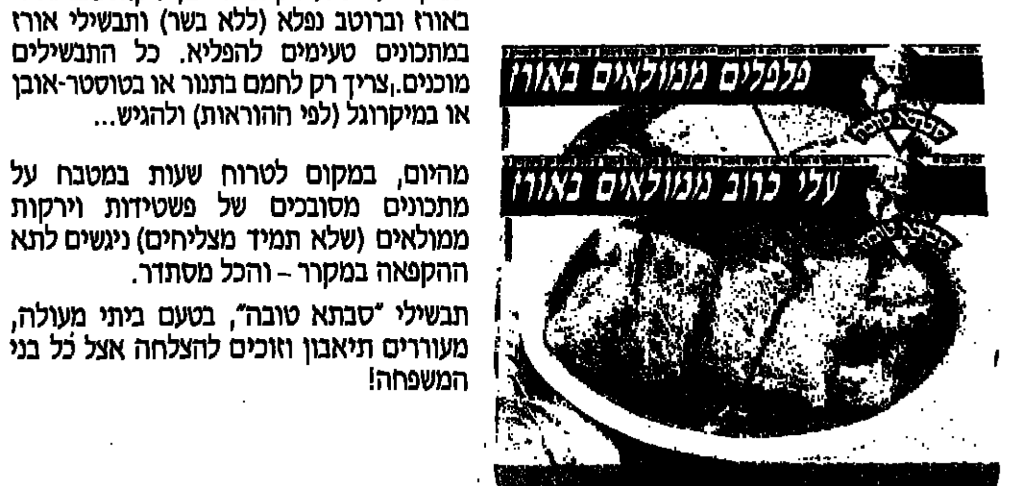
מהיום, במקום לטרוח שעות במטבח על מתכונים מסובכים של פשטידות וירקות ממולאים (שלא תמיד מצליחים) ניגשים לתא ההקפאה במקרר – והכל מסתדר.

תבשילי "סבתא טובה", בטעם ביתי מעולה, מעוררים תיאבון וזוכים להצלחה אצל כל בני המשפחה!

תבשילים טעימים
מבית טוב!

אני מכור לבן שלי, וככל שהזמן עובר, אני רואה עד כמה

משה בקר: "מאז שנולד גיא, התבהרו לי המון דברים על עצמי"

שטח פרטי

משה בקר

שחקן

בן 34, נולד וגדל בתל־אביב, למד בבית"ס "הכרמל" ו"עירוני ו'", ותיאטרון באוניברסיטת ת"א. בצבא הופיע בלהקת שריון. בין השאר שיחק ב"סיפור פשוט", "הנסיכה האמריקאית", "המלט", "אירמה לה דוס", "דודתו של צ'רלי". הוציא תקליט ("חפצים אישיים"), השתתף בתוכניות טלוויזיה. גר בדירה שכורה ברחוב פיירברג, ת"א, עם אשתו, השחקנית יעל פרל, ובנו גיא, בן שלוש.

הבית הוא המרכז שלי. מפה אני שואב את הכוח. אני לא מאמין שאפשר לעשות ניתוק גמור בין הבית לבין הדברים שחשובים לך באמת בעבודה. אני יכול לעשות את הסוויץ' כשהדברים הם בגובה הברכיים, אבל אז זה לא חוכמה. כשהדברים ממלאים אותי – איך אפשר להשאיר אותם מחוץ לדלת? אנחנו לא מביאים את התיאטרון הביתה. מביאים הביתה כל אחד את עצמו, את הרגישויות, הפגיעות, האיכויות. העובדה ששנינו שחקנים איננה מכבידה. אני מחכה לשמוע את דעתה של יעל על מה שאני עושה; ביקורת מאדם אהוב היא ביקורת בונה, דבר שכולנו זקוקים לו.

בשבילי, הבית זה שותפות וחברות, וזה גם הבסיס ליחסים שלי עם בני. אני מכור לבן שלי, וככל שהזמן עובר, אני רואה עד כמה. לא מכבר לקחנו סופשבוע קצר מחוץ לבית. קמתי בבוקר והרגשתי שממש כואב לי הגוף, שאני פשוט צריך את הקירבה שלו. לא שהיינו רחוק. בגלל הלחץ הנורא של ההצגות לא היה לי כוח לנסיעות. למה להגיע הרוס עם רגל ימין על הגז למקום שאתה לא מכיר ולשבור את הראש לאיזו מסעדה ללכת? לקחנו לנו מלון בתל־אביב. פה אנחנו במגרש הפרטי שלנו.

אני משתדל להיות הרבה עם הילד, ובזמן שאני איתו – אני ממש איתו, ומאוד נהנה. תענוג לכייף איתו. זה לא עניין של פיצוי. אין לי קומפלקס בעניין הזה: עבודה בלילות זו המסגרת של החיים שלנו, זה מה שיש. אבל גם כשיש 25 הצגות בחודש אני רואה את בני לא פחות, ואולי יותר, מרואה־חשבון שחוזר לביתו ברמת־השרון עייף ומעוצבן אחרי יום עבודה במשרד תל־אביבי ונהיגה הביתה בפקקים. מאז שנולד גיא, התבהרו לי המון דברים על עצמי. ולמדתי להעריך מה שהורי, ששניהם שחקנים, עשו. הבנתי איזה מאמץ השקיעו כדי לקיים מסגרת של בית נורמלי, עם כל הלחצים שסביב ההצגה. זה לא רק העבודה. זה מכלול שלם של מתחים הקשורים במקצוע שלפעמים משמעותיים יותר.

יש תקופות שבין הפקות או כשהצגה רצה, ואין חזרות, והראש מתפנה לשמוע יותר מוסיקה, לקרוא, לראות סרטים, אבל כשאני נכנס לתוך תהליך אינטנסיווי של עבודה חדשה, קשה לי לשלב בזה משהו נוסף. חל בי סוג מסויים של הינתקות. אני לא מצליח לחלק את הריכוז שלי לדברים שאינם קשורים לפרוייקט החדש.

עם "דודתו של צ'רלי" זה אחרת, אולי מפני שזה מאמץ נפשי וגופני ואני מופיע כמעט כל יום. אם היתה לי הצגה אתמול בערב ואני יודע שיש גם הצגה הערב – היום עובר בתהליך שיקום ומילוי מצברים לקראת הערב. אני הולך לשחות קצת בגורדון, עושה סידור או שניים, משחק עם הילד, ושעות היום עוברות. ביום שאמור להיגמר עם הצגה בערב, הראש צריך להיות פנוי, כאילו יש לך משימה שאתה צריך להתכונן לעשותה על הצד הטוב ביותר. אני יודע שהערב אני נוסע לעבודה, אז כל האנרגיות זורמות לכיוון שעת היציאה מהבית להצגה. כשההצגה בתל־אביב, אני רוכב על אופניים או הולך לאולם ברגל ואחרי ההצגה משרך דרכי לאט לאט הביתה. אח"כ קשה לצאת לבילוי. אני די גמור, אבל גם לא מסוגל ללכת ישר לישון. הילד כבר ישן ואלה השעות של יעל ושלי. מגיע לנו קצת אחד עם השני. יעל פותחת לשנינו איזה שולחן קטן, כמה בייגלך, משהו, משוחחים, אולי קצת וידאו, חוזרים למסגרת של הבית.

לפעמים, בילוי זה להיפגש עם יעל אחרי ההצגה שלה ושלי וללכת יחד לשתות משהו קטן, או לשבת עם חברים טובים ולצחוק עד השעות הקטנות. מרוב הלחץ של עבודה והילד, פתאום אין מספיק זמן להנות מהקשרים עם החברים הטובים, וחבל. יש מעט ערבים פנויים. וכשיש ערב נדיר כזה, אני מעדיף להישאר בבית. חברים זה בעדיפות שניה. ולעתים רחוקות – לראות הופעה, תיאטרון, רק אם זה הצגה של חברים. אם כבר לצאת – אז לסרט, איזה סרט זו כבר דילמה. יעל לא תרצה מותחן טוב, אמיתי, מורט עצבים ותעריף משהו עם אופציה לטישיו או שניים. או נתפשר על איזה קומדיה, או סרט נפלא כמו "מלאכים בשמי ברלין", הסרט האחרון שהצלחנו לראות.

מדי פעם אני רואה משהו בוידאו. לא אוהב לראות את עצמי בוידאו שהוקלט בהצגה, כי זה מרמה. הרי בתיאטרון אתה משחק לקהל מסויים שיושב במרחק מסויים מהבמה. אי אפשר להעביר את תחושת ההצגה על־ידי הצבת מצלמה באולם. אילו הייתי משחק את ההצגה לוידאו, הייתי משחק אחרת, זה היה מבויים אחרת. אין לי הרגלי צפיה בטלוויזיה. אני רואה דברים באופן מקרי לגמרי. השנה היתה רק סידרה אחת שהקלטתי בוידאו כדי שלא אחמיץ אף פרק – "הבלש המזמר". זה השלמות מבחינת תסריט, בימוי, משחק, שימוש באלמנטים של מוסיקה, חוויה ממשית. אחרי כל פרק נשארתי ממש עם פה פעור.

יש תקופות שהרדיו פתוח מהבוקר ויש תקופות שאני צריך לשמוע שקט. מוסיקה בשבילי זה לא דבר של רקע. אני לא יכול לשוחח כשבצד מתנגן משהו. אני רוצה להקשיב. מוסיקה חשובה לי. אני סקרן לשמוע פופ, בעיקר פופ אנגלי, ומאוד מעניין אותי וחשוב לי לשמוע מה קורה במוסיקה הישראלית. וקורים היום דברים נפלאים, מהממים.

קריאה לא תופסת חלק מאסיבי בחיי. מדי פעם אני קורא, ואז אני מעדיף לקרוא דברים שיהיו לי קומוניקטיביים, משהו אנושי, שנוגע באנשים. אני מאוד אוהב לקרוא מחזות. אולי זה הפיצוי על ספרים שאני לא קורא. מעניין אותי לדעת מה הולך בתחום הזה, מה נכתב, מה מעלים, מה מחדשים בעולם. כשאני בלונדון, אני רואה הרבה תיאטרון. שם קל לי יותר להיות צופה נייטרלי. להנות או לא להנות וללכת הביתה. בארץ זה יותר מסובך כי אתה מכיר את כולם אישית, או שראית אותם על הבמה. והצפיה אף פעם לא נקייה לגמרי מחוויות קודמות. בלונדון זה קלף נקי. אני לא מכיר את השחקנים, ואת מרביתם גם לא ראיתי קודם על הבמה.

אני אוהב להסתובב במרכז תל־אביב ובדרום. מעבר לשדרות בן־גוריון צפונה אני לא מוצא את עצמי. פה, במרכז, בסביבות רוטשילד, זה אידאלי בשבילי. נוף הבניינים הוא נוף הילדות שלי. דירות בהן התקרה לא יושבת לך על הראש. ובחצרות האלה אני מכיר איפה יש עץ לימון וגויאבות, תפוז ואשכולית, ומצאתי שיח אדיר, ממש עץ, של פיטנגו, רוכבנים לעניים.

בדרום העיר אין לי גבולות. תמיד נראה לי שברחובות הקטנים מתחבאים כל מיני סודות, מתכות הפתעות. דווקא בתקופות של עבודה ומתח אני עושה לי סיורים בכל מיני רחובות עם נגריות, חנויות צבעים וכלי עבודה, מאפיות, מקומות בלי ניקל. וזה גורם לי הנאה אדירה. ריח של עץ עושה לי טוב ואני גם אוהב לעבוד בידיים, נהנה לעשות דברים לבד, חשמל, קצת נגרות, מת על משורים חדשים, כל מיני ברגים, כלים, מכשירים מיוחדים. גם המצאות למטבח, קוצצי הירקות למיניהם, מכונות קפה, מערבלים, מכונות לפופ־קורן, כל מיני פטנטים שמוציאים שום מתוך בצל. מכשיר מיוחד המאפשר לנקות את החלון משני הצדדים. אני עומד ורואה איך הכתור מרגים, בצורה גאונית, ואני רוכש, בידיעה שאני אוכל אותה, שאצלי בבית זה לא יעבוד. בא הביתה, מרכיב ומנסה. זה נופל פעם אחת, פעם שניה ובפעם השלישית גם הוא נקרע והמכשיר הגאוני מתרסק על הגגון למטה.

מעניין לי ללכת ברחוב, להסתכל איך אנשים הולכים, מה הם לובשים, איך הם מתנהגים, והכל מצטבר באיזשהו מקום, בבית קברות של התרשמויות. ולפעמים זה יוצא החוצה. הליכה מרגיעה אותי. אני הולך וחושב, חוזר על טקסט. כשאתה הולך, דברים מתרחשים סביב, זזים, עוצרים, לא הכל ממוקד באיך לפתור את הבעיה. ודווקא אז, דברים נפתרים כאילו מעצמם.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

כמו מי היית רוצה להיראות? _או כמוני או כמו אלן דלון._

את מי היית רוצה לשחק? _להיות ב"אחים מרקס"._

באיזו תקופה היית רוצה לבקר? _בילדות של ההורים שלי._

אילו זכית בהגרלה, מה היית עושה בכסף? _קונה דירה._

מה משעמם אותך? _ספורט. לראות ולעשות._

מה אתה מתעב? _כשמעשנים לידי._

מה מקומם אותך? _חוסר רגישות, אטימות, בערות, קיצוניות._

מה נותן לך הרגשת בטחון? _הבית שלי, המשפחה שלי._

מה מעצבן אותך? _איחורים, טלפון מקולקל, שגנבו לי גלגל מהאופניים, ועוד באמצע היום._

מה מוציא אותך מהכלים? _יוצא מהר מהכלים ונכנס מהר חזרה ואז צריך להסתובב עם מטף כדי לכבות את כל השריפות שסתם עשיתי._

מה מעליב אותך? _למשל, כשבני אומר – אני רוצה רק את אמא._

מה אתה שונא לעשות? _להתעורר בבוקר._

מה ההצלחה הגדולה שלך עד עכשיו? _זה שהתחתנתי._

על מה אתה מתחרט? _שהפסקתי ללמוד לנגן ושאני לא יודע מספיק שפות._

אתה אדם חזק? _לא. אני חושב שאני משתדל להיות מודע לחולשות שלי ולא להתבייש בהן. בשנים האחרונות למדתי לקבל את עצמי ולהיות מספיק פתוח כדי לשנות דברים שנראים לי מיותרים._

איזו תכונה מאפיינת אותך? _היכולת לקחת את עצמי לא ברצינות תהומית._

באיזו חולשה אתה מוכן להודות? _שאני מתבייש לפנות לאנשים שאינני מכיר ולבקש שיכתבו לי חומר לתקליט חדש._

מה הולך לך קל ועל מה אתה צריך עדיין להיאבק? _בתהליך העבודה, אין מה שהולך לי קל. אולי חלק מהבעיה שלי הוא שאינני יודע להפריד בין הדברים שהולכים לי קל לבין אלה שיותר קשים לי. וכל פעם זו קריעת ים סוף חדשה._

מתי קשה לך לסבול את עצמך? _כשאני לא שקט, לא רגוע, כשדברים שוליים מצליחים לעבוד עלי, כשאני מוציא דברים מהפרופורציה שלהם._

באיזה מצב אתה שונא להימצא? _במקומות סגורים. לצאת בחורף עם 3 סוודרים ולגלות שזה יום קיץ._

מה מביך אותך? _חזרות ראשונות עם צוות שאני לא מכיר._

איזו אישיות בת זמננו אתה מעריך במיוחד? _גורבצ'וב._

את מי היית רוצה לפגוש? _את לורנס אוליבייה, אבל אלוהים יודע מה הייתי אומר לו._

למי אתה בז? _לקטנוניים._

על מי צר לך? _על אלה שלא מצליחים להגשים את השאיפות שלהם._

את מי אתה מכבד? _אנשים שישרים עם עצמם ועם הסביבה, אמיצים בהחלטות שלהם ושלא חסר להם הומור, בעיקר הומור עצמי._

מה מפחיד אותך אצל אנשים? _קנאות._

מה מניע אותך? _הרצון למצות את חלומות שלי._

במה אתה גאה? _שנהייתי שחקן._

מתי התבגרת? _כשגיא נולד._

מה היתה נקודת המפנה בחייך? _כשעזבתי את "הבימה"._

אילו מתנות אתה אוהב לקבל? _הכל והרבה._

במה אתה מאוכזב? _שבזמן האחרון אני לא מצליח להקדיש יותר זמן לעבודה על עצמי בשעשוע ובפיתוח קול._

מה ישראלי בעיניך? _פלאפל ואריק איינשטיין._

מה אתה שונא בארץ? _את הקיצוניות ואת חוסר הסובלנות._

מי היו גיבורי ילדותך? _ז'אן ואלז'אן, אמיל מהבלשים וטרזן, בעיקר ב"טרזן והכדורים השחורים"._

מה הניע אותך לבחור במקצוע? _חוסר ברירה. מעולם לא חשבתי שאני יכול לעשות משהו אחר ומעולם לא נמשכתי לעשות משהו אחר._

מה עוד אתה רוצה לעשות? _לגמור את התקליט השני שלי, לעשות יותר טלוויזיה, לשחק בשרע._

עם מי היית רוצה לעבוד? _עם אבי. ולעשות עוד פרוייקט עם הצוות של "דודתו של צ'רלי"._

מה אתה רוצה להיות כשתגדל? _אותו הדבר._

כמה כסף עולים החיים

מה קורה לאזרח הקטן שקם בוקר אחד ומגלה שבכדי להמשיך לקום בכל בוקר מחדש, עליו לעבור ניתוח השתלה יקר ומסובך בחו"ל? מה עושה האיש הפשוט, שאין לו חברים במקומות הנכונים ואין לו חשבון בנק מנופח שמאפשר לו לקנות את בריאותו? הוא עובר מסלול של סבל והתרוצציות, נתקל בחומה של אטימות ושתיקה, נשחק ומושפל, וכל זה – עוד לפני שדיברנו על הכאבים הפיסיים, ושעון החול הפיסיולוגי שהולך ואוזל. תשאלו את אליהו דניאל. שמונה שנים הוא נלחם על הזכות להציל את ליבו – וחייו. היום, הסיוט נגמר, אבל השאלות נשארו בלא מענה. "אפשר להציל אנשים במצבי, אז למה צריך לסבול כל־כך כדי לעבור את הניתוח הזה"?

מאת אביבה לורי
צילם: צביקה ישראלי

החיים של אליהו דניאל, בן 45, משכונת מורשה ברמת השרון, חוזרים לאט ובמהוסס למסלולם התקין. עוד לא נורמלי אבל תקין. באפריל השנה עבר אליהו דניאל ניתוח השתלת לב בבלגיה, שהתאפשר אחרי מסע יסורים בן שמונה שנים, המתנה מורטת עצבים של שש שנים לניתוח כזה בארץ, ועוד חצי שנה של כאב ההשפלה: "פעם אנשים במצבי היו מזמן מתים", אומר אליהו, "היום אפשר להציל אותם, אז למה צריך לסבול כל־כך הרבה כדי לעבור את הניתוח הזה"?

שאלתו של אליהו נכונה לגבי כ־145 חולים הממתינים בארץ לניתוחי השתלות שונים ולעוד מספר גדול של ממתינים הזקוקים בדחיפות לניתוחים מסובכים אותם אי אפשר לבצע בארץ. בארץ לא משתילים איברים כמו כבד (המרכז ברמב"ם משותק זמנית), לב (למעט שלושה מקרים של השתלות מקומיות) או ריאות, ולא מנתחים מקרים מסובכים, לגביהם אין עדיין ניסיון מספיק. ומי שאין בכיסו ההון הדרוש לביצוע השתלה או ניתוח כזה בחו"ל, עלול למצוא עצמו במצבו של אליהו דניאל.

כי אליהו דניאל הוא רק דוגמא לסבל, לאטימות, לחוסר האונים בהם מתנסה האיש הממוצע מן השורה, כזה שלא יכול להרשות לעצמו מותרות של הצלת חיים. איש שכל חייו משלם מיסים, אגרות והצמרות. איש של משכנתות וחבר קופת חולים, שברגע הקריטי ביותר בחייו, אין לו על מי להישען מבחינה כלכלית.

"הרגשתי מושפל. עד היום כשאני לובש איזה חולצה נדמה לי שכולם מסתכלים וחושבים שהבאתי אותה מבלגיה על חשבונם"

משרד הבריאות: אין תקציב

"למשרד הבריאות אין ולא יהיה תקציב אקסטרה בשביל בריאות ל"מתפנקים". מי שלא יכול להסתדר עם הבריאות בארץ, שידאג לעצמו. רוצים כבד ב־150 אלף דולר בפיטסבורג? זה לא נוגע למשרד הבריאות. גם לקופות החולים זה לא נוגע, למרות שמרבית האזרחים מבוטחים בהן לצורך טיפול רפואי. אומר ד"ר משה משיח, משנה למנכ"ל משרד הבריאות וראש שירותי האישפוז: "עובדה שאנשים מצליחים להגיע לניתוחים בחו"ל. זה נעשה באמצעות תרומות וזה דווקא עובד לא רע. יפה שיש עזרה הדדית".

אתה חושב שזה פתרון לאורך זמן?

"אני לא חושב שלאורך זמן זה יכול להמשך ככה. בדיונים שקיימנו בנושא, תמיד הגענו למסקנה שאין לנו מספיק תקציב. אבל בסופו של דבר תצטרך המדינה לקחת את הנושא תחת חסותה".

מי שמשלם את עצמו וחושב שאישור מטעם משרד הבריאות לעבור ניתוח בחו"ל, מקנה התחייבות מטעם המדינה, טועה. באישור כתוב במפורש: "אין באישור זה משום מתן תמיכה או מימון הנסיעה על־ידי משרדנו". מה שהאישור כן מעניק אלו הם פטורים מסויימים מעלות הכרטיס וממס נסיעות, חלק מההוצאה נחשבת פטורה ממס, לצרכי חישוב שנתי, מה שמגדיל את העיוות. מי שהמס השולי שלו נמוך במילא, אינו מקבל החזר. בעלי ההכנסות הגבוהות, נהנים גם כאן מהחזר גבוה.

למשרד הבריאות הגיעו בשנת '87 כ־330 בקשות למתן אישורים לניתוחים בחו"ל. המשרד אישר כ־230.

אומר ד"ר משיח: "מי שלא אישרנו להם, היו שני סוגי חולים. כאלה שבצר להם פנו לכל מיני רופאי אליל שרלטנים דוגמת הפיליפיני. במקרים כאלה אנחנו לא מאשרים אף בקשה. או כאלה שהוטעו על־ידי רופא אינטרסנט, שכואב לו שהמתחרה שלו יעשה את הניתוח הזה ואז הוא אומר לחולה שאי אפשר לנתח בארץ".

יש דברים כאלה? יש צרות עין בין בתי חולים שונים ובין רופאים במקרים של פיקוח נפש?

"אני האחרון שיכול להגיד לך שזה לא קיים. אנחנו עובדים על חוק, שיאלץ לדווח על כל מקרה של איברים להשתלה למרכז מידע אחד. יש סיכויים שתהליך כזה יתרום לנושא".

מה קורה במרכז להשתלות כבד ברמב"ם?

"ברמב"ם עשו לפני שנתיים, שתי השתלות כבד שלא הצליחו. שני החולים נפטרו. מאז לא נעשתה שם אף השתלה אחת. הרופא, ד"ר קם, עזב את הארץ בינתיים. כל הציוד ישנו אבל לא עושים השתלות. בינתיים אישרנו ל'הדסה' ול'בילינסון' לעשות השתלות כבד. חשוב לפתח את הנושא בארץ כי קיימת אפשרות סבירה שהמדינות בחו"ל יפסיקו להשתיל איברים לאזרחים זרים".

את הכדאיות הזאת אפשר מיד לתרגם אחד לאחד. עלות ניתוח השתלת לב בארץ נעה בין 10־15 אלף דולר כולל הכל. עלות השתלת כבד בארץ היתה יכולה להגיע מקסימום ל־40 אלף דולר. לא על חשבון החולה כמובן. נשאלת אם כך שאלה מדוע חולה, שבגלל תנאים אובייקטיביים, אינו יכול לעבור ניתוח מסובך בארץ, צריך להוציא סכומים כאלה מכיסו?

איש שביום אחד חרב עליו עולמו וכל עמל חייו ירד לטמיון. איש ישר, שאינו מכיר את הפטנטים ואת קיצורי הדרך, ואין לו חברים נכונים במקומות הנכונים, שיכולים להרים תרומה או לערוך מופע מכל הערבות. איש לבד בעולם.

המשורר יאיר הורוביץ ז"ל, היה מודע היטב לעתון היחסי שלו על פני אנשים מהשורה. הוא הביע את דעתו על כך לפני שיצא להשתלת הלב בבריסל: "ברור לי שבגלל שיש לי חברים מפורסמים יש לי סיכוי להשתלת לב. גורלי טוב מזה של אינסטלטור אלמוני מקרית־שמונה. חבל שבמדינת התקציבים שלנו אלה הם פני הדברים. מספרים לנו בשמחה שהיו בארץ שתי השתלות לב, אבל לא אומרים לנו כמה אנשים מתו בדרך בגלל שלא היה להם כסף".

לזוג אליהו ופרחיה דניאל שעלו לארץ בשנת 1951 מעיראק, חמישה ילדים. הם הסתדרו במורשה, שכונה מכלעת, לא מבוססת, בשולי השפע והפאר של נווה־מגן ורמת־השרון. אליהו עבד בתעשיה הצבאית, קיים את המשפחה ברמה סבירה, לא מעבר לזה. חצי שנה לפני שחלה, עזב את העבודה הקבועה וחשב להמריא מבחינה כלכלית. הפך לקבלן בנין עצמאי. את הפרוייקט הראשון הקדיש להרחבת ביתו שהיה קטן מדי לצרכי המשפחה הגדולה.

אומר אליהו: "זה היה בשנת '80, בראש השנה. בדיוק גמרתי לבנות פה את הבית. נשארתי בלי הסכנות ואז חליתי. קיבלתי כאבים בחזה. לקחו אותי לרופא המטפל, שאמר: דחוף לבית חולים. בדרך לבית חולים קיבלתי עוד כמה התקפי לב. בעצם, הגעתי לשם מת מבחינה קלינית. לא זוכר כלום".

פרחיה, אשתו של אליהו, מנענעת את ראשה כהסכמה. "העירו אותו במכות חשמל ושוב התעלף להם בדרך לטיפול נמרץ".

אליהו: "בטיפול נמרץ קבעו מוות קליני מלא. מכות חשמל לא עזרו יותר, אז הכניסו לי זריקה לתוך הלב. הזריקה פגעה בחדר השמאלי ומאותו יום היה לי לב מוגדל בשפה הרפואית. שנה וחצי, כל שני וחמישי הייתי מאושפז בגלל אי ספיקת לב. עברתי צינתור וקיבלתי טיפול תרופתי. זה היה ב־82'. והסבר לי

(המשך בעמוד 31)

(המשך מעמוד 29)

הלב פגוע ורק השתלה יכולה להציל אותי. באותה הזדמנות אמרו לי הרופאים, שאין מה לדבר על השתלה בארץ, אולי בעוד חמש שנים.

"בינתיים הפסקתי לעבוד. הייתי במצב נפשי קשה, עצבני ולחוץ בגלל חוסר היכולת לתפקד. הייתי חלש, מוגבל פיזית, נכה כמאה אחוזים. לא יכולתי לעלות קומה אחת במדרגות. סבלתי מחוסר נשימה כתוצאה מאי ספיקת הלב. התרופות שלקחתי גרמו לתופעות לוואי: התכווצות שרירים, חולשה כללית וכאבים בכל הגוף, נהפכתי לסמרטוט. חסכונות לא היו לי בגלל הבית ששיפצתי. התקיימנו מקצבת הביטוח הלאומי שבקושי הספיקה. היה קשה מאוד מבחינה כלכלית. כך זה נמשך ארבע שנים. ב־86' החלטתי סופית שאין מה לחכות יותר.

"הבטיחו להכניס אותי לרשימת הממתינים לניתוח השתלה בארץ, אבל לפני בתור היו חמישה עשר איש שישבו וחיכו. הוסבר לי שגם אני צריך לשבת ולחכות לתורם. חיכיתי כמו ילד טוב עד אוגוסט 87' מצבי הידרדר. אושפזתי ב'הדסה' ואז התברר שיש לי לחץ בריאה אחת והיתה סכנה לפגיעה

"בבלגיה הרגשתי כמו חרש בתוך תזמורת. אם אי אפשר לעשות ניתוחים כאלה בארץ, שיעשו בחו"ל, אבל בצורה מסודרת"

בכבד ובכליות. אחר־כך שוב אושפזתי ב'בלינסון'. שינה היתה, בשפה רפואית, היפוך קצב. כדי לאזן אותי מחדש העבירו אותי ל'הדסה', הביאו אותי למוות קליני ועם מכות החשמל החזירו לי את הקצב הנכון. אחרי זה כבר הייתי אבוד. זה היה השיא. הידרדרתי באופן טוטאלי. כל הזמן שכבתי בבית במיטה ולא יכולתי לעשות כלום. הייתי מיואש. החלטתי שאני רוצה לחיות בכל מחיר. אם לא בשבילי, אז לפחות בשביל הילדים הקטנים שלי. אמרתי שאני לא מחכה יותר, נוסע לעבור השתלה בבלגיה".

אלא שבין ההחלטה של אליהו דניאל לקום ולנסוע ובין הניתוח הנכסף, הפרידו כ־80 אלף דולר שלא היו לו. מה עושה איש כמו אליהו דניאל כדי להשיג את הכסף? אומרת פרחיה: "יום אחד בא מישהו ואמר לי: למה את צריכה להשפיל את עצמך? תמכרי את הבית. שאני אלך למכור את הבית שלי? אחזור עם בעל אחרי ניתוח ולא יהיה לי בית"?

מוסיף אליהו באירוניה שחורה: "או שהיא תחזור עם בעל ולא יהיה לה לאן לחזור? זה פתרון"?

את הפתרון לבעית תורים המזומנים פתרת משפחת דניאל כמו משפחות אחרות במצוקה דומה. ברמת־השרון הוקמה עמותה לצורך גיוס כספים. מספרת פרחיה: "פנינו לאגודת 'יד ביד' שעוזרת לאנשים במצבו של בעלי להגיע לניתוח בחו"ל, (ראה מסגרת). איסוף הכספים הלך בהתחלה לאט מאוד. פורסמה ידיעה בעיתון, היתה פניה לציבור המקומי ומאוחר יותר פניתי לכל מי שהיכרתי מהמשפחה ומחירדים. פשטנו על כל המדינה. לקחתי הלוואות בשני בנקים ונסענו לבריסל".

אליהו: "הרגשתי מושפל. עד היום כשאני לובש איזו חולצה נדמה לי שכולם מסתכלים עלי וחושבים שהבאתי אותה מבלגיה על חשבונם. בן־אדם מגיע לשפל המדרגה מהבחינה הזאת. מאבד כל גאווה עצמית".

אליהו ופרחיה דניאל אינם דוברים אנגלית או צרפתית, הם מעולם לא יצאו את גבולות הארץ. כושר ההתמצאות שלהם באיך מתנהגים ומה עושים בחו"ל מינימלי ביותר. איש לא הטריח את עצמו להדריך אותם או לגרב להם מידע. מצויידים בטופס הרשאה מאת משרד הבריאות, ישבו שניהם והמתינו שמישהו יתקשר ויאמר להם מה לעשות. איש לא התקשר. במקרה נודע להם שגם את התור לניתוח ההשתלה בבית החולים בבריסל עליהם להזמין בעצמם.

מספרת פרחיה: "הבת שלנו לקחה חופש מהצבא ונסעה איתנו לבלגיה. את הכרטיס של בעלי ושלה מימנו מתרומות. את הנסיעה שלי מימנתי מהלוואות שלקחתי. הגענו לבריסל. היה שם זוג יהודים שקיבל אותנו בשדה התעופה ומאוד רצו לעזור לנו, אבל לא ידעו עברית. למשל, אנחנו אוכלים רק כשר ולא ידענו איפה יש אוכל כשר. יומיים לא אכלנו כלום חוץ מפירות יבשים שלקחתי מהבית. שלושה שבועות ראשונים לא הכרנו אף אחד. גרנו בהוטל דירות קטן, הכנו את האוכל בעצמנו כדי לחסוך כסף. לא ידעתי שיש שם בכלל יהודים או שגרירות שלנו. יום אחד ראיתי איש עם כיפה ברחוב, רצתי אחריו, כל־כך

(המשך בעמוד 42)

סיבה טובה לשנור

את אגודת "יד ביד" מנהלת ביד רמה שלי חושן. אשה פעלתנית בעלת טור זכות ארוך בכל הקשור לעזרה לזולת. מזה חמש שנים היא מנסה לעקוף את מסדרונות הביורוקרטיה ולתת לנצרכים אוזן קשבת וכספי תרומות. לפני שנה וחצי הולידה המציאות העגומה והצרכים בשטח, גוף וולונטרי חדש בשם: "הקרן להצלת חיי אדם". לרשות הקרן עומדים כ־200 מתנדבים בארץ ובעולם ומעט מאוד כסף נזיל.

הקשר בין שלי חושן ובין הצורך הדחוף לעזור לאנשים במצוקה נרקם במקרה. מספרת חושן: "יום אחד התקשר לכאן ילד ובקול חורישי שאל אותי בטלפון אם זה כואב למות. שאלתי אותו: 'מה פתאום אתה שואל אותי שאלות כאלה'. הוא ענה בבכי שהוא חולה והולך למות כי הוא צריך השתלת כבד בפיטסבורג שעולה 150 אלף דולר ולהורים שלו אין כסף לשלוח אותו לניתוח. החלטתי שאני לא יכולה לתת לילד הזה למות והמחתי את הקרן להצלת חיי אדם. אנחנו פועלים באמצעות קשרים, מארגנים אירועים לגיוס תרומות, תצוגות אופנה, בזארים, אבל זה קשה. מדובר במיליונים. בהתחלה זה היה אטרקטיבי. האנשים קראו את המודעות בעיתונים ותרמו בהתלהבות. היום אנשים פאסיביים. נמאס להם לתרום. גם האמנים כבר לא רוצים להופיע בחינם ובעלי האולמות גם התעייפו. ישנה התמרמרות בציבור למה המדינה לא מטפלת בזה. ישבתי עם שרת הבריאות, היא אמרה שאין תקציב. גם אני כבר עייפתי. ברגע שאני מתייגת ואומרת מדברת שלי חושן שואלים אותי 'כמה?' הציניות הזאת, שבגלל חוסר כסף אנשים מתים, לא נותנת לי מנוחה. המדינה שלנו לא לא הסתגלה לשינוי הטכנולוגי ולא התקדמה עם הזמן. יש אזרחים שיכולים לקנות חיים בכסף ויש כאלה שלא. זה נורא".

עיון בעיתונים ישנים מגלה שמחסור הכיס גובר על מחסום הבושה אצל החולים קשה, שלעיתים הפניה לציבור והשיפה מעל דפי העיתונים נעשית בניגוד לצפונם. כותרות כמו: "אנא עיזרו לי להציל את חיי בתי הקטנה", "אב ל־11 זקוק לניתוח לב פתוח בבלגיה", "אני רוצה לחיות – זועק חולה ריאות הזקוק ל־150 אלף דולר" או "אני רק בן 18 ורוצה לחיות", חושפות רק במעט את המצוקות האנושיות וחוסר האונים. גם בכותרות דרמטיות הן פיתות.

שלי חושן: "גם אני כבר עייפתי"

במשך שנה וחצי, מאז קיימת "הקרן להצלת חיי אדם", נשלחו באמצעותה כ־130 חולים קשה לניתוחים בחו"ל. יש לציין שלא כל הנזקקים פונים לקרן. חלקם מממן את הנסיעה מכיסם וחלק מסתדר בדרכים אחרות. ניתוח השתלה באירופה עולה בין 80־150 אלף דולר. ניתוח כזה בארה"ב יכול להגיע ל־250 אלף דולר. הקרן מטפלת רק בחולים בעלי אישור מטעם משרד הבריאות לצורך הניתוח בחו"ל ושהוכיחו מעל לכל ספק, שהם חסרי אמצעים.

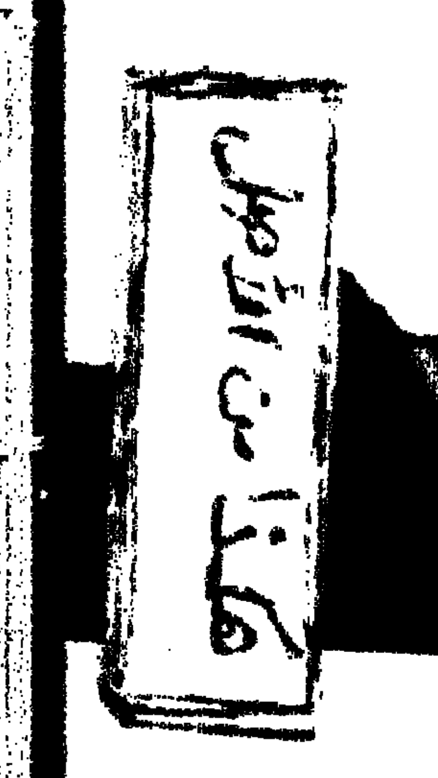
תהליך השנור מתבצע בכמה שלבים. אומרת שלי חושן: "אחרי שהאיש הביא את האישורים המתאימים אנחנו פונים למקום עבודתו אם הוא עבד במקום מסודר ומגייסים את כל העובדים לתרום יום חופש. אם אין מקום עבודה, יש לנו בעיה. החודש יש לי 10 ילדים שמחכים לניתוחים שונים והשתלות בחו"ל. זה מיליון דולר. מאיפה יהיה לי הכסף"?

ח"כ צבן: לשנות את החוק

ח"כ יאיר צבן ממפ"ם, הניח על שולחן הכנסת עוד ביוני 87' הצעת חוק, הקוראת לפתרון ממלכתי של בעית החולים הזקוקים לניתוחים בחו"ל. אומר צבן בהצעתו: "לא יתכן שרק עשירים, בכירים ופרוטקציונרים יוכלו להציל את חייהם אם הצלתם כרוכה בטיפול יקר בחו"ל. מי שהאמצעים בגיוס כספים למימון נסיעתו של אזרח לטיפול רפואי חיוני בחו"ל וראה את ההשפלה, את הקשיים, את החרדה שמא יאחר, מבין כי אין מנוס מהסדר ממלכתי לפתרון בעיה זו".

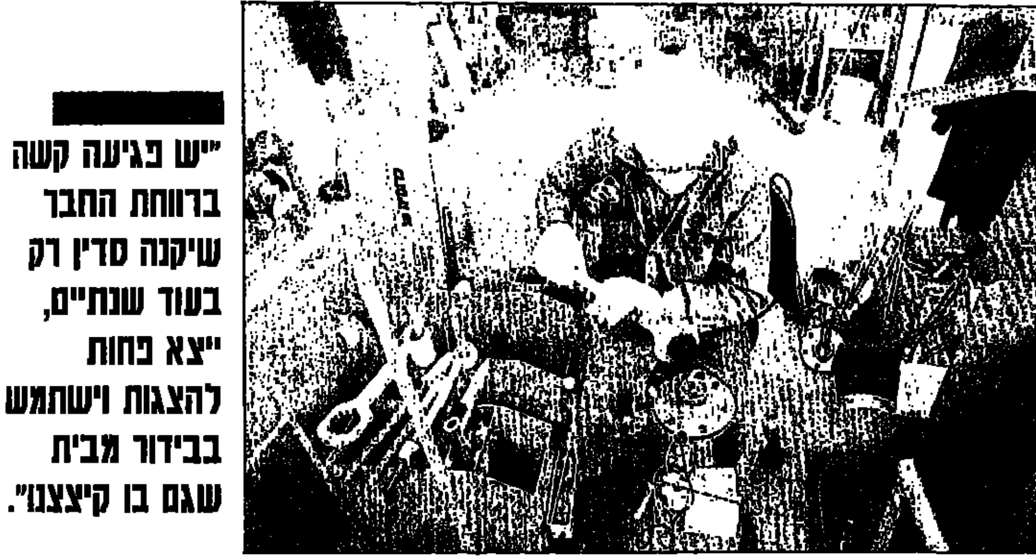
צבן מציע להשתמש לשם כך במערכת הגביה של הביטוח הלאומי ולגבות באמצעותה 0.1 אחוז בחודש משכרו של כל עובד. ההכנסה המצופה תגיע לשמונה מיליון דולר בשנה, סכום שיכסה את ההוצאות לכלל האוכלוסיה הנזקקת. הבנות. הביטוח הגדולות לא היכן להסדר ממלכתי. הן מבינות את הפוטנציאל הכלכלי ומציעות למבוטחים ביטוח משלים שיעזור חלקית במקרה הצורך.

יאיר צבן: "אין מנוס מהסדר ממלכתי"

קיבוץ בבוץ

"יש פגיעה קשה ברווחת החבר שיקנה סדין רק בעוד שנתיים, ייצא פחות להצגות וישתמש בבידור מבית שגם בו קיצצנו".

החברים באים לעבוד במפעל פעם בשבוע, עם תום העבודה במיגזרים האחרים. קוראים לזה גיוס.

(המשך מעמוד 8)

שמי שרוצה יכול להיות ארריכל או לממש את עצמו בכל דרך הנראית לו. היום אין ברירה ומוכרחים לבצע שינויים. אם ארריכל לא רוצה לעבוד בייצור במפעל ומעדיף להמשיך לעבוד בחוץ, זה בסדר כל עוד הוא מביא פרנסה למשפחתו. את עניין המימוש העצמי נדחה לזמנים טובים יותר".

כ־22 בנובמבר השנה יצא חוזר אל רכזי הענפים, רכזי ועדות וממלאי תפקידים בקיבוץ, בעניין הזמנת סחורות ושירותים. מעתה, על כל הזמנה שערכה עד 300 שקלים עליהם לקבל חתימה של רכז הקניות, ומ־300 שקלים ומעלה – חתימה של רכז המשק.

אסף נהיר, בן, 49. עכשיו הכל מונח על כתפיו. עשרים שנה היה מורה ומנהל בית־הספר האיזורי. החברים קטעו לו קריירה מתקדמת בדרך לדוקטורט בהיסטוריה וסוציולוגיה, וקראו לו לדגל. 12 חודשי קדס מרוכז במינהל עסקים – וצלילה לתפקיד מרכז הקיבוץ בתקופה קשה ומתסכלת. אומר אסף: "יש לנו משק טוב עם חוב גדול מדי". הוא מצביע על המפעל לייצור דודים וקולטי שמש, מפעל רווחי מצליח המעסיק 60־70 עובדים, על טחנת הקמח הממוקמת במרכז הקיבוץ ורק מיגבלה של מיכסות ייצור, מונעת פיתוחה.

החקלאות היא שהשקיעה את הקיבוץ בחובות. החקלאות לייצוא – אבוקדו, אשכוליות, תפוזים קליפים וגידולי שדה – כותנה ותירס. בניגוד לכל התחזיות שחזו מומחים בעולם מאז שנות החמישים – בשנות השמונים יש בעולם עודפי מזון. ההשקעות בחקלאות הותירו את שער־העמקים בחוב. "אנחנו חקלאים טובים מכעבר, אבל השוק העולמי השתנה. ומ־1985, בנוסף לרוויה במוצרי חקלאות בשוק העולמי, ספגנו מהלומה מהקפאת שער הדולר", מסביר אסף.

החקלאות לשוק המקומי מבוססת על לול רביה ורפת חלב. בשער העמקים הלכו גם על בשר לבקר. השקיעו במבנים וקנו 250 פרות, מהן 80 בגרמניה. כיצד יכלו לדעת שבסתיו 88' יירדו מחירי הבשר לשפל שלא היה כמותו? לא עזרה להם המומחיות של אנשיהם ברפת החלב ובגידולי השדה.

בארבע השנים האחרונות הוכפל החוב בגלל הריבית. בשנת 1987 שילם הקיבוץ שלושה מיליון שקל ריבית. מהו גובה החוב? בקיבוץ מסרבים לומר. חשבון פשוט: אם 280 קיבוצים חייבים 6 מיליארד שקל, החוב הממוצע של כל קיבוץ הוא כ־20 מיליון שקל.

במה אתם חייבים?

מרכז שער העמקים, אסף נהיר: "הבנק מכיר את הנתונים. גודל החוב אינו המדד הבלעדי לקביעת המצב. לשער־העמקים יש מפעלים טובים ורווח תיפעולי, אך כושר ההחזר של החובות תלוי בפריסתם".

כיצד נוצר החוב?

"לפי מיטב הבנתי החוב נוצר מהקשיים הגוברים של החקלאות ומשינוי היסטורי של ממשלת הליכוד שהפסיקה לסבסד את התחום היצרני. המדינה העלתה את מחיר ההון בצורה רצחנית, ואנחנו לא הבחנו בשינוי".

וחשבתם להשקיע כסף בלא בקרה?

"לא השתוללנו בבניית בתי מגורים ומיבני ציבור. השקענו בחקלאות, והיא היתה בירידה. אתה משקיע – והיא יורדת. עד שנת 1981 לא היה לנו חוב. לא קלטנו שהכסף צמוד ויקר מאוד. היתה אינפלציה מטורפת ולא יכולנו לדעת מה מצבנו האמיתי. ההשקעות הכניסו אותנו לחוב. השקעה יחסית קטנה – בעיקר בחקלאות: נטענו מטע אבוקדו, הקמנו מאגר מים מתוקים להשקיית אבוקדו ובנינו לול רביה. אלו שלוש ההשקעות הגדולות".

מדוע אתם מודאגים כל־כך דווקא עכשיו?

"עד השנה החוב גדל כל הזמן. השנה הוא גדל בהרבה. הסיבה: חויבנו בלמעלה מ־3 מיליון שקל חוב של המפעלים האיזוריים, בגלל 'פרי־העמק' והאגודה השיתופית 'דאם'".

בעיית תזרים המזומנים חייבה את המזכירות לנקוט פעולה דרסטית מהשבוע למשך החודשיים הקרובים. עכשיו החברים נאלצים לתתוך בבשר החי. בבת־עינם היא מערכת החינוך המשקיעה הרבה מעבר לממוצע הארצי בטיפול מיוחד בגיל הרך ותלמידי בית־הספר היסודי. מעניקה להם שפע גירויים והתנסויות. בתיכון כבר לא מתפפים את הלימודים. הולכים על בגרות. התוצאות, במוסד החינוכי האיזורי במזרע, הן מהטובות בארץ. עכשיו הולכים לשים יד אפילו על סעיף החינוך המקודש.

עמוס דרור: "פעם קראו לזה כיבוש השממה. היום קוראים לזה שמירת קרקעות המדינה. החברים לא כל־כך רוצים לעבוד בחקלאות. קשה להיות במקום שבו אתה מתאמץ יותר ויותר – אבל הרווחיות יורדת".

"שלחנו את ילדינו לשיעורי בלט בחיפה, שיעורי קראטה במתנ"ס בטבעון, שיעורי מוסיקה באולפנה בשריד. עכשיו נאלצנו להפסיק לשלוח את הילדים החוצה ולארגן להם פעילות בבית", מספרת נעימה שלו, מ.א. בחינוך, רכזת ענף החינוך בקיבוץ: "היינו קיבוץ צנוע, לא בנינו מבני פאר ושמנו דגש על איכות החינוך. בכל זאת נאלץ עתה להפסיק להעסיק אנשי מקצוע מבחוץ. ננצל את הכוחות שלנו. נצטרך לחשוב על איחוד בתי־ספר יסודיים באיזור בגלל שאין לנו מספיק ילדים בבית־הספר".

שער־העמקים גידל וחינך דור של מוסיקאים, ביניהם הזמרות דורית ראובני ואסנת פז. יצאו ממנו גם ספורטאים מעולים ובראשם קבוצת שחיינים כמו עמית לובן, אורי רדליך, דני שטרן, עוזי רוזן, רמי יהוראי ואורלי שחם. גדלו בו לוחמים שרשמו דפים מזהירים בתולדות צה"ל – ביניהם בני כרמל שזכה בעיטור המופת ומשה סוקניק שקיבל את עיטור העוז. עשרה מבני הקיבוץ נפלו במערכות ישראל.

ויש גם נקודה אחרת, כואבת: בשלהי שנת 1961 הואשם החבר אהרון כהן בריגול לטובת ברית"מ. בית־המשפט גזר עליו חמש שנות מאסר. לאחר 18 חודשי מאסר חנן אותו הנשיא זלמן שזר.

מהאידאולוגיה הסטלניסטית של הימים ההם לא נותר הרבה. אפילו עבודת האדמה חדלה להיות ערך. בחקלאות נשארו לעסוק 25 חברים בלבד. לפני עשר שנים היה המספר כפול.

לעמוס דרור, אגרונום, מדריך איזורי לגידולי שדה ומרכז הענף בקיבוץ, חקלאות היא דרך חיים. "פעם קראו לזה כיבוש השממה. היום קוראים לזה שמירת קרקעות המדינה. החברים לא כל־כך רוצים לעבוד בחקלאות. קשה להיות במקום שבו אתה מתאמץ יותר ויותר – אבל הרווחיות יורדת. אנחנו עושים חקלאות טובה, לא מפסידים, אבל גם לא מרוויחים כמו שצריך".

בקיבוצים כהם התפתחה תעשייה חזקה, נותרה החקלאות כתחביב בלבד. בשער העמקים עדיין לא מוותרים עליה, למרות הגרעונות שהסבה. 4500 דונם גידולי שדה, 700 דונם פרדס, מטע אבוקדו. והם מניבים חובות.

עמוס דרור אומר: "אי אפשר לוותר על החקלאות. כדי לשרוד ולנצל טוב את אמצעי היצור, עלינו להעסיק שכירים גם בידיעה שזה יפגע באורחות חיינו. לא רק בעקרון של העבודה העצמית. הם לא יכולים להיות שותפים, וכשכירים בחקלאות – השכר נמוך. בכל העולם משתמשים בעבודת ידיים בצורה נצלנית כתחליף להשקעות".

מי היה מעלה על דעתו שהחקלאות – הקשר לאדמה ולארץ – תהיה יום אחד לנטל על הקיבוץ. אבל כיום ישנם בארץ חקלאים רבים שהפסיקו לעבד אדמות. עמוס דרור מוצא עצמו נאבק על דבר שפעם היה מובן מאליו.

תהליכי השינוי העוברים על הקיבוץ תופסים בימים אלה תאוצה. 12 שנה התחרה כרומגן במפעלים דומים של קיבוצים אחרים (ריוק־אנרגיה במחניים, לורדן בכפר־סאלד), על שוק קולטי השמש. המשבר הכלכלי הביא בימים אלה להחלטה על איחוד שלושת המפעלים. קיבוצים אחרים – מעגן־מיכאל, מגל, כפר גליקסן ובחן – הרחיקו לכת והחליטו להקים מפעל משותף (מעבר ל"קו הירוק". כך נהנים מסיוע ממשלתי מוגבר), ולרשום אותו כחברה בע"מ כדי למנוע ערבות גורפת ופגיעה בקיבוצים במקרה של כשלון כלכלי. עדין לא סיכמו שם אם התמורה לכל העובדים תהיה שווה, או שהמנהלים יקבלו משכורות גבוהות יותר בעבור קיבוציהם.

המשבר הכספי מעמיד בספק את מוסד הערבות ההדדית ואת עקרון השיוויון. במרכז התק"ם דנים בשינוי כיוון ובהעברת יותר אמצעים לרשות החברים. לדוגמה: שיקנו אוכל במרכול ויכינו אותו בבית, אולי לצייד את החברים בתלושי מזון. בשער־העמקים של הקיבוץ הארצי אין דיבורים קיצוניים כל כך, אבל אפילו שם ברור כי אחרי עשרות מיליוני שקלים שכבר נשרפו, עלולה גם האידאולוגיה שלהם לעלות באש.

יצחק בן־חורין

כריסטינה, אוי כריסטינה

עד לרגע האחרון של חייה הקצרים היתה כריסטינה אונסיס, המיליארדרית השמנה והמסכנה, מגוחכת ומעוררת רחמים. הברווזון המכוער שדמה דווקא לאבא, ארי אונאסיס, היתה ילדה אומללה ומלאת תסביכים שגדלה להיות אשה עוד יותר אומללה עם עוד יותר תסביכים. המיליארדים והעוצמה לא עזרו לה למצוא את הגבר הנכון, להיפטר מג'קי קנדי, להיות רזה, להיגמל מקוקה־קולה או להשיג את הדברים שבאמת רצתה. סיפור עצוב על המסכנה הכי עשירה בעולם שמתה בגיל 38 והשאירה אחריה את היתומה הכי עשירה בעולם.

מאת אורית הראל

אפילו למות לא נתנו לה בשקט, כהודר מסוגנן שכל החיים כל כך רצתה שיהיה לה. ולא עזר ארון הקבורה הסגלגל מהעץ הככר, ולא האבלים הנוצצים שמהו דמעות קורקטיות; לא הבעל הרביעי הכמעט־לשעבר שהפגין עצבות מרשימה, ולא סידורי הצלנים־מפרחים טוורדים וורודים וחבצלות לבנות. ההמונים שצבאו על כנסיית סנט־פוטיני באתונה בקושי התאפקו עד לתום הטקס לפני שהסתערו קדימה, מי כדי לגעת באורח רס־מעלה, מי כדי לראות מקרוב מיליונרים בשר־דם, ומי כדי לקחת הביתה את הפרחים. עד לרגע האחרון היתה כריסטינה אונסיס, המיליארדרית השמנה והמסכנה, בעיקר מגוחכת ומעוררת רחמים.

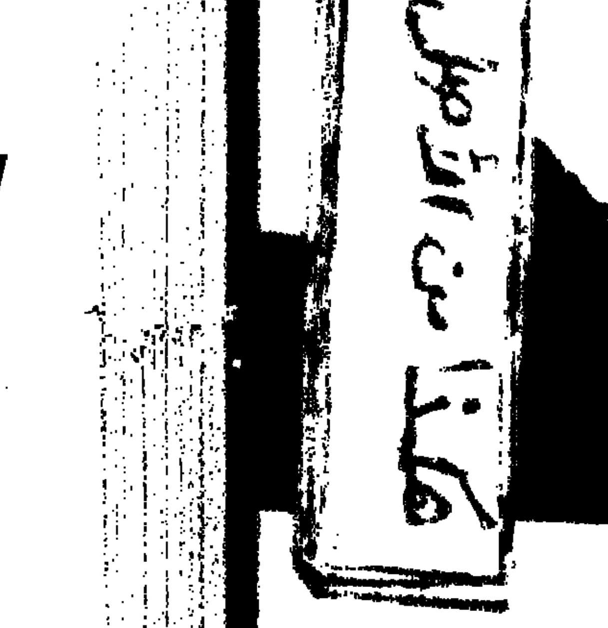
היא נולדה בניו־יורק, בנובמבר 1950. אבא שלה, איל הספנות היווני, אריסטוטל אונסיס, היה כבר אז עשיר גדול וממזר עוד יותר־גדול. הוא התחתן טוב עם אמא שלה – טינה (אתינה) לבית ליבאנוס, שהיתה בעצמה בתו של איל ספנות יווני עתיר ממון. אונסיס עשה הרבה כסף, תחילה בעסקי טבק ואחר כך, במלחמת העולם השניה, בעסקי הספנות. אז אבא היה עשיר ורב־עוצמה ואמא היתה יפהפיה ועשירה, ושניהם ביחד דילגו על פני הגלובוס, בספינות ומטוסים, לראות ולהיראות. לילדים – והיו להם שניים, כריסטינה, ואחיה אלכסנדר, שהיה גדול ממנה – לא היה להם בדיוק זמן.

כריסטינה, הברווזון המכוער, שירשה דווקא את תווי פניו הגסים של אביה ושום דבר מיופיה של אמה, השתרכה בעולם אחרי הוריה וזכתה לכינוי "זהובה שלי" מאביה, ואפילו לכך שספינת השעשועים שלו, שבמקור היתה ספינת מלחמה קנדית, תיקרא על שמה, וגדלה עם אנגלית במבטא ברוקליני ואוצר מלים של נהגי מוניות הודות לצוות העובדים המסור שטיפל בה. ועם הרבה תסביכים. צ'רצ'יל התפעל מציוריה וגרטה גארבו עשתה לה פוציני־מוציניו, הבובות שלה לבשו בגדי דיור, אבל היא היתה בסך הכל ילדה מוזנחת

(המשך בעמוד 36)

גולם חיו בעליה. כריסטינת אונאסיס (שמאל, ימים ספורים לפני מותה, בארגנטינה); מלמעלה: עם בעל ראשון ג'וזף בולקר, בעל שני אלכסנדר אנדריאדיס, בעל שלישי הרוסי סרגיי קאוזוב (בצילום ימני במרכז) ובעל רביעי, אבי בתה, תיירי רוסל. למטה עם החבר הארגנטיני, בימים האחרונים.

צילומים: "גאמא"

כריסטינה עם האשה השנואה עליה, ז'קלין קנדי, ואבא'ארי (שמאל), עם הבת אתינה (למטה מרכז) ובאחת מהתקופות השמנות (למטה).

(המשך מתעמוד הקודם)
נפשית. בגיל שלוש למשל, חדלה לדבר לחלוטין ורופא הילדים המדופלם אליו הובהלה הילדה בציריך, קבע כי הסיבה לאילמות הפתאומית היא המון זעם שיש לקטנה המתוקה שבסך הכל רוצה למשוך בצורה המוזרה הזו תשומת לב.

אבל יותר מכל טראומות הילדות שעברו עליה השפיעו עליה גירושי הוריה ב־1960. לטינה אונסיס היפה נמאס מבעלה שבוגד בה לנגד עיניה עם זמרת האופרה המהוללת מריה קאלאס, והיא הביאה את הנישואים הסוערים לקיצם. כריסטינה ואחיה אלכסנדר, שהיו גם הם עדים ליחס המועדף שקיבלה האורחת קאלאס על סיפון היאכטה "כריסטינה", ניסו להבריח אותה בדרך מתוחכמת משלהם: הם נהגו לפזר קליפות בננה במסלול ההליכה הצפוי של הדיווה קאלאס, כיוון שידעו שהיא קיצרת רואי, ויחד עם זאת כל כך גנדרנית עד שהיא לא מוכנה להיראות בפרהסיה מרכיבה משקפיים. או קאלאס אמנם החליקה אי אילו פעמים על אחוריה, אבל לא אל מחוץ לחיי האונסיסים.

מי שכן הצליחה להעיף את קאלאס בסופו של דבר, היתה האלמנה הזוהרת ז'קלין קנדי, שכבשה את ליבו של היווני העשיר. בשבילו היא היתה היהלום שבכתר, בשביל בתו כריסטינה – קוץ בתחת. חיבה יתרה לא שררה בין השתיים למן הרגע הראשון. כריסטינה שנאה את ז'קלין מכמה סיבות: קודם כל, היא הרסה לילדה את החלום שהוריה ישובו זה אל זו. שנית – היא היתה יפה ורזה ווזהרת ומלוטשת – התגלמות כל הדברים שכריסטינה תמיד רצתה להיות ולא יכלה. כריסטינה איימה לא להופיע לחתונה שנערכה ב־1968, אחר כך הכבירה הערות בנוסח "היא התסכיך של אבי", ובקושי־בקושי ישבה כמה דקות במכונית אחת עם ז'קלין בלווית אביה. ג'קי אגב, לא הופיעה ללווייתה של כריסטינה. ליבה, מן הסתם, לא ממש נשבר.

כריסטינה, אוי כריסטינה. מה עושה ילדה כעוסה ומפונקת לאבא שלה הכלייכול בתור עונש על נישואיו לאשה שהיא מתעבת? לשתוק היא כבר שתקה בגיל שלוש, אז בגיל 20, היא נוסעת לאמריקה, ממרה את פיו, ודווקא להכעיס מתחתנת עם ג'וזף בולקר, סוחר קרקעות שמבוגר ממנה ב־27 שנים. לא עזרו שידולי האח אלכסנדר ולא נסיונות השיכנוע של האם טינה, שבאה להניא את הבת ממעשיה בדרך לחתונתה שלה־היא עם האלמן של אחותה. כריסטינה זרקה אותה מכל המדרגות – והתחתנה. אבא אונסיס השתולל, איים, לחץ, ובסוף, אחרי כששה חודשים – הצליח לפרק. כריסטינה, גרושה בת 21, שבה כנועה לחיק המשפחה.

ואז בא תור המכות הגדולות: ב־73' נהרג אחיה אלכסנדר בהתרסקות מטוס. חודשים אחר כך מתה האם, טינה. יש אומרים שהתאבדה. אבא אונסיס מחליט שאין ברירה אלא להתחיל להתייחס אל כריסטינה כאל היורשת הפוטנציאלית ולהכשיר אותה בהתאם, אבל היא, שדווקא מגלה ראש טוב לעסקים, לא מצליחה להוציא ממנו אפילו מחמאה אחת. הדבר הכי קרוב לזה שהוא אומר הוא "בתי היתה צריכה להיות בני, ובני – בתי". ב־1974, בלונדון, מנסה כריסטינה לשים קץ לחייה. היא מרגישה שאינה מצליחה למלא את מקומו של האח.

אבל היא בכל זאת מתאוששת, וחוזרת למירוץ. ב־75' גוסס אבא'ארי בפאריס. גם איליי־הון מתים. כריסטינה לידו עד הסוף. את אשתו ג'קי צריך להזעיק ללוויה. וכריסטינה, נוקמת ונוטרת, לא תישכח את העלבון הזה לג'קי שנים, ותנהל איתה מאבק מר ומכוער על כל־סנט מכספי ירושת אביה. האלמנה השנואה יצאה בסופו של דבר מהכסוח ההדדי ארוך השנים עם הבת, עם כמה מיליונים טובים, אבל הרבה פחות ממה שרצתה.

בת 25 עומדת כריסטינה בראש אימפריה כלכלית אדירה, אשה צעירה, בודדה ועשירה. וברוח צוואתו של אביה, אם כי לא בדיוק עם האיש שבחר, היא נישאת חודשים ספורים אחרי מותו, בכנסיה ליד אתונה, לאלכסנדר אנדריאדיס, בן למשפחת בנקאים יוונים עשירה. ושוב – גונבת לה ג'קי, האלמנה הצבועה, את ההצגה. שרק יהיה לילדה טוב, היא אומרת לעיתונאים צמאי הסנסציות, בחיוך מורעה־למשחת־שיניים. ומי בכלל שם לב לכלה. 13 חודשים מחזיק הסיפור מעמד עד שהוא מתפוצץ ברעש, כשהכלה מאשימה שהחתן מתעניין באופנועים יותר מאשר בה, והוא מאשים שאחרי שתפסה אותו – התעלמה ממנו.

ובין עסקות וריאטות ומשברים והרזיות, וסיפורים שהיא מכורה לדיאט־קולה ואוכלת בידיים כמו חזירה, מתייחסת בגסות לסובבים אותה ועושה רק מה שהיא רוצה, היא פוגשת ב־78' בפאריס, במסגרת עסקי הספנות שלה, פקיד סובייטי אפרורי, עם חיוך מלא שיני זהב ועין זכוכית, סרגיי קאוזוב שמו. את סוד הקסם שהוא הילך עליה, אין איש יודע. אבל הגבר, ככל הנראה סוכן ק.ג.ב. מקצועני ביותר, שמשימתו היתה לנתב את האימפריה הימית היוונית לאפיק שרצוי לאמא־רוסיה, שיגע את כריסטינה. הם ניהלו רומן בפאריס, והיא ידעה שהוא נשוי ואב לילדה. לפתע – נעלם לה. היא הפכה את כל פאריס ואירופה, ניסתה לנצל את כל קשריה בנסיון למצוא לאן נעלם סרגיי. כשגילתה שהוא נמצא במוסקווה, אפילו תיכננה ברצינות תוכניות לחטיפתו. ואז, כבמטה קסם, כמו שנעלם, כך שב וצץ, עדיין חושק בה, וכמה נוח – גם גרוש.

טקס הנישואין נערך במוסקווה. הכלה לבשה שמלה פרחונית מגוחכת, ומיד אחרי הטקס – נמלטה ממוסקווה באמתלה של ענייני עסקים. אחר כך נמלכה בה וחזרה, והשלטונות, שחפצו ביקרה, העמידו לרשותה שתי דירות סטנדרטיות שחוברו ביחד – כי היא הרי רגילה לחיים אחרים. בהמשך גם העניקו לסרגיי ויזה חלומית, כזו שמאפשרת לו לצאת מבריה"מ בעקבות רעייתו האהובה – ולחזור לשם כרצונו.

למעלה משנה החזיק העסק מעמד, שנה במהלכה ריהטה כריסטינה את הדירה במוסקווה – וזנחה אותה, תפחה שוב וטבבה בעולם, וסרגיי, הביורוקרט האפרורי, עלה ופרח. בתמונות מסופה של אותה שנה, הוא כמעט נאה. אבל אחרי כ־15 חודשים, חלק גדול מהם של חיים בנפרד, נושמים סוף־סוף סוכני הסי.איי.איי., אבירי הקפיטליזם, לרווחה: כריסטינה אמנם מחבבת את סרגיי, אבל מתגרשת ממנו. האימפריה היוונית, מינוס דירה בלונדון ומיכלית אחת שהגברת העניקה כמתנת פרידה לרוסי הגרוש שלה, נשארת בחיק העולם המערבי.

בזאת אולי הגיע לקיצו הפרק הרוסי הרשמי בחייה, אבל כריסטינה ממשיכה לבלות מידי פעם תופשות עם הגבר שבינתיים שב לחיות עם גרושתו הראשונה, שגם היא הספיקה להתחתן ולהתגרש, כדי לא להשתעמם לבד.

ובתוך כל אלה העסקים פורחים, וגם השמועות. ב־1980 סיפרו שהיא שוקלת כניסה למינזר, לחיי פרישות, וחודשים אחרים אחרי־כן – שהיא עומדת להינשא לאיב קוטי הצרפתי, זה מהבושם עם אותו השם, ואחר כך טוענים שהחתן יהיה פיליפ ז'ינו, גרושה הנאה של הנסיכה קרוליין ממונקו. הכל דיבורים.

כריסטינה מנהלת מאבק עד חורמה עם מס־ההכנסה ביוון, ומגיעה לפשרות איתם, מתמנה ב־82' לאשה היחידה במועצת אילי הספנות ביוון, מגיעה למשקל של כמאה ק"ג וזוכה למחמאה שהיא
(המשך בעמוד 42)

זליג כפול שלושה עם עשרה רטבים

היו היו שלושה חברים – חנוך, רון וזוכי. חברים מילדות. גם כשאחד נהפך להיות פסיכולוג, השני מעצב תעשייתי והשלישי מהנדס – הם נשארו חברים טובים ותמיד חיפשו לעשות משהו יחד, עד שהחליטו להקים שותפות. והשותפות החליטה להקים מסעדה. לא מסעדה יוקרתית מכופתרת וגם לא מסעדה מהירה מרובעת. משהו שיהיה חם ונחמד, אבל יחד עם זאת מיוחד באיכות התפריט ורמת האוכל.

המעצב התעשייתי, שתמיד היתה לו נטייה חזקה למזון ולבישול, נקבע שינטוש את מקצועו ויישב במטבח ונחמד, השנים האחרים ימשיכו בעיסוקיהם המקוריים אך יתנו כתף שם, הם ונשותיהם.

לקחו השלושה מקום (בתל־אביב, אבן־גבירול 49), החלו משפצים ומיידים אותו. חיפשו שם מיוחד, לא מצאו. פעמיים אספו כמה עשרות חברים, והגישו להם המבורגרים מעולים ובירה וביקשו שיזרקו הצעות לשם. ההמבורגרים היו משובחים, הבירה צוננת, החברים נהנו מאוד, אבל ההצעות שהוצעו לא נקלט אף אחד.

ואז, כשהגיעו יום אחד השותפים למשרד גרפיקאים לטכס עצה, שמעו מתוך סמוך מישהו מהעובדים קורא: זליג! השם הזה הדליק אותם. היה בו כל מה שחיפשו – קצת "יהדות", קצת אלגנטיות, קצת נדירות. הגרפיקאים ציירו את "זליג" החדש ברמות מתאגרף, וכך נוצר הלוגו של המסעדה.

זליג, המתאגרף היהודי הדמיוני, הגיש לאורחיו תפריט מאוד לא שיגרתי. עד ארבעה מיני המבורגרים ("זליג" נקרא כל אחד מהם, על שום 200 גרם בשר שהוא מכיל) יש מוס כבד, או עין פטה ביתית בשמן זית, או גבינת

"זליג" התל־אביבי מתמחה בבשרים שונים, מעבד ומיישן אותם, וגאוות המקום היא על הרוסטביף (צילום: שמואל רחמני).

עזים אפויה מוגשת על קלי לחם ספוג חמאה. יש מרקים מעניינים, כמו מרק גזר. "זליג" מתמחה בבשרים שונים, מעבד ומיישן אותם, וגאוות המקום היא על הרוסטביף והקורנדביף.

לא התלהבנו מהמוס־כבד שהוגש לשולחננו בין יתר המנות הראשונות. הרבה יותר מרנינה היתה גבינת הפטה הביתית, המעוכה עם גבינות מקומיות ועם תבלינים שונים ושמן זית מכבישה קרה. מרק העגבניות היה מעניין ולא שיגרתי, וכששאלנו לפרטיו, הוסבר לנו כי עושים אותו כאן מעגבניות טריות בתוספת ציר בשר ועצמות ומוסיפים לו בזמן הבישול פיסות בייקון ובצל. לאחר מכן עובר התבשיל ריסוק וסינון, מוסיפים לו תבלינים וקצת שמנת – ומגישים. מי שאוהב קורנדביף – אותו בשר כבוש־מבושל אדמדם למראה, הספוג ניחוח תבלינים, יקבל כאן נתח ראוי לשמו בגודל, בצורה ובטעם. אותו דבר עצמו ניתן להגיד על הרוסטביף של "זליג", העשוי מבשר "סינטה" שהתיישן במקרר תקופה לא קצרה.

סופלה של גלידה, פרפה ביתי על בסיס של חלבה ומרנג לימון הגיעו כמנות קינוח. כל השלושה היו מעולים.

משעות הצהריים המוקדמות ועד לרדת היום מגישים במקום ארוחה עיסקית שמחירה 16 שקלים והיא כוללת אחת המכילה מנת בשר עם תוספות, ובנוסף לזה שתייה קלה או ספל קפה. ביום ביקורנו במקום היה ההיצע במסגרת הסכונית זו – ספריבס בעשבי תיבול, או עוף בקארי, או חזה עוף בטרגון. בצד מנת הבשר אפשר היה לקבל אורז וחסה וקישואים מוקפצים במיורן. בעבור מנת המבורגר (עם מבחר של כעשרה רטבים ותיבולים לבחירתך) גובים שם 16 שקלים. מחיר מנת רוסטביף – 22 שקלים.

"זליג" פתוח משעת צהריים מוקדמת ועד לשעת לילה מאוחרת, למעט יום שישי ושבת בצהריים. מכבדים כאן את מרבית כרטיסי האשראי.

רצפטים

לוקשים

חשבתם שפאסטות זה דבר משמין, מנפחז זללתם צלחת שומן ופוליטני והתמלאתם יסורי מצפון קלוריז לא עוד, גבזרותי ורבותי, צאו בדינח למרכול, מלאו סלסלותיכם בפאסטות למיניהן, בשלו, הוסיפו רטבים, הבזיקו תבלינים ובשים שונים – והתמלבטו.

וכדי לגוון את ההנאה תוכלו להיעזר בספר חדש, "דיאטת פאסטה" שמו, בהוצאת רות סירקיס, שנכתב על ידי אליזה צ'לי – יועצת מסעדות אמריקנית, מבקרת מזון ומנהלת רשת של בתי־ספר לבישול מוניטין. יחד עם רבים אחרים, הפאסטה כשלעצמה אינה מכילה שומן או כולסטרול, ושהיא מאכל משביע ומרגיע המאפשר לגוף להיגמל מהצורך לחטוף ללא הרף מזונות שהם באמת משמינים.

בספר הזה, שיצא לאור במהדורה אלבומית מהודרת (תירגום, עיבוד ועריכה של רותי קינן) יש צילומים משגעים של גלי שפר שלמראם בלבד אתה נתקף רעב עז. עוד יש בו ארבעה מרכיבים עיקריים: מאכלי פאסטה בישול איטלקי, דיאטות פאסטה הנחיות לבישול מודרני, זה המתחשב בכללי הבריאות ותזונה העדכניים מבלי לקפח את הטעם הטוב.

אחת המסקנות של הספר היא שפאסטה ודיאטה דווקא הולכים יחד, ומרק אחד שלו מציע לקורא תחרד למשקלו ובריאותו תפריט איטלקי אגין למשך 14 יום, שבמהלכם אמור הסועד גם לצבור הנאה רבה וגם להפסיד חמישה קילו ממשקלו העודף.

פתחו את הספר ונסו. אם לא תצליחו – תמיד תוכלו לחזור לספגטי־בולונז חדשן ועמוס הקלוריות הטעימות, או אל תקנלוני החובק בשר שמן והספוג רטבים שהם חטא ופשע בעיניהם של תזונאים החרדים לבריאותכם, אבל חגיגה עד־כלות לחיך ולקיבה ההומייה.

קלאסיקה מודרנית

מאת יהודית חנוך

כמו במוסיקה, בארכיטקטורה ובציור, גם באופנה יש קטעים קלאסיים. בגדים שחוזרים אליהם שוב ושוב ותמיד הם נראים טוב. חזרו אליהם בחורף זה, אולי מפני שלא רק הקונים, אלא גם מעצבי האופנה עייפים מהריצה המהירה אחרי חדש־חדש־חדש. אף אחד כבר לא יודע מה לעשות כדי לשכנע אנשים לקנות בגדים. בשנתיים האחרונות כבר ניסו הכל. צר וקצר וארוך וצבעוני. אז חזרו לקלאסיים, בתרגום קצת אחר, שעושה אותם כמו חדשים. בגדים שהם השקעה טובה עם סיכויים לתוחלת חיים ארוכה, כמו למשל:

משבצות סקוטיות, בכל צבע. שילובי־הצבעים במשבצות טרטן (כך קוראים להן), אינם קפריזה של יצרני אריגים. הם קבועים מזה מאות כשנים. מזכרת מהימים שסקוטלנד היתה מחולקת לשבטים וכל שבט לבש משבצות צמר טוויות ביד, בצבעים שלו. האנגלים לא אהבו את הפגנת הלאומניות הזו ואסרו על לבוש המשבצות בשנת 1746. לקח לסקוטים ארבעים שנה לבטל את האיסור, ועד היום הן משמשות סימן זיהוי לצאצאים של השבטים השונים.

המשבצות הסקוטיות אומצו על ידי האופנאים כבר מזמן. תחילה בבגדי ילדים וספורט, מאוחר יותר על תקן של אופנה. עושים מהן חצאיות, מכנסיים ומקטורנים, הסקוטיות האלה הולכות טוב עם סווטשירטים וגם עם ג'ינס, אבל די ללבוש פריט משובץ אחד – מכנסים ומקטורן זה יותר מדי.

משבצות ה"פרינס דה גאל", השחורות על רקע לבן, גם הן ממוצא אנגלי, למרות השם הצרפתי שלא יודעים בדיוק את מקורו. יש סיפור שנסיך בשם זה המציא את האריגה הזו במטוויה הפרטית שלו ולכן קוראים להן בשמו. ה"פרינס דה גאל" זה רק סוג אחד של אריגים גבריים שפלשו לאופנת נשים. יש גם שילובים אחרים של משבצות שחורות־לבנות. בתרגום העכשווי, ה"פרינס דה גאל" מופיע לא רק ארוג בצמר, גם מודפס על כותנה ופוטר ועושים ממנו מלבד בגדים, גם נעלים וארנקים.

מעילים גדולים, כחולים או שחורים, כמו שרואים בסרטי הגנגסטרים, מצמר או מאריג, עם שני טורי כפתורים וחגורה כגב, טובים לנשים וגם לגברים.

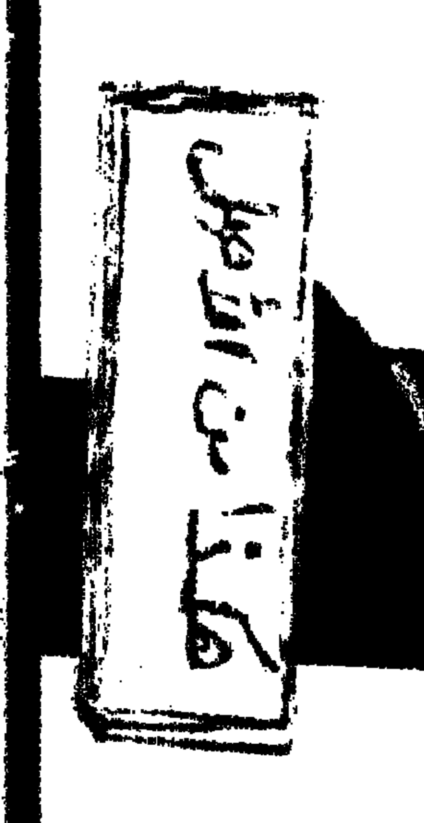
אפודות עם צווארון גולף ממשיכות להיות בגד בסיסי גם בחורף זה.

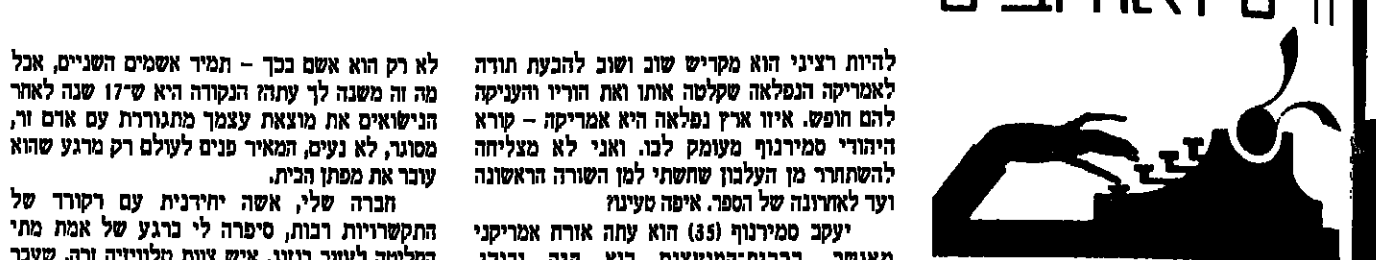
שאנל, מלכת הקלאסיקה ממשיכה לככב באופנה. לא החליפות הקטנות והמאורגנות שלה. זה כבר יותר מדי מרובע אפילו בשביל חובבי אופנת העבר. מה שלקחו ממנה זה טורים ארוכים של כפתורי זהב שסוגרים מקטורנים מאריג ומעור. מחרוזות פנינים ארוכות, סמל ה"פאם פאטאל" של שנות השלושים, הן עכשיו להיט צעיר על אפודות וג'ינס. גם תרגום חפשי של שאנל, חליפות שחורות שהולכות עם מיני בקפלים מגוהצים והרבה קטיפה שחורה, לערב. אגב, גם המכנסיים הרחבים הם המצאה של שאנל משנות השלושים.

כפתורי זהב מקשטים הרבה בגדים, גם חליפת מכנסים. ("מיס לאנוט").

חליפה שחורה עם חצאית קפלים. (עיצוב אילנה כרמלי, "ראש אינדיאני").

חצאית במשבצות סקוטיות הולכת טוב עם חולצת פוטר. (עיצוב ירדנה זיו, "הוניגמן").

חיים ואוהבים

טוב לו בארץ החלומות

"אמריקה בשישה רובל ליום, או: איך להיהפך לחזיר קפיטליסטי" – כותרת די מצחיקה לספר שיצא לאור באמריקה, כמובן, ונכתב על ידי טלוויזיה בשם יעקב סמירנוף. חברתי, שקיבלה ממנו אוטוגרף בחנות ספרים בעת מסע קידום מכירות שלו, שאלה אותו מדוע לא עלה לישראל (והבחור נשר נר ב־1977), וסמירנוף השיב לה: "אילמלא באתי לכאן לא הייתי נעשה עשיר כל כך כמו שהספר עשה אותי". חד וחלק.

לקהל קוראיו הוא מודיע כי "עיסקת החיטה" שנעשתה בין ברית־המועצות לארצות־הברית, לפיה שלחו האמריקנים מליוני טונות של חיטה לרוסים והם, בתמורה, העבירו לנו את יעקב סמירנוף, היא עיסקת המאה. מפני שהאמריקנים צוחקים מני אז ללא הרף של ההערות שלו על ארצו המאמצת.

כמה חוכמות־סמירנוף לדוגמה: "חג ההודיה הוא חג אמריקני גדול. אני כה אוהב מצערים ללא טילים". (כנראה שסמירנוף מתכוון למצעד השנתי המפורסם הנערך על ידי בית הכלבו "מייסיס"). או: "כשהלכתי לראשונה למסעדה אמריקנית שאלו אותי: כמה אתם בקבוצה party (באנגלית – גם מפלגה). עניתי: "שני מיליונים".

או: "קומיקאים רוסים חייבים לגלות זהירות מרובה בבדיחות שהם מספרים. אם אתה אומר: "קח את אשתי, 'בבקשה', עלול להיות שכשתחזור הביתה, תגלה שהיא כבר איננה". וכן הלאה.

לא נהניתי מקריאת הספר למרות שהוא אמור להיות מצחיק נורא. ההומור הוא, בגובה הרשא. מרבית ההצחקות בנויות על משחקי מלים: סמירנוף מזמין את "המיפגש העיוור" שלו אל דירתו והיא מגיבה: "שמע, אני לא קונה את זה". הוא: "גם אני לא. זו דירה שכורה".

קטעי "הומור": "לנערה הראשונה שלי ברוסיה היה פרצוף שהיה מסוגל לעצור את התפשטות הקומוניזם"... רק באמריקה למדתי את התרגום למלה 'מכוערת': בעלת אישיות נפלאה". פירוש המלה "חופשה" שונה, לדבריו, בשתי היבשות. באמריקה מתכוונים ליציאה לנופש, הרחק מכל מה שמציק לך". ברוסיה הכוונה המדוייקת היא "עריקה".

הבחור שכבר ברוסיה היה קומיקאי, מספר על קליטתו הקשה (אנגלית קשה שפה ועוד יותר קשה שם לחדור לעולם העסקים). בכל הספר כולו אין הוא מסתיר כלל את הזהות הלאומית שלו. כלומר הוא נורא משתדל להיות אמריקני, אז לפה להכניס לספר כל מיני אלמנטים לא קומיים. תחילה ניסו הוריו שלו להכות שורש בניו־יורק. כשלא הלך, הם עברו לקליפורניה. לאט לאט הבחור לתעשיית ההומור, קנה בית להוריו וגם זכה להופיע בפני הנשיא רייגן.

את הרגעים כהם משתדל סמירנוף להיות רציני הוא מקריש שוב ושוב להבעת תודה לאמריקה הנפלאה שקלטה אותו ואת הוריו והעניקה להם חופש. איזו ארץ נפלאה היא אמריקה – קורא היהודי סמירנוף מעומק לבו. ואני לא מצליחה להשתחרר מן העלבון שחשתי למן השורה הראשונה ועד לאחרונה של הספר. איפה טעיתי?

יעקב סמירנוף (35) הוא עתה אזרח אמריקני מאושר. בברית־המועצות הוא היה יהודי. בארצות־הברית הוא אמריקני, מושא קנאתם של הרבה שזכו לצאת את גבולות מולדתם ולהתמקם בארץ החלומות.

לקום בבוקר עם

מכרה שלי שיזמה גירושים מבעלה סיפרה כי במסגרת הנסיונות שלו להשיג שלום בית, הגיעו אליה ידידי בעלה וניסו לשכנעה להישאר עמו. אחד הטיעונים שלהם היה: והרי הוא חתן פרס x (כאן נקבו בשם הפרס הנודע), ולא ייתכן שחתן פרס כזה לא יהיה ראוי להיות בעלך. והשיבה להם: אני מתעוררת בבוקר לא לצידו של חתן הפרס, אלא לצד בעל שהוא בלתי־נסבל מרגע שהוא פוקח את עיניו.

אנשים עטורי תארים עשויים להיות בני זוג טובים או רעים, ועדיין לא נתגלתה קורלציה כלשהי בין רומו של התואר לבין איכות הנישואים. מדען דגול מרכבה יכול להיות בעל מחורבן (ויש כאלה, אוהו), רופא בעל פרסומים בינלאומיים עלול להיות בנזוג בלתי נסבל, וגם אחת שרכשה לעצמה שם בשדה האמנות והתרבות יודעת למרר את חיי בנזוגה.

אבל הנה סטיתי מן הנושא שתחילתו היתה לקום בבוקר עם... נתחיל מרגע הקימה (שלך) כאשר הוא עדיין גם את שנתו ואת כבר ערה לגמרי, מסתובבת בין החדר למטבח ולפתע מבטך קולט אותו, ואת חשה מין זרות. מי האיש הזה שבמיטה? מה לי ולו? אין לך שום נקודה חמה בלב אליו. הכל התרוקן. התפוגג. זה היה, כמובן, תהליך הדרגתי, אבל עתה את נותנת לעצמך דין וחשבון כאילו סופי. זו השורה האחרונה.

לא רק הוא אשם בכך – תמיד אשמים השניים, אבל מה זה משנה לך עתה? הנקודה היא ש־17 שנה לאחר הנישואים את מוצאת עצמך מתגוררת עם אדם זר, מסוגר, לא נעים, המאיר פנים לעולם רק מרגע שהוא עוכר את מפתן הבית.

חברה שלי, אשה יחידנית עם רקורד של התקשרויות רבות, סיפרה לי ברגע של אמת מתי החליטה לעזוב בנזוג, איש צוות טלוויזיה זרה, שעבר להתגורר עמה ותכנן נישואים:

"קמתי מוקדם מאוד. הוא עוד ישן. התבוננתי בו שעה ארוכה כאילו היה חפץ שמצאתי במיטה. הוא היה אדם זר. זה מה שחשתי כלפיו. הייתי מרוקנת לגמרי מרגשות. הצבע הוורוד התינוקי של פניו דחה אותי לפתע בצורה קיצונית. והרי עד כה קראתי לו 'בייבי'. רשת השיער שחבש לראשו, מנהג בריטי שלא יכולתי לגמול אותו ממנו – הוסיפה משקל לדחייה. בזמן לגימת הקפה של הבוקר ביקשתי ממנו לחזור אל דירתו השכורה. הוא כמעט נחנק מהפתעה, אבל אצלי זה היה סופי. אולי אני נשמעת לך מטורפת אבל מוטב לגור לבד מאשר עם אדם זר".

והנה סיפור מאמתחת הסיפורים שלי על מישהי אחרת שהתעוררה בוקר אחד בבית מלון בעיר זרה לצידו של מי שמבטיח לה במשך ארבע שנים שהנה־הנה, הוא פותח בהליכי גירושים והם יוכלו סוף־סוף להפסיק להתחבא מהעולם וכו'.

בערב הקודם, בארוחת הלילה שאכלו בחדר, סיפר לה האיש על ההכנות לתגיגת בר־המצווה של בנו הבכור. הוא האריך בפרטים, כולל על בחירת האולם, האורחים, שמלת אשתו. המון תיכה למשפחה שלו שרתה בסעודת הערב שלהם. עם עלות השחר, לאחר שינה טרופה, קרה התהליך המהיר שאני מכנה "הגרוש נפל", והיא קלטה את המצב. אני יודעת שזה יישמע קיטשי אבל הדברים אירעו בדיוק כך: האשה הצעירה קמה, התבוננה בו דקות ארוכות. הוא היה אדם זר. פשוט זר. כמו בסרטים, היא השאירה לו על הכר פתק, ויותר לא חזרה להתראות אתו בנסיבות הללו. "מרגע שהוא נעשה לי זר, שייך למשפחתו ולא לי – העסק היה אבוד", סיפרה לי.

הקימה בבוקר לצידו של מי שאינו זר ואינו נחמד – עלולה להיות אירוע לא מלבב שאין מה לעשות נגדו אלא להתעלם, לעצום עין ואוזן, ולהתרגל־להתרגל. הכתכוחים, שיעוליו של המעשן הכבד, המיטה הסתורה שהוא לעולם לא ילמד לסדר, הכיור עם השער הנושר ושיירי משחת השיניים שלו – רק שלו – והשלום התפוז שהוא בקושי אומר לך. ואת הרי יודעת שבעוד שעה קלה הוא יהיה אדם אחר, שופע חיוכים ופתוח לבריות, אבל את תקבלי אותו רק בערב – הרוס, כדרך כלל. ובבוקר שוב הכתכוחים המעצבנים שלו. והוא עוד מעז לומר: איפה החולצה עם המשבצות השחורות. למה אף פעם אי־אפשר למצוא שום דבר בבית הזה...

ושוב סטינו מן הנושא המקורי של לקום בבוקר עם... אבל לא נוכל לאורך זמן להישאר עם הרגעים המסויימים הללו של הקימה בבוקר לצידו של מישהו שלפתע נראה לך זר, מפני שכמה רגעים לאחר מכן אתם כבר לא זרים ואתם מאוורדים ויכוח שהתחלתם בו לפני המבול, מתכננים משהו נחמד לשבוע הבא, מחליטים לראות סרט בערב... הנה, גם הכתכוחים שלו פסקו, וכשהוא לבוש ומעונב הוא נראה לא רע ומה את רוצה ממנו בכלל. אז מה אם הוא זר לך בבוקר? הרי אין הוא כשר מבשרך.

מישהו חכם אמר פעם: אם אי אפשר להתיך בהצלחה שתי מתכות – אז למה כבר ניתן לקוות? ששני גופים זרים יותכו זה בזה בנישואים? לא הולך.

ואם נערת המוצא שלך היא שבנזוגך הוא חתיכת מתכת – אז את בדרך הנכונה. ונא לזכור: גם כסף וזהב ופלטינה נחשבים למתכות. את הזהב, והוא הכסף, ואפשר לחיות זה לצד זה ולא מתכים זה בזה. וגם אז יש לכל אחד מכם ערך.

מירה אבידר

"I've been told the best singles bars are meat markets."

יעקב סמירנוף, מחבר "אמריקה בשישה רובל ליום". התצלום המובא כאן מאייר את הפרק על מפגשים בין המינים, ומדבר על זעילות מחלקת הבשר בסופר במקום מפגש בין רווקים־רווקות.

כמה כסף

(המשך מעמוד 31)

רציתי לשמוע מילה בעברית. אחרי שלושה שבועות התקשרה אלינו מישהי וריברה בעברית. היא היתה מנהלת בית ספר יהודי במקום. הזמינה אותנו לבלות איתם ביום העצמאות. התחלתי לבכות מרוב התרגשות".

אליהו: "חודש וחצי לא אכלתי בשר. יכולתי לבקש בבית חולים אוכל כשר אבל לא ביקשתי, פחדתי שזה עולה הרבה כסף. כל דבר הפחיד אותנו. לא ידענו מה מותר ומה אסור. כשאתה זר במקום חדש הכל נראה מאוד מאיים".

פרחיה: "אחרי הניתוח באו פתאום יהודים מאנטוורפן והביאו לבעלי מרק חם עם בשר עוף. התברר לי שיש הרבה יהודים באנטוורפן ודי הרבה ישראלים בבריסל. למה אף אחד לא אמר לי?"

אליהו: "אני מבחינתי הייתי מעדיף להתעורר מניתוח ולשמוע רופא מדבר עברית שיסביר לי בדיוק מה יש לי. בבלגיה הרגשתי כמו חרש בתוך תזמורת. אם אי אפשר לעשות ניתוחים כאלה בארץ, שיעשו בחו"ל אבל בצורה מסודרת, שיגייסו את הכסף מביטוח לאומי או מקופת־חולים. בן־אדם לא צריך להרוס ולהשפיל את עצמו ואת המשפחה שלו מבחינה כספית ולא מבחינה נפשית".

אליהו דניאל חזר ביולי לארץ עם לב חדש. אחרי שלושה וחצי חודשים בבריסל הוא כבר מתמצא לא רע, עוזר לאחרים ששואלים בעצתו. באופן אישי הוא מרגיש מצוין. מתחיל לתפקד, שמח בחלקו, מודה למי שעוזר לו ובעיקר לבלגים. על כסף הוא אינו מדבר. יש לו בלי עין הרע מספיק חובות. את הקיום ההכרחי ביותר מספקת קיצבת הביטוח הלאומי בגובה 720 ש"ח לחודש. את החסר משלים הבן הגדול שעובד ועוזר בפרנסת המשפחה. "ילד טוב", אומרת פרחיה, "אפילו את הרהיטים בסלון קנה מכספו. התבייש להביא לפה חברים במצב כזה".

חולים רחוק מהבית

דבורה שביט מתגוררת זמנית בבריסל. מתנדבת של "יד־ביד". אשה חביבה שמקדישה מזמנה הפנוי לחולים הישראלים שמגיעים לבית החולים האוניברסיטאי בבריסל להשתלות לב. "אני חייל בשדה", אומרת שביט, "בקו הראשון. דואגת שהכל בסדר. שאין בעיות".

איזה בעיות?

"קבלת פנים, הנחיות ראשונות, בעיות שפה, תמונות פספורט, מגבות ופיג'מות. בבלגיה לא מחלקים מגבות ופיג'מות, צריך להביא מהבית. דברים פשוטים כאלה, שאין כאן שום הדרכה".

ד"ר דוד שפס, קרדיולוג מאיכילוב, מכיר בעל פה את המסלול תל־אביב־בריסל. הוא טס בהתנדבות, על חשבון זמנו הפרטי, עם חולים שזקוקים ללווי רפואי צמוד. אומר ד"ר שפס: "יש בעיות שיניים שהחולים לא מודעים להן. כל חולה שעובר השתלה לא יכול לעבור טיפול שיניים בצורה המקובלת עד סוף ימיו. לכן הוא צריך לדאוג בארץ לטפל בכל שיניו בעוד מועד, אחרת זה יעלה לו הון נוסף בחו"ל".

איזה עוד בעיות יש עם החולים שמגיעים מישראל?

דבורה שביט: "יש אנשים שזאת הפעם הראשונה שהם יוצאים מהארץ. יש כאלה שלא מבינים את השפה ואין להם מושג לאיזה מזג אוויר הם נוסעים. יש בעיקר בעיות תיקשורת ומשמעת. הקהילה היהודית בבריסל די מתנערת מהחולים שלנו. בשגרירות איש לא יודע מה קורה. אין בכלל קשר איתם, למעט מקרים בהם מגיעה איזה אישיות מפורסמת דוגמת יאיר הורוביץ ז"ל, שאז שלחו את הקונסולית לשדה התעופה לקבל את פניו. חולים אחרים צריכים להסתדר בכוחות עצמם".

ד"ר שפס: "מעולם לא בא מישהו מהשגרירות לבקר חולים שלנו בבית החולים".

שביט: "לפני שנה וחצי היו כאן בבת אחת 12 חולים. שישה נפטרו והיתה לי עבודה רבה. היה ביניהם חולה אחד, איש מפורסם והגברת השגרירה באה לבקר אותו. כששאלתי אותה מדוע אינה באה לבקר חולים אחרים ענתה לי: 'בכלל לא ידעתי שיש כאן חולים'".

ד"ר שפס: חוץ מזה, ישנם חולים שחושבים שמגיע להם. שמפרים את כל הכללים ומתנהגים בבית חולים ממש גועל נפש. פתאום מתחילים לשמוע עברית בחדר מיון, בו שוררת דממה מוחלטת. האחיות למדו להגיד: 'שקט בבקשה' בעברית. אני מתפלא שעוד מקבלים שם ישראלים. זה הישראלי המכוער, שיוצא החוצה".

שביט: "לא מכינים בארץ את החולים לקראת מה הם הולכים. לא מבחינה נפשית ולא משום בחינה אחרת".

ד"ר שפס: "מזל שיש יהודים בכל מקום, אחרת מצבנו לא היה כל־כך טוב".

שביט: "בבריסל אי אפשר להשיג עיתונים בעברית. מדוע מהשגרירות לא מעבירים את העיתונים הישנים לחולים? אלה אנשים מנותקים מהארץ, נמצאים בחרדה איומה. יש חולה אחד שממתין להשתלה ונורא רוצה שיזמינו אותו הביתה, הוא אוהב מרק עוף. אני אמרתי שאני כבר לא יכולה יותר, אני לא יכולה להזמין את כולם הביתה. מי שיודע יידיש מצבו טוב. האחרים ממש מסכנים".

מה הפתרון?

ד"ר שפס: "שתהיה מעורבות של נציגות שלנו שם. משרד החוץ מקבל דיווח ממשרד הבריאות על כל חולה שיוצא מהארץ. למה הם לא דואגים לחולים האלה"?

שביט: "שיהיה גוף מסודר שיטפל בכל הדברים האלה. היה חולה אחד שאמר שהוא מעדיף למות מאשר שידעו שמבקשים תרומות בשבילו. למה מי שכל חייו שילם מיסים צריך לבקש נדבות"?

אביבה לורי

כריסטינה

כריסטינה, בארון המתים המפואר שלה. הסקרנים לקחו את הפרחים הביתה.

(המשך מעמוד 36)

"נראית כמו אחת המיכליות של אביה", מאת האיש שקובע את רשימות היפים והיפות של העולם, מיסטר בלקוול.

ואז, ב־1984, היא שוב שולפת חתיך צעיר ועשיר, תיירי רוסל הצרפתי, בן למשפחת יצרני תרופות, וממספרת אותו בעל מספר 4. ואיתו, ובעזרת כמה רופאים טובים, היא מצליחה להגשים חלום ישן שלה – להיכנס להריון וללדת בינואר 85' את בתה היחידה, אתינה (שנקראת כך על שם אמה).

מסיבת הנישואים של רוסל ואונסיס נערכה במסעדת "מקסים" בפאריס. 50 איש הוזמנו לאירוע, "שווים" ביחד כ־20 מיליארד דולר. התקן־כלה חייכו כגרוש, הכלה השילה כשלושים קילוגרם לכבוד היום הגדול, והכל אמרו שהנה־הנה, הפעם זה יצליח. כשהודיעה בחדווה על הריונה, היו מוכנים לסלוח לה את ההתנהגות המפונקת שנדמה היה שעברה כל גבול. כריסטינה הבטיחה לגינקולוג שלה שכר של מיליון דולר תמורת טיפול בלעדי בה במשך ההריון־לידה שלה, ועוד מיליון עגול תרומה לכל קרן שיבחר, אם ההריון יסתיים בהצלחה. בית החולים האמריקני בפאריס, שם נערכה הלידה בניתוח קיסרי, נהפך בעצם לבית חולים פרטי, עם פציינטית אחת: כריסטינה אונסיס.

אתינה הקטנה הגיחה לעולם השפע של אמה שמיד ראגה שלילדה יהיה הכל – ותכ־יהפי. אמא כריסטינה אמנם הפגינה אהבה כלפי בתה, מה שהוריה שלה לא עשו, אבל כדיוק כמוהם, פינקה אותה במתנות גרנדיוזיות. כמו גן חיות פרטי סמוך לוננוה, בשווייץ, מוקפת שומרי ראש שעולים כששה מיליון דולר בשנה ומטפלות, שהתה אתינה, גם בעת הפסשתה של אמה בארגנטינה, וגם בעת קבורתה ביוון. לא לקחו אותה ללוויה. ספק אם סיפרו לה שאמה מתה.

אבל ילד – כפי שגילו כבר חכמים הרבה פחות עשירים – אינו בהכרח המתכון לנישואים מוצלחים. במיוחד כשהכלה מגלה חיש־קל שהחתן, למרות הטבעת והשבועות, ממשיך ברומן שהתחיל עוד עשר שנים לפני הנישואים, עם מישהי אחרת. האחרת, במקרה של כריסטינה, היתה יפהפיה שוודית בלונדינית מהממת, חעלמה גאבי לנדהאגה. כריסטינה, כשגילתה על קיומה של גאבי, הסכימה לחיות עם הידיעה ועם האשה, אפילו הזמינה אותה למסיבות וקנתה מתנות לשני ילדיה, שהיו גם ילדיו של רוסל. הבכור ביניהם, אריק, נולד שבעה חודשים אחרי שנולדה אתינה. גאבי מצידה גילתה גם היא הבנה, והסכימה לחיות עם המעמד הלא־רשמי. יש אומרים שהשקר המוסכם הזה התקיים לאורך זמן, לא כל כך בגלל הליבראליות של הנפשות הפועלות, כמו בגלל הסכומים האדירים – מיליוני דולרים – ששילמה כריסטינה לבעלה, כדי שימשיך להחזיק בתואר. אולם בסופו של דבר, ב־1986, נפתחו הליכי הגירושים הרשמיים ביניהם.

בימיה האחרונים, בארגנטינה, כבר היתה צמודה לגבר חדש: ג'ורג' צומלקצוגלו, איש עסקים ארגנטיני, שהוא במקרה אחיה של מרינה דה־דורדו, חברתה הטובה של כריסטינה, אצלה התארחה אונסיס באותם ימים אחרונים לחייה. בהשראתו, אולי לכבודו, השילה שוב כמה גרמים וצבעה את שערה העבות בצהוב שרוצה להיות בלונדיני. ונשארה מכוערת.

אצל מרינה בבואנוס־איירס היא באה לנוח. יצאה עם ג'ורג' למסיבה בשגרירות אורוגוואי, שחתה בבריכה, הצטלמה, חייכה. ובשבת, 19 בנובמבר 1988, בחדר השינה שלה, נמצאה שרועה על הרצפה, מתה. סיבת המוות: בצקת ריאות. הנוזלים שהצטברו שם וחנקו אותה בגיל 38, היו כנראה תוצאת של מנה גדולה של כדורים שבלעה קודם לכן.

וגם כשיסריטו – וזו רק שאלה של זמן מתי יסריטו – את סיפור חייה, גם אז לא יעזור כל העושר האגדי שלה: ויקטוריה פרינסיפל, שכמוה רצתה כריסטינה תמיד להיראות, לא תוכל לעולם להיות כריסטינה בסרט – היא תמיד תהיה יפה מדי.

אורית הראל

פנטהאוז

יגאל לב

מוות ללא פתרון

מותו השאיר אחריו תעלומה ללא פתרון. אנשים מתאבדים, מנסים לדבר אל עולם החי־ים להשאיר מכתב. הסבר. התנצלות. מבקשים לנהל דו־שיח בין עולם החיים והמתים, לדובב את הקץ שנטלו על עצמם ולהסביר לנשארים מדוע מתו בדרך הכאובה.

לא השאיר מכתב. כאשר אשתו נכנסה לדירה בקומה השלישית של הבית המשותף, מצאה אותו יושב על הכורסה וראשו שמוט על חזהו. תחילה חשבה שהוא נרדם מעייפות. יום העבודה העמוס שלו כאדריכל גנים, מחזיר אותו הביתה עייף ורצוץ. מנהל דו־שיח עם פרחים, עצים, משטחי דשא. מבקש להחיות את הבתים האפורים של העיר, לצבוע את הכרך בשלל צבעי קשת הפרחים. כשהוא חוזר הביתה, מנהל דו־שיח רק עם המסך הקטן או עם ספר קריאה. אחר־כך צונח ראשו ומנמנם. המשקפיים נשמטות על חוטמו. ואשתו, טופחת בעדינות על כתפו, להעיר אותו כדי שיגרור את רגליו אט אט בעייפות אל שינה שבה שוב הוא פוגש את העצים, הפרחים. מבקר במשתלות שבהן מטפחים את מבחר הפרחים והעצים שלאחר מכן יהפכו לריאותיה של העיר הלבנה. לשלל צבעי זנב הטווס: ירוק, כחול, אדום, סגול. קם בבוקר כאיש שמצפה לו פגישה מרתקת.

נגעה בו, וראשו נשמט צנח, וגופו נשמט מהכורסה ארצה.

מאוחר יותר קבע הרופא כי רעל ששתה גרם למותו.

נטל אל הקבר את סוד מותו. מבקש לשמור על סוד נורא שאין להפקיר אותו בידי החיים.

לאחר שתמו ימי האבל, והעתונאים הסקרנים נואשו מחשיפת הסוד, רק אז פתח אורי את הכספת המצויה בחדר העבודה שלו. הוציא מתוכה מכתב, שהפקיד בידיו אדריכל הגנים יער חן.

שבוע לפני שלגם את קובת הרעל עלה אל הפנטהאוז. מבוייש. היחסים בין אורי ובין אדריכל הגנים היו יחסי "מה שלומך", "תודה רבה", "הכל בסדר", "אין על מה להתאונן".

הפעם עלה כדי להפקיד בידיו של אורי מעטפה "זה סתם... פשוט אם יקרה משהו תפתח אותה. אני מצטער שאני מטריח אותך"...

כתב יד. באורח מוזר היה מופנה אל אורי אישית. כאילו בחר בו יער חן להיות המוציא לפועל של צוואתו או נכון יותר האיש שבאזניו יוכל להשמיע דברים שמעולם לא העז לבטא באזני אשתו, ילדיו או חבריו הקרובים.

"אורי היקר, מכתב זה הוא פניה אישית אליך. אני מבקש שלעולם לא תעביר תוכן המכתב לשום אדם. לאחר שתקרא אותו תישרוף אותו. אני מתנצל, אבל הייתי מוכרח לדבר עם מישהו. לא רציתי שהדברים יזכו לפרסום. לא רציתי שאשתי תדע על הצל שחצה את חיי. יותר טוב שתזכור אותי כך. גבר בראשית שנות ה־40. אדריכל גנים מצליח. איש אהוב, שילדיו יכולים להתגאות בו. שיש לו חברים. בסופו של דבר, מה שנשאר מהאדם זה רק הזכרון, אז למה לקלקל"?

כבר בראשית ניכר כי הוא מתלבט בשאלה אם לשים קץ לחייו. הוא מצטט את שופנהאור "ניתן לראות בהתאבדות ניסוי. שאלה שהאדם מציב בפני הטבע ומאלצו להשיב עליה. אבל זהו ניסוי עלוב כי הוא כרוך בהרס התודעה אשר הציגה את השאלה וחיכתה לתשובה".

במקום אחר במכתב הוא כותב, "ההתאבדות היא לא ברירה אלא סוף כל הברירות".

ולקראת סוף המכתב הוא צוחק במרירות על דבריו של הפילוסוף פרידריך ניטשה, "המחשבה על התאבדות היא נחמה גדולה. בעזרתה ניתן לעבור בהצלחה לילות רעים".

הצל הופיע בחייו של יער חן לפתע פתאום. ניתן היה לחצות את חייו לשניים. עד הופעת הצל וממנו. מרגע שהופיע הוא כותב, "אני חש כמו עכבר המתרוצץ בשדה חופשי אבל כבר לכוד בצילו המאיים של העיט התג מעליו והוא יודע כי הצל מבשר את מותו".

עד הופעתו של הצל, נראו חייו כהרמוניה מלאה בין מה שהוא מכנה "הטבע", ובין "האני הפרטי" שלו. המקצוע כאדריכל גנים הלם היטב את אישיותו הרגישה. הארועים האחרונים הולמים בראשו כפטיש. הכיעור, התככים, השחיתות, ההרגשה שהעולם שלו נגזל ממנו וקולו השקט נבלע בהמון רוגש. רומס את חלומותיו כדרך שההמון רומס את הרשאים שלו בהילולות של חג או בסופי שבוע.

המיפנה חל ביום בו פסע בעקבותיו נער צעיר כצל.

"לא הבנתי מה הוא רוצה ממני, לא הבנתי למה הוא מצפה ממני. הוא גם לא הסביר. הוא הלך אחרי תולה בי מבטי אשמה, עד שלא יכולתי לנתק את עצמי ממנו כדרך שאינך יכול לנתק עצמך מצל. לפעמים הוא היה מדבר בקול שקט. אותו קול בו משוחחים איתי עצי התאנה בפארק כאשר אני מלטף את גזעם המסוקס. קול חרישי, המטיח בי איזו אשמה שלא הבנתי. לא הבנתי איזו זכות יש לו ללכת בעקבותי. מה לכל הרוחות הוא רוצה ממני, אבל הוא דבק בי בעקשות.

"שיגעה אותי העובדה שחוץ ממני איש לא ראה אותו. משונה. היה מופיע בסלון שלי. וכשהאשה נכנסת התבוננה בי בתמהון כאילו אני מדבר בחדר ריק. לפעמים ברחוב כשהייתי צועק עליו, היו אנשים נעצרים ומסתכלים כי כאילו יצאתי מדעתי ואני מדבר עם עמודי החשמל ופנסי הרחוב. הרגשתי שאינני מסוגל להיחלץ ממנו. הוא כירסם את הרעב שלי למין. הייתי עושה אהבה עם אשתי באדישות בלי אותה שמחה חגיגית ואותו רטט שרמה לרעידת אדמה. הוא גרם לאובדן התיאבון. אני, שהאוכל לגבי היה תמיד חגיגה אכלתי רק כדי לקיים את עצמו. הפסקתי לעשן משום שעשן הסיגרים שאהבתי גרם לי בחילה. אנשים שעממו אותי. כאשר הייתי יושב במסיבות ערב שישי הוא היה מופיע פתאום, תולה בי מבטו השקט כאילו איננו מבין מה אני עושה כאן. כאילו בגדתי במשהו ואינני יודע מהו. הרגשתי שהחדר והקירות סוגרים עלי לאט לאט. עוד רגע ימחצו אותי למוות. אבל מסביב הכל התנהל כרגיל. בערבי שישי היינו יוצאים לחברים, בלילות הייתי מול מסך הטלוויזיה. ביום מנהל את הדו־שיח שלי עם העצים והדשאים. וכך עברו ימי".

"הגל הקל משמיע מנגינות ופריסות שלום. באורח מוזר אני שומע את הקריין נוקב בשמי, אדריכל הגנים יער חן, 'אשתך אוהבת אותך. אתם נשואים כבר 15 שנה. יש לכם שלושה ילדים נפלאים והיא מאחלת לך ליום הולדת ה־42 כל טוב"... ואז זה בא. כמו ברק. לשים קץ למשחק. לפתע פתאום הכרתי את הנער הדבק בעקבותי כצל. זה הייתי אני בגיל 15. באותם ימים הבטחתי להקדיש את עצמי למען החברה. הבטחתי דברים רבים. ועכשיו הנער הזה בא להזכיר לי כי בגדתי בו. מה שמתרחש במדינה היום, הכיעור, השחור, השיפלות, לכל אלה אני אחראי. יכולתי לשנות אותם. ואני במקום לשנות את המציאות ברחתי אל הגנים"...

אורי נטל את המכתב, קירב אליו גפרור. לאט לאט התקמט בתוך היד כמו עור עייף, כמו חיה הנאבקת על קיומה, לבסוף התפורר ורק שורה אחת עוד הבליחה בלובן כזעקה "אדם רגיש לא יכול לחיות בימינו אלה"...

אסטרולוגיה

מדור זה עונה האסטרולוגית רות אלי למיקבץ (המועלה בגורל) שאלות אישיות של קוראי "סופשבוע" בתחומים שונים. קוראים מעוניינים מוזמנים לשלוח שאלות (מודפסות או בכתב־יד ברור) לכתובת: רות אלי, מערכת "סופשבוע", "מעריב", ת.ד. 20010 תל־אביב, מיקוד 61200. לשאלות יש לצרף את תאריך הלידה המדוייק של השואל/ת: שנה, יום ושעה, וכן את מקום הלידה. ילידי חו"ל מתבקשים לשלוח את שם העיר בנוסף לשם ארץ הלידה. ללא נתון נוסף זה, אין כל אפשרות להציב להם מפה.

בין הפונים תיערך הגרלה, ומדי פעם יתפרסמו המכתבים שעלו בגורל בצירוף תשובה האסטרולוגית. המערכת תכבד בקשות קוראים שלא לפרסם שמות ופרטים מזהים אחרים.

ובקשה מיוחדת מרות אלי: פונים רבים מעוניינים לקבל מכתבי תשובה אישיים לביתם. דבר זה הוא, לצערי, בלתי אפשרי. לכן, מי שאינו מוכן לקבל את התשובה מעל דפי העיתון, מתבקש לא להפנות שאלות למדור.

מפספסת

עד כמה שידוע לי, אני ילידת עקרב. אופק: סוף אריה, תחילת בתולה (נכון?). שאלתי: היתכן מצב של "פיספוס" השפעה חיובית זו או אחרת של הכוכבים? אני אישית הולכת בתחושה של החמצת הזדמנויות. האם זו תוצאה של מערך נפשי מסויים או שאני באמת "מפספסת"?

ר.ת.

(השם, הכתובת, תאריך ושעת הלידה של הפונה שמורים במערכת).

א. את טועה בקשר למזל האופק שלך. בשנת לידתך נמשך שעון הקיץ עד ל־10 בנובמבר, כך שיש להפחית שעה אחת משעת לידתך. עובדה זו ממקמת לך את האופק באמצע מזל אריה. ב. בהחלט אפשרי "פיספוס", כלשונך, של השפעות חיוביות. השפעת הכוכבים אינה דטרמיניסטית. השפעה חיובית היא בסה"כ אופציה שיש לממשה. מידת מימושה תלויה בדרך כלל באופיו של האדם ובבחירתו. אשר לך, את היודעת (יותר ממני) אם את "מפספסת" או לא; אם כי לפי ההורוסקופ שלך סביר להניח שאת אכן נוטה להחמיץ הזדמנויות.

את אדם בעל עוצמה נדירה, מעשית ורגשית. נראה לי שמבחינה מחשבתית ורגשית העולם "קטן עלייך". את מחפשת עומק (ביחסים בין־אישיים, בפעילות ובכל דבר אחר), אך ככל שאת מעמיקה, את מגלה שהדברים אינם מספקים ושקיימים דברים עמוקים יותר שאינך מגיעה אליהם. אחרי כל התלהבות ראשונית באה אכזבה, או – לחילופין – נשאר בך טעם של "עוד", תחושה שה"יש" אינו מספיק. לעתים את מתעלמת מה"יש" הנמצא לידך משום שהוא לא מעניין, לא מושך, לא ממלא מספיק. לעומת זאת, את נמשכת למעניין ולמיסתורי... אך זה לא תמיד ניתן להשגה, ואם מושג – מאבד את הקסם ברגע שהתית על קצקנו. כך נוצרת תחושת ההחמצה. כתוצאה מכך העולם נראה בעינייך מעצבן ולא "פייר", את שוקעת במצבי רוח וייתכנו אף מיחושים על רקע פסיכוסומטי.

הייתי מייעצת לך לתת עדיפות ראשונה לעיסוקך. את חייבת לעבור בתחום שיתן לך סיפוק מירבי. את פסיכולוגית טבעית, על כן רצוי שתעבדי עם בני־אדם, במקצוע שיאפשר לך לעזור להם לשנות את עצמם או את חייהם. עליך לנתב את הרגישות הרבה שלך לאפיקים חברתיים בונים ויצירתיים.

אם תפיקי סיפוק מירבי מתחום אחד של חייך, יהיה לך קל יותר למתן את הקיצוניות הטבעית שלך בתחומים אחרים. אני יודעת שאינך אוהבת את המלה "פשרה", אך אם לא תתפשרי במעט, את עלולה להמשיך לשלם מחיר של החמצה.

כוכבים ומספרים

אני מהמר "קבוע" בלוטו ועד היום ניחשתי פעם אחת, לפני עשר שנים, חמישה מספרים נכונים מתוך השישה. אודה לך אם תקבעי את התאריך המדוייק שבו אמלא טופס לוטו ואזכה בפרס הראשון (ללא שותפים), וכן תודיעי לי מהם המספרים שעלי למלא. או שמא אני לא שייך ל"גברדיית" הזוכים בפרס ראשון?! אם אדע זאת, אפסיק להמר בלוטו.

ק.א.

(השם, הכתובת, תאריך ושעת הלידה של הפונה שמורים במערכת).

אילו ניתן היה להיוועץ בכוכבים בנושא זה, היה העולם מתרוקן מאסטרולוגים. כולנו היינו מתעשרים עד מאוד ויוצאים לפנסיה מוקדמת. האסטרולוגיה עוסקת בהתנהגות אנוש ולא בהימורים. יחד עם זאת, במהלך שנת 1990 אתה עשוי לזכות במשהו (ולאו דווקא בלוטו). אך מכיוון שלא התעניינת בתחומים אחרים של חייך – לא אפרט כאן את מהות הזכייה.

כל הזמן סובלת

עליתי לארץ ב־1971 ומאותו זמן אני סובלת. התחתנתי, אך נישואי לא עלו יפה; נולדה לנו ילדה יפהפיה – אך היא נפטרה. זמן קצר לאחר מכן התגרשתי. כעבור כמה שנים הכירו לי בחור רווק, מבוגר. עמדנו להתחתן, אך יומיים לפני החתונה הוא עזב את הארץ והשאיר אותי בהריון. ילדתי ילדה ללא נישואין ואני מגדלת אותה לבד. אין לי משפחה בארץ. אחר־כך התחתנתי עם אלמן מבוגר, אב לארבעה, אך הוא לא סבל את ילדתי הקטנה ורצה להכניס אותה למוסד. נכנסתי להריון, אך בעלי רצה שאעשה הפלה. אני אשה דתית. המשכתי את ההריון ונולד בני. בעלי רצה לעזוב אותי עם שני הילדים. כעבור שנתיים התגרשתי מחוסר ברירה.

האם אני "קורבן של גורל"? האם את מייעצת לי להינשא בשלישית? אני מרגישה בודדה, כל העול עלי והילדים מגדלים בלי אבא. מה לעשות? בארץ לא הולך לי עם אף בעל, אבל בחו"ל היתה לי הצלחה רבה עם בחורים.

א.מ.

(השם, הכתובת, תאריך ושעת הלידה של הפונה שמורים במערכת).

אין ספק שמות ילדתך היה מכת גורל קשה. אין גם ספק שקשה היה למנוע את הצרות שפקדו אותך, שכן ההורוסקופ שלך היה נתון ל"מיתקפה" של כוכבים "מרושעים" במשך תקופה ממושכת. כל ההתקשרויות הרומנטיות שלך התרחשו באותה תקופה חסרת מזל. יחד עם זאת, ייתכן שניתן היה למנוע לפחות חלק מהגזרות אילו היית פחות להוטה להינשא בכל מחיר ואילו שקלת את אופיים ומידת התאמתם של הגברים שנקשרת אליהם. יש לך אינטואיציה מצויינת. תני לה להנחות אותך ואל תפעלי נגדה. על כל פנים, בתקופה האחרונה השפעת הכוכבים השלילית הולכת ונעלמת, ובהחלט כדאי להינשא שוב. את אומרת שאת אשה דתית. אולי תצטרפי למסגרת דתית כלשהי או תשאלי בעצת רב.

מבחינה אסטרולוגית עשויה להיות לך הזדמנות נוספת לקשור קשר רציני עם גבר. נצלי את ההזדמנות לכשתבוא, אך הפעם היי יותר בררנית והכל יבוא על מקומו בשלום.

רות אלי

תחזית לשבוע שבין 16 ל־22 בדצמבר

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
יש לכם מזל השבוע, בענייני נדל"ן ובענייני משפחה. חיי חברה מסבים לכם עכשיו הנאה רבה יותר מאשר בילויים. אתם עשויים לקבל החלטה חשובה בענייני כספים. בתחום הרומנטי כדאי לנקוט יוזמה.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
צפויים לכם בימים אלה בילויים מהנים רבים. בני המין השני נמשכים אליכם, אך זכרו לחשוב על בן משפחה, שעלול להרגיש זנוח. הימנעו ממריבות ביתיות. זה זמן טוב להתחלת פרוייקט חדש.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
התפתחויות חשובות בתחום הפיננסי צפויות השבוע. רקנו נטיה לדאגה מופרזת וחזקו את הבטחון העצמי שלכם. בזירה החברתית צפויה פעילות רבה, אך ייתכן שמישהו קרוב מנסה להתחמק מהתחייבות.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
נסיעות וטיולים יסבו לכם הנאה רבה. הקסם האישי שלכם פותח לפניכם דלתות, אך ביחסי ידידות עלולה להיווצר מתיחות בגלל ענייני כספים. כדאי להבהיר היטב את עמדתכם ולא להתפשר בנושא חשוב.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
השבוע עשויים להגיע אליכם כספים ממקור בלתי־צפוי. אתם מתקשים בימים אלה להתבטא באוזני הממונים עליכם, עובדה שעלולה לגרום לכם תיסכול. אך תכניות חדשות שתעשו עכשיו עתידות להצליח יפה.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
אתם מבריקים בימים אלה בזירה החברתית ועשויים לפגוש מישהו חדש ומרתק. בשיחות עם יועץ עלולים להיווצר חילוקי דעות. זה זמן טוב לחשיבה רצינית ולסיום משימות בלתי־גמורות.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
קשרים מאחורי הקלעים עשויים לסייע לכם בתחום העסקים, לצד הקסם האישי הרב שאתם מקרינים. ביחסים עם חברים עלולים להתגלע מתחים בגלל ענייני כספים. רווקים ונשואים כאחד ייהנו מרומנטיקה נעימה.

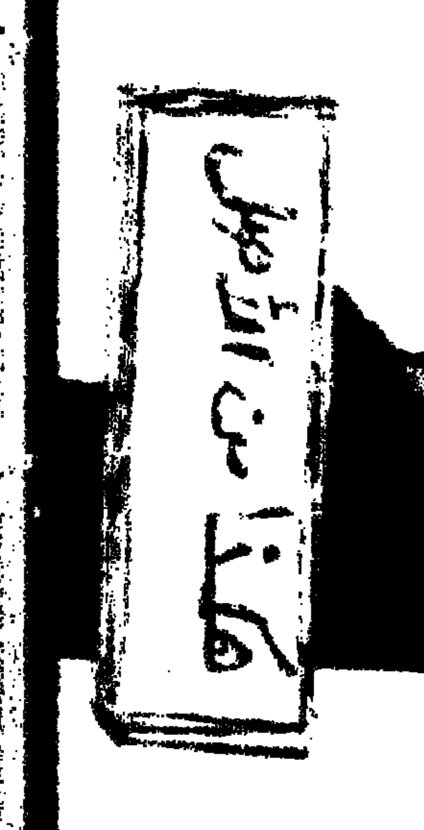
סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
שותפויות עסקיות עשויות לעבור השבוע שינויים ארגוניים. צפויה לתגיע הזמנה לנסיעה או לטיול. זה זמן טוב לרומנטיקה ולבילויים. נצלו את עודף המרץ שיש לכם השבוע לשם קידום הקריירה שלכם.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
זה זמן טוב לאירוח אנשים בבית. אחריות הקשורה לעבודה תקבל עדיפות על פני נסיעה. פגישה רצינית שתתקיים השבוע תגרור החלטות חשובות ביותר. נסו לא להתווכח עם מישהו המשיא לכם עצה.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
בימים אלה תצטרכו להתמודד עם בעיות הקשורות בילדים. הרומנטיקה מקבלת השבוע דגש חדש. זה זמן טוב לנסיעות ולטיולים. מומלץ מאוד לא לעסוק עכשיו בהימורים, או להשקיע בעסקות בלתי־בדוקות.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
השבוע מסתמנים סיכויים חדשים להצלחות כספיות ולקידום בקריירה. אך עלולות להיווצר בעיות מסויימות עם שותף או בן־זוג בקשר לעניין ביתי. תצטרכו לקבל עכשיו החלטות שישפיעו על העתיד.

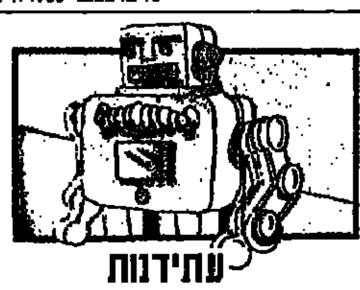
עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
הרבה דברים מעסיקים אתכם עכשיו, וייתכן שתתקשו להתרכז בעבודה. תוכלו להפיק הנאה מפעילות ספורטיבית או מטיולים. שותפים יביאו לכם מזל. במישור האישי, צפויה שיחה מעמיקה בארבע עיניים.

עריכה בת דורה בר עריכה גראפית חוה עילם

16 בדצמבר 1988 ח' בטבת תשמ"ט גליון 366

עתידות

מִטָּה לַעֲצְלָנִים

בְּיָמֵינוּ הָיִינוּ אוּלַי קוֹרְאִים לָהּ "מִטָּה לַעֲצְלָנִים". מִכָּל מָקוֹם, זְמַן לֹא רַב לְאַחַר שֶׁהִיא תּוֹפִיעַ, יִתָּכֵן שֶׁאֵי שָׁם בִּתְחִלַּת הַמֵּאָה הַבָּאָה, יַעֲשׂוּ בָּהּ שִׁמּוּשׁ אֲנָשִׁים רַבִּים, וְלָאו דַּוְקָא עֲצְלָנִים. לְאַחַר שֶׁנִּקּוּם מִמֶּנָּה לֹא יִהְיֶה עָלֵינוּ לְסַדְּרָהּ וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ מִטָּה... תְּסַדֵּר אֶת עַצְמָהּ מִיָּד לְאַחַר שֶׁנַּעַזְבָהּ. כָּךְ, בְּכָל שָׁעָה מִשְּׁעוֹת הַיּוֹם תִּהְיֶה הַמִּטָּה שֶׁלָּנוּ מְסֻדֶּרֶת לְמוֹפֵת בְּלִי שֶׁנִּצְטָרֵךְ לַעֲמֹל לְשֵׁם כָּךְ.

כֵּיצַד יִתְאַפְשֵׁר הַ"פֶּלֶא" הַזֶּה וּבְכֵן, בְּאֶמְצָעוּת מַחְשֵׁב מִשְׁכְּלָל שֶׁיִּהְוֶה חֵלֶק מִן הַמִּטָּה, זְרוֹעוֹת מֵכָנִיּוֹת גְּמִישׁוֹת, דַּקּוֹת וַעֲדִינוֹת שֶׁתִּמָּצֶאנָה בְּצִדֵּי הַמִּטָּה, וּמַצְלֵמַת טֶלֶוִיזְיָה שֶׁתִּהְיֶה מְמֻקֶּמֶת בַּתִּקְרָה, מֵעַל הַמִּטָּה, וְשֶׁתְּפַקֵּחַ עַל פְּעֻלַּת הַזְּרוֹעוֹת. מִיָּד לְאַחַר שֶׁנָּקוּם, תִּשְׁלַפְנָה הַזְּרוֹעוֹת הַמֵּכָנִיּוֹת מִתּוֹךְ פְּתָחִים עֲגֻלִּים שֶׁבְּצִדֵּי הַמִּטָּה. הַזְּרוֹעוֹת תְּגַלְגֵּלְנָה אֶת הַשְּׂמִיכָה אֶל קְצֵה הַמִּטָּה וְזֹאת כְּדֵי שֶׁמַּצְלֵמַת הַטֶּלֶוִיזְיָה הַצּוֹפָה מִמַּעַל תּוּכַל לְפַקֵּחַ עַל סִדּוּר הַסָּדִין וְהַכָּרִים. הַמַּצְלֵמָה תַּעֲבִיר לַמַּחְשֵׁב שֶׁבַּמִּטָּה מֵידָע עַל מַצָּבָם שֶׁל אֵלֶּה. בְּזִכְרוֹנוֹ שֶׁל הַמַּחְשֵׁב תִּהְיֶה תְּמוּנָה שֶׁל מַצַּב הַמִּטָּה הָרָצוּי – זֹהִי הַמִּטָּה הַמְסֻדֶּרֶת. תְּמוּנַת מַצָּב זוֹ תָּכִיל בְּתוֹכָהּ אֶת מַצַּב הַכָּרִים, הַסָּדִין וְהַשְּׂמִיכָה. לְפִי תְּמוּנָה זוֹ וּלְפִי הַמֵּידָע שֶׁיְּקַבֵּל לְלֹא הֶרֶף מִמַּצְלֵמַת הַטֶּלֶוִיזְיָה יַפְעִיל הַמַּחְשֵׁב אֶת הַזְּרוֹעוֹת הַמֵּכָנִיּוֹת בְּהֶתְאֵם, עַד שֶׁהַסָּדִין וְהַכָּרִיּוֹת יִהְיוּ מְסֻדָּרִים לְפִי הָרָצוּי. בְּאוֹתוֹ אֹפֶן תְּסֻדַּר גַּם הַשְּׂמִיכָה וְאָז, לְאַחַר שֶׁיִּשְׂבִּיעַ מַרְאֵה הַמִּטָּה אֶת "רְצוֹנוֹ" שֶׁל הַמַּחְשֵׁב הַמִּשְׁכְּלָל תַּחְזֹרְנָה הַזְּרוֹעוֹת אֶל תּוֹךְ הַפְּתָחִים שֶׁבְּצִדֵּי הַמִּטָּה, הַמְסֻדֶּרֶת עַתָּה לְהַפְלִיא.

אַחוֹ אֵיזֶה כֵּיף זֶה יִהְיֶה כְּשֶׁלֹּא נִצְטָרֵךְ יוֹתֵר לְהִתְוַכֵּחַ עִם הַהוֹרִים עַל סִדּוּר הַמִּטָּה הודות לַמִּטָּה הַנֶּהְדֶּרֶת הַזּוֹ שֶׁפָּשׁוּט תִּדְאַג בְּעַצְמָהּ לְסִדּוּר שֶׁל עַצְמָהּ. נוּכַל לְבַלְגֵּן אוֹתָהּ עֶשְׂרִים פַּעַם בַּיּוֹם וְהִיא תִּדְאַג לְסַדְּרָהּ שׁוּב וָשׁוּב בְּלִי לְהִתְלוֹנֵן.

יורם אורעד

מי מתקשה בלמידה?

לא פעם אנו נתקלים בכיתה רגילה בתלמיד שהתנהגותו חריגה: הוא אינו שקט ואינו מרוכז, הוא מתקשה בקריאה, כתיבתו משובשת, זכרונו קצר ותפקודו היומי לוקה בחסר. למסתכל מן הצד קשה להבין את התופעה, אבל באגודת ניצן יודעים להסביר את המצב ואף לעשות לשיפור תפקודו של ילד כזה.

בישראל חיים כיום כמאה אלף ילדים בעלי לקות–למידה, היינו ילדים שקשה להם מאוד ללמוד בגלל פגם מוערי במוח. הם בשום אופן אינם מפגרים; הם רק זקוקים לעזרה כדי להתגבר על השיבושים והקשיים וכדי לרכוש את המיומנויות הבסיסיות של חשיבה מסודרת, קריאה וכתיבה.

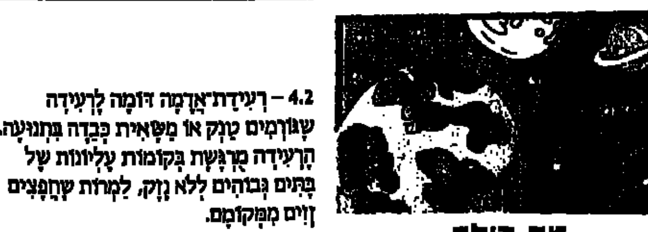
הפסיכולוגים והמדריכים של ניצן מדגישים, כי המורה בכתה או ההורים בבית צריכים להיות ערים לתופעות החריגות, וכאשר הן מתגלות, ולו גם בגיל צעיר מאוד, רצוי לפנות לאגודת ניצן. שם מאבחנים את הבעיה המיוחדת וקובעים את צורת הטיפול, אם זה בשיטות הוראה מיוחדות, אם בריפוי בעיסוק ובדיבור וכדומה. רוב הילדים מטופלים בבתי־הספר ע"י המורות שלהם, המקבלות הדרכה מתאימה. במקרים קשים יותר, כאשר הילדים זקוקים למסגרת קטנה, הם מגיעים למרכז ניצן לטיפול אישי.

מפתח חשוב להצלחה בטיפול הוא באבחון המוקדם. ככל שנקדים לאתר את הבעיות המוטוריות, הסרבול בתנועה והקשיים בדיבור, בכתיבה ובקריאה, כן יגדלו הסיכויים לתיקון הליקויים. אבל לא די בכך. כדי להגיע למירב התוצאות צריך להשקיע סבלנות, תשומת־לב והבנה ללא קץ לילדים הללו, שבעצם יכולים לרכוש את המיומנויות הבסיסיות, אבל בקצב הרבה יותר איטי ובמאמצים בלתי־נלאים. הם זקוקים להגנה ולסובלנות, ואנו חייבים להם את המעט הזה.

באגודת ניצן מאמינים שניתן להתגבר על רוב הבעיות של הילדים בעלי לקות־למידה בעזרת כוח אדם מיומן. לצורך הכשרת המאבחנים, המדריכים והפסיכולוגים יש צורך במשאבים. על כן יתקיים ביום ד' (21.12) מבצע התרמה ארצי, שבמהלכו, כך מקווים, ייאספו כספים שיועדו למשא זה.

לסיום, כדאי שכולם יידעו שהרבה אישים היו בעלי לקות־למידה, ולמרות זאת הם הגיעו להישגים. לדוגמה נזכור את אלברט איינשטיין, שעד גיל 3 לא דיבר כלל, ובבית־הספר התקשה בכל המקצועות. אז אם איינשטיין הצליח ־ כל אחד יכול.

תנה כץ

מה הולך

מַהוּ "סֻלַּם רִיכְטֶר"?

מֶחְקַר רְעִידוֹת הָאֲדָמָה נִקְרָא סֵיסְמוֹלוֹגְיָה, וְהַמַּכְשִׁיר לְרִשּׁוּם הַזַּעֲזוּעִים נִקְרָא סֵיסְמוֹגְרָף. הַסֵּיסְמוֹגְרָף מְגַלֶּה וְרוֹשֵׁם זַעֲזוּעִים הַנִּגְרָמִים כְּתוֹצָאָה מֵרְעִידַת־אֲדָמָה (אוֹ פִּצּוּצִים עַזִּים). מִקְּרִיאַת רִשּׁוּם הַסֵּיסְמוֹגְרָף אֶפְשָׁר לִקְבֹּעַ גַּם אֶת עָצְמַת רְעִידַת־הָאֲדָמָה.

כְּדֵי לִקְבֹּעַ אֶת עָצְמָתָהּ שֶׁל רְעִידַת־אֲדָמָה קוֹבְעִים הַמַּדְעָנִים אֶת הָעָצְמָה עַל פִּי סֻלַּם־עָצְמָה שֶׁקָּבַע מַדְעָן בְּשֵׁם רִיכְטֶר, וְהַשִּׁיטָה נִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ – סֻלַּם רִיכְטֶר (קַיָּם גַּם סֻלַּם מֶרְקַאלִי הַמְּסֻמָּן בְּשִׁיטָה שׁוֹנָה מֵרִיכְטֶר).

הַשִּׁמּוּשׁ וְהָרִשּׁוּם בְּסֻלַּם רִיכְטֶר נַעֲשֶׂה בְּמִסְפָּרִים. לִפְנֵיכֶם תֵּאוּר הַפְּגִיעָה שֶׁל רְעִידַת הָאֲדָמָה לְפִי הַדַּרְגוֹת שֶׁל סֻלַּם רִיכְטֶר:

3.5 – רְעִידַת־אֲדָמָה קַלָּה. אֵין תּוֹפָעוֹת עַל פְּנֵי הַשֶּׁטַח. רַק סֵיסְמוֹגְרָף מְגַלֶּה רְעִידָה כָּזוֹ.

4.2 – רְעִידַת־אֲדָמָה דּוֹמָה לִרְעִידָה שֶׁגּוֹרְמִים טַנְק אוֹ מַשָּׂאִית כְּבֵדָה בִּתְנוּעָה. הָרְעִידָה מֻרְגֶּשֶׁת בְּקוֹמוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁל בָּתִּים גְּבוֹהִים לְלֹא נֶזֶק, לַמְרוֹת שֶׁחֲפָצִים זָזִים מִמְּקוֹמָם.

4.8 – רֹב הָאֲנָשִׁים חָשִׁים בָּרְעִידוֹת. הַבִּנְיָנִים רוֹעֲדִים. אֲנָשִׁים יְשֵׁנִים מִתְעוֹרְרִים מִשְּׁנָתָם.

5.4 – עֵצִים מִתְנוֹעֲעִים. מְנוֹרוֹת תְּלוּיוֹת נָעוֹת כִּמְטֻטֶּלֶת. חֲפָצִים רוֹקְדִים עַל שֻׁלְחָן וְעַל מַדָּפִים, חֵלֶק מֵהֶם נוֹפֵל אַרְצָה.

6.1 – קִירוֹת הַבִּנְיָנִים נִסְדָּקִים. טִיחַ נוֹשֵׁר. בִּנְיָנִים רְעוּעִים מִתְמוֹטְטִים.

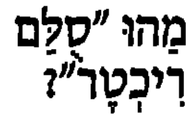
6.9 – בְּמוֹקֵד רְעִידַת הָאֲדָמָה מִתְמוֹטְטִים בָּתִּים. צִנּוֹרוֹת מַיִם, צִנּוֹרוֹת גַּז וְצִנּוֹרוֹת בִּיּוּב נִזּוֹקִים וּמִתְפּוֹצְצִים.

7.3 – הַקַּרְקַע נִסְדֶּקֶת, בָּתִּים קוֹרְסִים וּמְסִלּוֹת בַּרְזֶל מִתְעַקְּמוֹת.

8.1 – רֹב הַבָּתִּים מִתְמוֹטְטִים בְּבִנְיְנֵי קְלָפִים. יִשּׁוּבִים שְׁלֵמִים נִמְחָקִים. גְּשָׁרִים, כְּבִישִׁים, מְסִלּוֹת בַּרְזֶל נֶהֱרָסִים. צִנּוֹרוֹת מַיִם וְגַז מִתְפּוֹצְצִים. פּוֹרְצִים שִׁטְפוֹנוֹת וּשְׂרֵפוֹת. הַחֻרְבָּן גָּמוּר.

רְעִידַת־הָאֲדָמָה בְּאַרְמֶנְיָה דֻּרְגָּה בְּמִסְפָּר 8 בְּסֻלַּם רִיכְטֶר. וְאָכֵן – הַתּוֹצָאוֹת שָׁם מְזַעְזְעוֹת וְטְרָגִיּוֹת.

עָמוֹס בָּר

עַכָּבִישׁ

הָעַכָּבִישׁ עוֹלֶה, יוֹרֵד,
עַל הַקּוֹרִים הוּא מִתְנַדְנֵד,
נָע סָבִיב כִּסְחַרְחֵרָה,
טֹוֶה חוּטָיו בִּמְהֵרָה.

הַמְּלָאכָה נִגְמְרָה,
הוּא עוֹלֶה לַתִּקְרָה,
וּמִשָּׁם הוּא יִצְחַק:
הָעוֹלָם – רַק מִשְׂחָק.

רותי אהרוני

לִדְקֹר בַּלּוֹן

יֵשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁבְּכַוָּנָה
הוֹלְכִים עִם סִכָּה קְטַנָּה.
וּכְשֶׁהֵם רוֹאִים שֶׁיֵּשׁ לִי בַּלּוֹן מָלֵא...
אָז בִּמְקוֹם לְהִתְפַּלֵּא
מֵאֵיפֹה הָיָה לִי אֲוִיר וְכֹחַ –
וּבִמְקוֹם לְהִסְתַּכֵּל בַּבַּלּוֹן וְלִשְׂמֹחַ...
פִּתְאֹם הֵם דּוֹקְרִים
דּוֹקְרִים תַּ'בַּלּוֹן בְּסִכָּה
וְאַחַר כָּךְ אוֹמְרִים:
"בֵּין כֹּה הָיָה מִתְפּוֹצֵץ עוֹד דַּקָּה".
אֲנִי לֹא אוֹהֵב כָּאֵלֶּה שֶׁהוֹלְכִים עִם סִכָּה.

יְשׁוּרוּן חַיָּה

איור: שרית צרפתי

חבר את הנקודות לפי המספרים מ – 1 עד 52 ומצא מה מסתתר בין המספרים.

בין הפותרים יוגרל ספר מספריית מעריב

פתרונות נא לשלוח ל"מעריב לילדים" ת.ד 20044 ת"א.

הזוכים בהגרלה מיום: 4.11.88
חשבץ נאוגראפי: גילי ברבי ביח אל ד.ג. מורח בימין זכתה במחשב כיס

צחוק עולמי

בין משתתפי המדור מוגרלים פרסים מתנת "ספריית מעריב"

מורה נבוכים

יוני פספוס: אבא, התברר לי שהמורה החדש לא יודע גיאוגרפיה.
אבא: איך אתה יודע?
יוני: כי היום הוא קרא לי ללוח וביקש שאראה לו במפה איפה תל אביב...

זריק זרק

הרופא: יאללה, בוא, חמודי. אתה צריך לקבל זריקה.
ילד: (בחשש) זה כו...כואב?
הרופא: (מנסה להרגיע) מאוד כואב...
ילד: אז אולי לפני הזריקה תתן לי זריקת הרדמה שלא ארגיש ת'כאב?

תפוח לא בטוח

יוני פספוס כל כך התרשם מהסרט "שלגיה ושבעת הגמדים" שביקש מאמא ללכת ולצפות בו שוב. לפני שנכנס לקולנוע אמר:
"אם היא תאכל שוב את התפוח היא משוגעת!"

שביל החלב...

פעם אחת רצה אבא מרקו ללמד את יוני פספוס על כוכבים. יצאו בחושך, טיפסו על הגג ואמר אבא מרקו: "הנה, זהו שביל החלב".
הביט יוני ימינה הביט שמאלה ושאל: "ואיפה הפרה..."

מאות ומתבדח משה יהלום

קוראים

"לְפַתָּן צִמּוּקִים הַקְּטַנָּה"
מֵאֵת: יוֹנָה טֶפֶּר.
אִיּוּרִים: הַנָּה אָדְלֶן.
הוֹצָאַת זְמוֹרָה־בִּיתָן.
160 עַמּוּדִים.

פַּעַם, לִפְנֵי הַרְבֵּה שָׁנִים, נוֹלְדָה תִּינוֹקֶת קְטַנָּה בֵּין שִׂיחֵי פֶּטֶל הַבָּר שֶׁבְּקָרַחַת הַיַּעַר. בִּמְסִבַּת שֵׁמוֹת שֶׁעָרְכוּ חַיּוֹת הַיַּעַר לִכְבוֹדָהּ חִפְּשׂוּ לָהּ שֵׁם מַתְאִים, שֶׁיְּבַטֵּא יוֹתֵר מִכֹּל אֶת אָפְיָהּ שֶׁל הַיַּלְדוֹנֶת הַוְּרַדְרַדָּה, הַשְּׁמַנְמַנָּה וְהַמְּתוּקָה. הִצִּיעוּ הַרְבֵּה שֵׁמוֹת מְתוּקִים וּטְעִימִים, כְּמוֹ וַפְלָה, קַצֶּפֶת, מַמְתָּקָה וּפַרְפֶּרֶת, אַךְ שׁוּם שֵׁם לֹא קָלַע. עַד שֶׁלְּפֶתַע פָּתְחָה הַתִּינוֹקֶת אֶת פִּיהָ וְהוֹדִיעָה בְּמַפְתִּיעַ: "שְׁמִי לְפַתָּן. לְפַתָּן צִמּוּקִים, אֲבָל אֶפְשָׁר לִקְרֹא לִי בְּכָל שֵׁם אַחֵר – בִּתְנַאי שֶׁהַמִּלָּה תִּהְיֶה טְעִימָה וּמְתוּקָה".

זֶהוּ גַּם שְׁמוֹ שֶׁל סֵפֶר חָדָשׁ הַמִּתְרַחֵשׁ בְּמַמְלָכָה רְחוֹקָה בִּזְמַן אַחֵר, כְּשֶׁהַפֵיוֹת שָׁלְטוּ בַּיַּעַר וְהַחַיּוֹת הָיוּ מְדַבְּרוֹת בֵּינֵיהֶן. לְפַתָּן צִמּוּקִים הָיְתָה בַּת פֵיוֹת פִּצְפּוֹנֶת, חֲבֶרְתָּן שֶׁל כָּל חַיּוֹת הַיַּעַר, שֶׁנֶּאֶלְצָה לַעֲזֹב אֶת בֵּיתָהּ וְלַעֲבֹר לְבֵית־סֵפֶר מְרֻחָק שֶׁל פֵיוֹת וְקוֹסְמִים כְּכָל פֵיָה מִתְבַּגֶּרֶת. יַלְדַּת הַיַּעַר מוֹצֵאת עַצְמָהּ בְּעוֹלָם זָר וּמְנֻכָּר שֶׁל יַלְדוֹנֵי מְכַשְּׁפִים וְקוֹסְמִים יְהִירִים, הַלּוֹעֲגִים לָהּ עַל מַרְאֶהָ הַבִּלְתִּי מַלְכוּתִי, וְשָׂמִים אוֹתָהּ לְלַעַג וּלְקָלוֹן בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ. אַל דְּאָגָה, הִיא תַּרְאֶה לָהֶם בְּלִוְיַת יְדִידֶיהָ מֵהַיַּעַר, כִּי הַכֹּחַ הָאֲמִתִּי טָמוּן בְּטוּב הַלֵּב. יוֹנָה טֶפֶּר, סוֹפֶרֶת וּמְשׁוֹרֶרֶת הָעוֹסֶקֶת שָׁנִים רַבּוֹת בְּחִנּוּךְ, טוֹוָה כָּאן סִפּוּר אַגָּדָה הַרְפַּתְקָנִי בְּלָשׁוֹן עֲשִׁירָה הַמְּתֻלָּה בְּצִיּוּרֶיהָ הַצִּבְעוֹנִיִּים שֶׁל הַנָּה אָדְלֶן. שְׂפַת הַסֵּפֶר אֵינָהּ קַלָּה, וְלִפְעָמִים כְּדַאי לְהֵעָזֵר בַּהוֹרִים כְּדֵי לִקְרֹא אוֹתוֹ בִּמְלוֹאוֹ. הֵם דַּוְקָא יִשְׂמְחוּ, גַּם לָהֶם מַגִּיעַ סֵפֶר כָּזֶה בִּשְׁעוֹת הַפְּנַאי.

עופר פטרסבורג

הרפתקאות מלפפון פרק 19 כתב וצייר אורי בינק

